

Suomi Meloo -tapahtuman turvallisuuden kehittämissuunnitelma

Heikki Pirhonen

Mikko Sipilä

Opinnäytetyö

Vierumäen yksikkö

Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma

Kevät 2014

Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma

Heikki Pirhonen & Mikko Sipilä	Aloitusvuosi 2010
Opinnäytetyön nimi Suomi Meloo -tapahtuman turvallisuuden kehittämissuunnitelma	Sivu- ja liitesivumäärä 84 + 24
Ohjaajat Jyrki Hämäläinen & Päivi Sinkkonen	
<p>Tämän työn tavoitteena oli laatia turvallisuuden kehittämissuunnitelma, jota Suomi Meloo ry. voi tulevaisuudessa käyttää tapahtuman turvallisuuden kehittämisessä ja turvallisuusasiakirjan luomisessa. Työn tarkoituksena on osiltaan selvittää mahdollisia seikkoja, jotka voivat johtaa turvallisuuden vaarantumiseen Suomi Meloo -tapahtumassa. Lisäksi työssä oli tavoitteena luoda dokumentoinnin tueksi kaavakkeita, jotka ovat oleellisia toiminnan jatkuvuuden kannalta.</p> <p>Lähtökohtana tälle opinnäytetyölle oli Suomen suurimman vuosittain järjestettävän melontatapahtuman turvallisuuden kehittäminen ja seuraava askel kohti tapahtuman omaa turvallisuusasiakirjaa. Kehittämissuunnitelman toivotaan myös edistävän järjestettävän tapahtuman turvallisuusajattelua ja vuosittaista dokumentointia turvallisuuteen liittyen.</p> <p>Työssä käsitellään tapahtuman järjestämisen ja melonnan kannalta oleellisia asioita, joilla voi olla vaikutusta niin yksilön, aliurakoitsijan kuin järjestävän organisaationkin turvallisuuteen. Kehittämissuunnitelmassa käsitellään myös jonkin verran lain asettamia rajoitteita ja yleisiä toiminnan kannalta oleellisia normeja, sekä yleisimpiä ongelmatilanteita, kuten melojan loukkaantumisia.</p> <p>Tämän kehittämissuunnitelman myötä voidaan olettaa, että Suomi Meloo -tapahtumien turvallisuuden on mahdollista kehittyä paremmaksi.</p>	
Asiasanat turvallisuus, melonta, vesiuheilu, turvallisuussuunnittelu	

Degree Programme in Sports and leisure management

<p>Authors Heikki Pirhonen & Mikko Sipilä</p>	<p>Year of entry 2010</p>
<p>The title of thesis SAFETY DEVELOPMENT PLAN FOR SUOMI MELOO EVENT</p>	<p>Number of report pages and attachment pages 84 + 24</p>
<p>Advisors Jyrki Hämäläinen & Päivi Sinkkonen</p>	
<p>The main goal of this thesis was to design a plan to develop the safety in the Suomi Meloo canoe rally. The secondary goal was to help Suomi Meloo ry to create their own safety document and find usable tools to eliminate possible threats which can lead to accidents or other undesirable incidents in the event.</p> <p>The approach of the thesis was to improve the safety of Suomi Meloo canoe rally, which is the biggest annually organized paddling event in Finland. This study might be able to affect the whole concept of safety and safety documenting in the event.</p> <p>The thesis contains the most important aspects of safety information for event planning and paddling, which might affect the safety of participants, subcontractors or organizers. This thesis also examines the restrictions set by laws and norms as well as some of the most general problems occurring in paddling, like injuries.</p> <p>Based on the safety plan created in this thesis, it seems that there is a possibility of improving the safety of the Suomi Meloo canoe rally event.</p>	
<p>Key words safety, paddling, water sports, safety management</p>	

Sisällysluettelo

Johdanto	1
2 Melonta ja Suomi Meloo -tapahtuma	3
3 Tapahtumassa huomioitavat lait, asetukset ja ohjeet.....	5
3.1 Kuluttajaturvallisuuslaki	5
3.2 Toiminnanharjoittajan velvollisuudet	6
3.2.1 Turvallisuusasiakirja	6
3.2.2 Turvallisuusasiakirjan laatiminen	7
3.2.3 Riskianalyysi	8
3.2.4 Pelastussuunnitelma	11
3.2.5 Kokoontumislaki	12
3.3 Tieliikennelaki	13
3.4 Elintarvikkeiden säädökset, käsittely ja toimenpiteet ongelmatilanteissa	14
4 Tapahtuman keskeisimmät vaikuttajat ja turvallisuus	17
4.1 Ihminen itse	19
4.2 Järjestävä organisaatio.....	21
4.3 Pelastustoimi	21
4.4 Aliurakoitsijat	22
4.5 Ympäristö	23
4.6 Jokamiehen oikeudet.....	25
4.7 Turvallisuus tulevaisuudessa	26
5 Vesiliikenteen turvallisuus melojan näkökulmasta.....	28
5.1 Vesiliikenteen säännöt	28
5.2 Pelastustoiminta.....	30
5.3 Välineet ja varusteet	33
5.4 Erilaiset vaaranpaikat	35
5.4.1 Rantautuminen/ rannasta lähtö.....	36
5.4.2 Vaaranpaikat koskessa	36
5.4.3 Sileä vesi.....	41
5.5 Päihteet vesillä.....	41
6 Melojan sairaudet ja tapaturmat	45
6.1 Jännetupen tulehdus.....	46

6.2	Selkäkivut.....	46
6.3	Hypotermia	47
6.4	Päävammat	49
6.5	Nivelen luksaatio ja subluxaatio	50
7	Projektin tavoite ja toteutus	52
7.1	Turvallisuussuunnitelman toteutus	52
8	Projektin toteutus.....	55
8.1	Toiminnan kuvaus ja tapahtuma-alue.....	55
8.2	Tapahtuman toimijat ja vastualueet	56
8.3	Tapahtumaan osallistuvat henkilöt	57
8.4	Riskienhallinta.....	59
8.5	Melontavarusteet ja välineet.....	60
8.6	Sisäinen turvallisuuden valvonta ja tiedottaminen	61
8.7	Hätätilanteet	63
8.8	Työkalut turvallisuuden kehittämiseksi	64
8.9	Marssijärjestys kohti turvallisempaa tapahtumaa	66
9	Pohdinta	68
	Lähteet	77
	Liitteet.....	89
	Liite 1. Varusteluettelo.....	89
	Liite 2. Onnettomuusraporttipohja.....	91
	Liite 3. Suomi Meloo toimijat.....	95
	Liite 4. Läheltä piti -tilanteen raportointipohja	96
	Liite 5. Kalustoluettelo	99
	Liite 6. Avun hälyttäminen.....	100
	Liite 7. Kaatumisen riskit	101
	Liite 8. Olosuhteiden muuttumisen tuomat riskit.....	102
	Liite 9. Osallistuja ja riskit	103
	Liite 10. Muun vesiliikenteen riskit	104
	Liite 11. Terveysteen liittyvät riskit.....	105
	Liite 12. Turvaryhmän resurssit.....	106
	Liite 13. Pilkottu riskianalyysi	107

Liite 14. Kirje melonnan ammattilaisille riskianalyysin kokoamiseen.	108
Liite 15. Turvaryhmän päällikölle laadittu haastattelu	109
Liite 16. Arvioinnin kysely melonnan ammattilaisilta.....	110
Liite 17. Toimeksiantajan palaute.....	Error! Bookmark not defined.

Johdanto

Melonta on laji, joka jakautuu useampaan eri alalajiin, mutta jokaisessa idea on sama; liikutaan kajakilla tai kanootilla vesillä siten, että kulkuväline pysyy halutussa asennossa ja sen kulkusuuntaa voidaan muuttaa haluttuun suuntaan (Melonta- ja soutuliitto 2014). Turvallinen liikkuminen vesillä meloen vaatii kuitenkin tietyt taidot ja tiedot, jotka voidaan oppia esimerkiksi seurojen järjestämällä melontakursseilla (Melonta- ja soutuliitto 2014). Melontakoulutus ei kuitenkaan ole lain mukaan pakollinen.

Suomessa melonta on harrastusmuotona kasvava laji, jonka harrastajamäärät ovat nousseet 19-65 -vuotiaiden keskuudessa noin viidentoista vuoden aikana liki kolminkertaiseksi (Kansallinen liikuntatutkimus 2010). Kasvavasta harrastajamäärästä johtuen melontaseurat ja erilaiset melontatapahtumat ovat joutuneet reagoimaan turvallisuusasioihin entistä huolellisemmin.

Kesäkaudella Suomessa pidetään lukuisia suuria yleisötapahtumia. Tapahtumien järjestäjänä toimii useasti taho, joka ei omaa tarvittavaa tietotaitoa, miten tapahtumasta luodaan turvallinen. Ominaista näissä tapahtumissa on myös usein tilaisuuden kannalta tähän käyttötarkoitukseen sopimaton ympäristö. (Vuoripuro 2007, 7.) Suomi Meloo -tapahtuma on Suomessa vuosittain järjestettävistä melontatapahtumista suurin, jopa tuhannen melojan tapahtuma (Paakkinen 1999, 13). Käytännössä Suomi Meloo on kanoottiviesti, jonka aikana liikutaan pitkiä matkoja niin vesiteitse kuin autoillakin. Tämän seurauksena turvallisuusajattelun kohdistaminen yksinomaan vesille ei riitä, vaan maissa ja liikenteessä tapahtuva toiminta on myös otettava huomioon. (Turvaryhmä 2013.)

Tapahtumaa järjestävän tahon on huomioitava, että tapahtuman valvontaa suorittavat useat viranomaistahot. Lisäksi tapahtuman järjestämisestä koskevat määräykset on sisällytetty lukuisiin eri lakeihin ja annetut määräykset jättävät paikallisille viranomaistahoille mahdollisuuden vaihteleviin tulkintoihin. Tämä luo järjestävälle taholle haasteita yhtenäisten määräysten puuttuessa. (Vuoripuro 2007, 7.) Suomi Meloo -tapahtuma kulkee useiden eri kuntien ja aluepelastusyksiköiden alueella, tästä syystä

tapahtuman turvallisuusajattelun tulee määräytyä tiukimpien määräysten mukaisesti (Turvaryhmä 2013).

Tämän työn tarkoituksena on luoda Suomi Meloo organisaatiolle materiaalia, joka auttaa kehittämään järjestettävän melontatapahtuman turvallisuutta tulevaisuudessa. Laaditun materiaalin tehtävänä on avartaa näkemyksiä turvallisuusasioista ja parantaa tapahtuman jatkuvuuden mahdollisuuksia nykyisten järjestäjien ikääntyessä ja uusien henkilöiden liittyessä organisaatioon.

2 Melonta ja Suomi Meloo -tapahtuma

Melonta on liikuntamuoto, jossa veden pinnalla kulkevaa kajakkia tai kanoottia liikutellaan melan avulla lihasvoimaa käyttäen (Dillon & Oyen 2008, 4). Alun perin melonta oli tapa liikkua vesistöjen yli metsästyksen, kaupankäynnin, selviytymisen tai muiden alkukantaisten tarpeiden pakottamana (Dillon & Oyen 2008, 4; Paakkinen 1999, 11-12). Paakkisen (1999, 12) mukaan kanootit on tarkoitettu sisävesille, kun kajakit puolestaan soveltuvat myös merikäyttöön. Dillon & Oyen (2008, 6) tähdentävät vesiteitse tapahtuvan kuljetustoiminnan merkityksen laskemista uuden tekniikan kehittymisen myötä, jolloin melonta on jäänyt enemmänkin liikuntamuodoksi, joka voidaan jakaa virkistysmelontaan, melontaretkeilyyn ja kilpamelontaan (Dillon & Oyen 2008, 7-8.) Virkistysmelonta käsittää liikkumisen meloen järvillä, merellä, joella, koskissa ja jopa harrastuksissa, kuten esimerkiksi kalastuksen tai valokuvauksen parissa. (Soikkeli 1994, 7; Dillon & Oyen 2008, 7-8) Melontaretkeilyssä on mahdollista käydä telttaretkellä samoin kuin jalan vaeltaenkin, mutta tässä tapauksessa liikkuminen tapahtuu vesistöjä pitkin meloen. Melojan etu onkin retkeilytavaroiden kuljettaminen kajakissa tai kanootissa, koska tällä tavalla rinkkaa ei tarvitse kantaa selässä. (Dillon & Oyen 2008, 7-8.) Soikkeli (1994, 6) pitää retkimelontaa elinikäisenä harrastuksena, ja huomauttaa ettei retkimelonnassa tapahdu jääkiekon kaltaista drop out –ilmiötä. Kilpamelonnassa melojat mittelevät paremmuudesta taitojensa ja fyysisten ominaisuuksiensa avuin toisiaan vastaan. Erilaisia kilpailumuotoja on useita, joista mainittakoon maratonmelonta, sprintti, slalom ja melontapurjehdus, joissa vaihtelevat matkan pituus, olosuhteet ja vaadittavat taidot tuovat haasteen melojalle. (Dillon & Oyen 2008, 7-8). Eräät tutkijat näkevät liikunnan olevan menossa siihen, että haetaan enemmän henkisiä arvoja, kuten onnellisuutta, kun aiemmin liikunnan avulla on tavoiteltu hyvää kuntoa tukemaan työ- ja toimintakyvyn säilymistä (Soikkeli 1994, 6).

Suomeen kanootit rantautuivat 1880 –luvun alkupuolella (Paakkinen 1999, 12). Kuha (1999) tukee väitettä mainiten, että ensimmäiset kajakit valmistettiin Suomessa 1884. Samaan aikaan amerikkalaiset perustivat ensimmäisen melontayhdistyksensä American Canoe Associationin (Dillon & Oyen 2008, 6). Tuohon aikaan kanootit olivat kangaspäällysteisiä ja rimarunkoisia. Ensimmäiset 40 vuotta melonta kasvoi ja kulki

yhdessä soutu-urheilun kanssa, jonka jälkeen 1925 perustettiin ensimmäinen melontaseura, Helsingfors Kanotklubb, joka myöhemmin vaihtoi nimensä Helsingin kanoottiklubiksi. (Paakkinen 1999, 12; Kuha 1999.) Melonnan motiivina Paakkinen (1999, 12) pitää kieltolain aikaan perustetussa seurassa retkimelontahenkisiä matkoja lahden yli Viroon.

Suomi Meloo on vuosittain järjestettävä melontaviesti, jonka järjestäjänä toimii Suomen melonta- ja soutuliitto ry:stä sekä Suomen Latu ry:stä muodostunut Suomi Meloo ry. Tapahtuman melontareitti vaihtelee Suomen vesistöissä ja matkan pituus on sijoittunut 400-800 km välimaastoon reitin vaikeustason mukaan. Reitti kulkee pääosin Itä-Länsisuuntaan tai Pohjois- Eteläsuuntaan. Ensimmäisen kerran tapahtuma järjestettiin vuonna 1985 välillä Iisalmi - Kotka, jolloin mukana oli noin 300 melojaa (Suomi Meloo 1999, 12-13). Nykyään tapahtuman osallistujamäärä on noin 1000 henkilöä ja siten Suomi Meloo on noussut Suomen suurimmaksi melontatapahtumaksi (Paakkinen 1999, 13). Viesti järjestetään järvi- joki- tai merimaisemissa siten, että melomassa oleva ryhmä kulkee johtokanootin säästyksellä etapin kerrallaan. Etappien pituudet vaihtelevat noin kymmenestä aina yli kolmeenkymmeneen kilometriin saakka. Pidemmille ja/tai vaativimmille osuuksille valitaan yleensä joukkueesta kokeneimmat melojat. Yleisin kanoottimalli tapahtumassa on kajakkikaksikko, jolloin matkalle voi lähteä kokeneen melojan kanssa hyvin aloittelijakin. Kajakkiyksikköjä on noin 30% vesillä olevasta kalustosta. Mukana on vuosittain myös muutamia avokanootteja. (Suomi Meloo 2014.) Tapahtuman tavoitteena on laajentaa melontaa lajina, saattaa melontareittejä ihmisten tietoisuuteen, yhdistää olemassa olevia harrastajia, tuoda uusia harrastajia ja tehdä tunnetuksi Suomen melonta ja soutuliitto ry ja Suomen latu ry (Suomi Meloo 2014).

3 Tapahtumassa huomioitavat lait, asetukset ja ohjeet

Suomen laki kertoo, että alkuajoista laskien, ei yksikään kansakunta ole julennut olla tunnustamatta Jumalaa ja lakia. Näiden asioiden kerrotaan olevan kansakuntien pohja yhteiselämälle ja menestykselle. Lait eivät ole ihmisen kiusaksi, ennemminkin taitavasti säädetty ja tarkasti käytetty laki tekee noudattajansa onnellisemmaksi. (Kahri 2012, Esipuhe.)

Niemivuori (2008, 27) pohjustaa kirjassaan, että laki on toimiva keino ohjata kansakunnan kehitystä haluttuun suuntaan. Suomen laki ei siis ole lainkaan poikkeus, vaan lakia on käytetty iät ja ajat päättäjien työkaluna. Jo muinaispohjoismaisen sanonnankin mukaan: ”lailla on maata rakennettava”. Myös Wiberg (2009, 9) yhtyy samaan linjaan kertomalla toimeenpanokoneistoista, joiden huipun muodostavat poliittisen hallituksen järjestelmät. Hallitusta pidetään siis kiistatta poliittisen elämän moottorina ja sääntöjä koskevien aloitteiden tehtaana. Vaikka lakia pidetäänkin yleisesti oikeana, ei se aina ole oikeudenmukainen. Lain säätäminen ei myöskään poista ongelmia, mutta lakia säätämällä voidaan vaikuttaa epäkohtiin ja siten muuttaa yhteiskuntaa haluttuun suuntaan, eli lainsäätäjän tahdon mukaan, mikä ei kuitenkaan aina kerro mikä on oikein (Niemivuori 2008, 27). Kun Wiberg (2009,9-11) osaltaan kyseenalaistaa ja asettaa mielestään riittämättömästi tutkittua hallitusta suurennuslasin alle, keskittyy Niemivuori (2008, 27-28) pikemminkin tulkitsemaan oikeusjärjestelmää, ja toteaa osaltaan puutteellisten lakitekstien olevan oiva lähde oikeutta etsiville.

3.1 Kuluttajaturvallisuuslaki

Kuluttajaturvallisuuslain tarkoitus on taata kulutustavaroiden ja kulutuspalveluiden turvallisuus siten, että lain määrittävät turvallisuuteen liittyvät minimivaatimuksen täyttyvät. Lain tehtävänä on toimia terveyst- ja omaisuusvaarojen ennaltaehkäisijänä, sekä vaaran ilmetessä pyrkiä eliminoimaan mahdolliseen onnettomuuteen johtavat riskitekijät. Lain piiriin kuuluu myös kuluttajaturvallisuusvalvonta, jonka tehtävä on parantaa toiminnanharjoittajan toimintaedellytyksiä. Kuluttajaturvallisuuslakia sovelletaan kulutustavaroihin mutta myös kuluttajapalveluihin, joita esimerkiksi

ohjelmapalveluyrittäjä voi tarjota. (Kuluttajaturvallisuuslaki 22.7.2011/920 luku 1 § 1-2.)

Kuluttajapalveluilla tarkoitetaan sellaista palvelua, joka on asiakkaan käytettävänä tai tapauksissa, joissa palvelu kohdistuu yksityiseen kulutukseen. Palvelun tarjoajalla tarkoitetaan taas henkilöä, joka on vastuussa kuluttajapalvelun luovuttamisesta, myynnistä, tarjoamisesta tai välittämisestä. Palvelun tarjoaja voidaan helposti sekoittaa toiminnanharjoittajaan, jonka tehtävänä on tavaran luovuttaminen ja palvelun tarjoaminen. (Kuluttajaturvallisuuslaki 22.7.2011/920 luku 1 § 3.)

3.2 Toiminnanharjoittajan velvollisuudet

Toiminnanharjoittaja on velvollinen huolellisuuteen siltä osin, ettei kulutustavarasta tai kulutuspalvelusta aiheudu vaaraa kenenkään terveydelle tai omaisuudelle. Lisäksi velvollisuuksiin kuuluu ilmoitus sen paikkakunnan valvontaviranomaiselle, jonka alueella toimintaa aiotaan harjoittaa tai tarjota. Tällaiseksi toiminnanharjoittamiseksi luetaan esimerkiksi ohjelmapalvelut, elämyspalvelut ja muut vastaavat toiminnot. Laki on määritellyt listan muista ilmoitettavista palveluista. (Kuluttajaturvallisuuslaki 22.7.2011/920 kappale 2 § 5) Huolellisuusvelvollisuuteen kuuluu myös varusteiden ja välineiden turvallisuudesta vastaaminen. Huomioitavaa on myös, että osallistujille on luovutettava kaikki mahdollinen tieto turvallisuutta ajatellen. Toiminnanharjoittajan on vastuussa huolellisuusvelvollisuuden noudattaminen, vaikka osallistuja kirjoittaisikin vastuuvapauslomakkeen. Laki koskee myös palveluiden välittäjiä, sekä heidän alihankkijoitaan. (Tukes 2013.)

3.2.1 Turvallisuusasiakirja

Turvallisuusasiakirja on palveluntarjoajan tekemä ilmoitus valvontaviranomaiselle harjoitettavan toiminnan yksityiskohdista sisältäen suunnitelman vaarojen tunnistamisesta, riskien hallitsemisesta sekä niiden tiedottamisesta palvelun osallistujille. 1. Tammikuuta 2012 voimaan tulleen lain mukaan palvelun tarjoajalta on löydyttävä turvallisuusasiakirja. (Kuluttajaturvallisuuslaki 22.7.2011/920 luku 2 § 7, luku 9 § 55.) Mikäli ohjelmapalvelu sisältää useita toimintoja sekä suorituspaikkoja, tulee

turvallisuusasiakirjaan liittää kirjalliset ohjeet jokaiselle suorituspaikalle erikseen (Kuluttajavirasto 2003, 6). Turvallisuusasiakirja on yhteenveto kaikkeen ohjelmapalveluun liittyvään turvallisuuteen, mikäli jokin muu laki velvoittaa pelastus-, valmius- tai vastaavan suunnitelman tekoon ei turvallisuusasiakirjaa tarvitse laatia. Tämä kuitenkin edellyttää, että vastaavat tiedot on koottu muun lain nojalla laadittuun suunnitelmaan. Kuten Suomen Lakiin on kirjoitettu on turvallisuusasiakirja pidettävä aina ajan tasalla. Palvelun tarjoajan on myös huolehdittava, että jokainen palvelun tarjoamiseen osallistuva tutustuu turvallisuusasiakirjaan (Kuluttajaturvallisuuslaki 22.7.2011/920 kappale 2 § 7). Kuluttajaviraston ohjeiden (2003, 6) mukaan turvallisuusasiakirja on oltava helposti saatavilla ja se on luetettava säännöllisesti myös tilapäisillä kanssatoimijoilla. Jokaisen asianosaisen on varmennettava lukemansa ymmärretyksi allekirjoituksellaan.

3.2.2 Turvallisuusasiakirjan laatiminen

Ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi laadituissa Kuluttajaviraston ohjeissa (2003, 23-25) kerrotaan, että turvallisuusasiakirjan tulisi sisältää tarkat tiedot tapahtumassa mukana olevista henkilöistä, heidän toimenkuvistaan, käytettävistä rakenteista, tarvittavista turvavälineistä, arvioituista riskeistä, toimintaohjeista ongelmatilanteiden varalle, turvallisuussuunnitelmat jokaiselle toimintapaikalle sekä onnettomuuskirjanpitoon. Riittävä tarkkuus tietojen suhteen saavutetaan kun jaetaan mukana olevat henkilöt vastuuhenkilöihin, työntekijöihin ja osallistujiin.

Vastuuhenkilöllä tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka pitää huolen esimerkiksi suunnittelu- ja valvontatehtävistä, työntekijöiden perehdyttämisestä ja kouluttamisesta, turvallisuusvälineiden hankinnasta ja niiden kunnosta sekä mahdollisten ongelmatilanteiden kirjaamisesta ja raportoinnista. Vastuuhenkilöiden yhteystiedot, tehtävät ja varahenkilöt tulee löytyä turvallisuusasiakirjasta. Työntekijän osalta puolestaan on kirjattava yhteystietojen ja työtehtävän/aseman lisäksi erikseen tehtävät onnettomuustilanteessa. Jos työtehtävät vaativat erityistä pätevyyttä tai koulutusta, tulee se myös osoittaa asiakirjassa.

On mahdollista, että tapahtumaan osallistuu erilaisia ihmisiä erilaisista syistä.

Esimerkiksi Rundgrén (2003, 26) kertoo kirjassaan, ettei ylipainoisen ja huonoista jaloista kärsivän henkilön ole täysin poissuljettua lähteä melontaretkelle. Rundgrén (2003, 26) mainitsee myös melonnan olevan hyvää liikuntaa iäkkäämmällekkin väestölle. Näin voidaankin huomata Kuluttavaviraston ohjeessakin (2003, 23), joka neuvoa kirjaamaan turvallisuusasiakirjaan osallistujien ja osallistujaryhmien osalta tietoja, jotka liittyvät osallistujien erityispiirteisiin, kuten mahdollisiin iän, kunnon, taidon tai muihin rajoittaviin tekijöihin. Näiden erityispiirteiden mukaan on myös määriteltävä osallistujan varustus ja opastaminen liittyen toimintaan ja mahdollisten laitteiden sekä välineiden käyttöön. Myös tiedot määritellyistä yhtäaikaista enimmäismääristä toimintapaikalla tulee kirjata. (Kuluttajavirasto 2003, 23.)

Jos tapahtuma vaatii toteutuakseen rakennuksia tai rakenteita, täytyy turvallisuusasiakirjaan saada listattua käytettävät rakennukset ja rakenteet. Näiden tarkastuksesta ja huollosta vastaavan nimi ja yhteystiedot kuuluvat myös asiakirjan tietoihin. On myös käytävä ilmi rakennusten sijainti kartalla. (Kuluttajavirasto 2003, 7.)

Tapahtumassa käytettävistä turvallisuusvälineistä ja muista toiminnan kannalta oleellisista välineistä ja varusteista on myös pidettävä kirjaa siltä osin kuin niitä tarkastetaan tai huolletaan. Myös lukumäärät, sijainnit ja kunnot on hyvä kirjata. Turvallisuusvälineitä voivat olla esimerkiksi pelastus- ja kelluntaliivit, heittoköysi, pilli, katkaisuveitsi ja hinausköysi. Muita toiminnan kannalta oleellisia välineitä tai varusteita voivat olla esimerkiksi melontatapahtumassa kajakki. Tämä koskee sekä osallistujille jaettavaa varustusta, että ohjaajan varustusta. (Kuluttajavirasto 2003, 7-8.)

3.2.3 Riskianalyysi

Turvallisuusasiakirja tulisi sisältää riskianalyysin, jossa mahdolliset riskit on eritelty ja vaarallisuutta pohdittu siten, että järjestäjä kykenee arvioimaan jokaisen yksittäisen riskin vaarallisuuden ja todennäköisyyden (Kuluttajavirasto 2003, 7). Näin ollen uhkaavimmat riskit voidaan havaita ajoissa ja niihin voidaan suhtautua tarvittavalla vakavuudella, kuitenkin pienempiä helposti hoidettavia riskejä unohtamatta. (Adams 2013.) Riskien osalta täytyy myös pyrkiä määrittämään pahimmat keskiverto seuraukset,

sekä toiminta riskin toteutuessa ja riskien ennaltaehkäisy. Riskien analysoimiseen on olemassa valmiita pohjia (liite 13), jotka helpottavat turvallisuuden suunnittelua. (Kuluttajavirasto 2003, 7.) Riskien analysoinnilla ja pohtimisella saavutetaan hyötyjä, joita ovat kommunikoinnin selkeytyminen, resurssien tehokkaampi hyödyntäminen, päällekkäisyyksien minimointi, riskien nopeampi havainnointi, nopeampi reagointi tilanteisiin ja yllättävien ongelmatilanteiden väheneminen. (Rutherford Silvers 2008, 26.) Riskien analysoinnin pois jättämisellä ei puolestaan nähdä positiivisia vaikutuksia, vaan päinvastoin. Negatiivisia vaikutuksia ovat virheelliset oletukset, epärealistiset luulot, alirahoitus, yli varojen kulutus, riskien tunnistaminen ja hoito eivät täsmää, epätäsmällinen päätöksenteko, kaaosmainen reagointi ongelmatilanteisiin ja yllättävät riskit. (Rutherford Silvers 2008, 26.)

Rutherford Silvers (2008, 33) toteaa myös, ettei riskien pohtiminen tarkoita mahdollisuutta tapahtumien kontrolloimiseen, koska kukaan ei voi etukäteen sanoa mitä tulee tapahtumaan ja mitä jää tapahtumatta. Ihmisellä ei siis ole mahdollisuutta poistaa kaikkia riskejä ja päättää tapahtumien kulkua, vaan tämän tulee suunnitella ja varautua siten, että mahdollisimman vähän ongelmia tulee yllätyksenä ja päätöksenteko pysyy mahdollisimman johdonmukaisena. Riskit voidaan löytää esittämällä kysymyksiä, kuten keneen riski kohdistuu, mihin menetykset kohdistuu, mikä menetyksen aiheuttaa, kuka menetyksestä kärsii ja mitkä ovat seuraukset. Näitä kysymyksiä miettimällä riskien monimuotoisuuteen voidaan pureutua Silvers Rutherfordin (2008, 35) tapaan. Mitä suurempi tapahtuma on kyseessä, sitä suurempi henkilömäärä riskien tunnistamiseen tarvitaan. Adamsin mukaan (Adams 2013) tapahtuman kasvaessa myös yhteistyön ja menetelmäosaamisen tarve suurenee, eli eri henkilöiden erikoisosaamista voidaan käyttää täydentämään tiettyjä osa-alueita. Adams (Adams 2013) jatkaa, että kaikki riskit eivät löydy yhdellä menetelmällä, vaan tehokkaaseen analysointiin tarvitaan monipuolinen kattaus toimintatapoja. Riskejä voidaan analysoida ja pohtia erilaisissa kokouksissa, joissa paneudutaan aikaisempien tapahtumien raportointiin, haastatellaan asiantuntijoita, keksitään skenaarioita ja käytetään monia muita erilaisia menetelmiä, kuten SWOT –analyysiä. (Adams 2013; Rutherford Silvers 2008, 37-40.) SWOT –analyysi (Kuvio 1) on työkalu, joka on tarkoitettu tutkimaan vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Rutherford Silvers (2008, 37-40.)

Vahvuudet	Heikkoudet
Sisäiset vahvuudet	Sisäiset heikkoudet
Maksimoitava	Minimoitava
Mahdollisuudet	Uhkat
Ulkoiset mahd.	Ulkoiset
Tutkittava	Potentiaaliset uhkat

Kuvio 1. SWOT –analyysi (Rutherford Silvers 2008, 38)

Toinen työkalu on esiintyvyyks/vakavuus –taulukko (Taulukko 1), joka pohtii jonkin tietyn riskin esiintyvyyttä ja vaikutusta. Yksinkertaisesti mitä pienempi riski ja vähemmän esiintyvyyttä, sitä pienemmät vaikutukset. Kun taas puolestaan jompikumpi tai molemmat, eli esiintyvyys tai vakavuus kasvaa, sitä suuremmaksi haittavaikutus nousee.

Taulukko 1. Esiintyvyys/vakavuus –Kuvio (Rutherford Silvers (2008, 42)

Mahdollisuus	Vakavuus				
	Merkityksetön	Pieni	Keskisuuri	Merkittävä	Katastrofaalinen
Varma	Korkea	Korkea	Äärimmäinen	Äärimmäinen	Äärimmäinen
Todennäköinen	Keskitaso	Korkea	Korkea	Äärimmäinen	Äärimmäinen
Mahdollinen	Matala	Keskitaso	Korkea	Äärimmäinen	Äärimmäinen
Epätodennäköinen	Matala	Matala	Keskitaso	Korkea	Äärimmäinen
Harvinainen	Matala	Matala	Keskitaso	Korkea	Korkea

Riskianalyysiä laadittaessa on perusteltua kirjata esille nousseet asiat huolellisesti. Mitä selkeämmin ja yksinkertaisemmin, sen parempi. Analysointia on myös hyvä rajata osiin esimerkiksi aihepiirin, ajankohtien tai muiden kohdetapahtuman tunnusmerkkien mukaan. Analysointiprojekti on hyvä myös aikatauluttaa selkeyden edistämiseksi. (Adams 2013.)

Turvallisuussuunnitelma on turvallisuusasiakirjan osa, joka on ikään kuin pienoismalli yksittäisiin rastipisteisiin kohdentuvasta turvallisuusasiakirjasta. Suunnitelma käsittää tapahtumassa käytettävien paikkojen ja rastipisteiden ohjaajien yhteystiedot,

toimenkuvan tai tehtävän, odotettujen osallistujien arvioidut erityistarpeet, sijainnin, toimintapaikan kuvauksen, toimintaan liittyvät erityishuomiot, kuten riskit, joita on käsitelty riskianalyyssissä. Turvallisuussuunnitelman liitteenä on suositeltavaa olla kartta käytettävistä toiminta-alueista. Turvallisuussuunnitelmaan kirjataan myös toimintasuunnitelma tapaturman sattuessa. (Kuluttajavirasto 2003, 7.) On tärkeää kuitenkin muistaa että jokainen on pelastuslain (29.4.2011/379) 2 luvun 4 § mukaan velvoitettu toimimaan vaaran uhatessa ilmoittaakseen, pelastaakseen ja estääkseen lisävahinkojen syntyä kykynsä mukaan. Mikäli onnettomuus pääsee käymään toteen, mukaan lukien tilanteet joissa vaara täpärästi vältetään, tulee henkilökunnan tiedottaa asiasta toiminnasta vastaavalle henkilölle ja tarvittaessa viranomaiselle sekä kirjata tapahtuma onnettomuuskirjanpitoon. Turvallisuussuunnitelma sisältää myös suunnitelman onnettomuuden jälkeen järjestettävästä jälkihoidosta. (Kuluttajavirasto 2003, 6-8) Asiakirjaa laatiessa tulee myös ottaa huomioon, että maa ja jopa aluekohtaiset lait ja asetukset täytyy selvittää ja niiden mukaan toimia asianmukaisella tavalla, eikä lain tai asetuksen huomiotta jättäminen tai ”unohtaminen” ole koskaan riittävä puolustus vastuukysymyksissä (Silvers 2008, 58).

3.2.4 Pelastussuunnitelma

Suomen Lain (Pelastuslaki (29.4.2011/379) momentti 1 § 1-2) mukaan pelastuslain tavoitteena on toimia ennaltaehkäisevästi lisäämällä ihmisten turvallisuutta ja minimoimalla mahdolliset onnettomuudet. Onnettomuuden ilmaantuessa/ - riskien ilmaantuessa tavoitteena on ehkäistä ihmisvahingot, suojata tärkeät kohteet, sekä suunnitelmallisesti vähentää onnettomuuden seurauksia. Pelastusviranomaisten tehtävä on huolehtia, että asianomaiset henkilöt ovat kykeneviä suorittamaan lain vaatimat toimenpiteet.

Pelastussuunnitelman on laadittava tapahtumiin, joissa on paikalla samanaikaisesti yli 200 ihmistä. Tapahtumiin, joissa toimintaan sisältyy avotulta, pyroteknisiä tehosteita, räjähdysvaarallisia kemikaaleja tai poistuminen tapahtumasta ei ole tavanomainen tai tapahtuma voi olla ihmiselle, omaisuudelle tai ympäristölle vaarallinen (Tukes 2011).

Pelastussuunnitelmassa tulee olla tapahtuman riskeistä ja vaaroista selvitys, sekä keinot miten uhkatilanteisiin on varauduttu. Lisäksi on oltava selvitys mitä turvallisuusohjeita annetaan henkilölle, joka vastaa tapahtumasta ja mitä ohjeistuksia annetaan paikalle saapuvalla yleisölle ennaltaehkäisevänä toimenä, sekä onnettomuus- tai vaaratilanteen sattuessa. (Pelastuslaki (29.4.2011/379) luku 3 § 16.) Huolellisesti tehty pelastussuunnitelma on onnistuneen tapahtuman kivijalka. Suunnitelman avulla budjetointi erityisesti jokavuotisissa tapahtumissa helpottaa taloudellisten riskien hallittavuutta. Pelastussuunnitelman avulla viranomaisyhteistyö helpottuu ja tieto tapahtuman luonteesta kulkeutuu auttaviin elimiin. Pelastussuunnitelma on toimitettava valmiina paikallisille viranomaisille viimeistään 14 vuorokautta ennen tapahtuman alkua. (Vuoripuro 2007, 21.) Poikkeustilanteissa viranomainen voi hyväksyä palautuksen myöhempänä ajankohtana. Jos selvityksessä esiintyy turvallisuuteen liittyviä puutteita, voi viranomainen palauttaa pelastussuunnitelman paranneltavaksi. Pelastusviranomaisella on ilmoitusvelvollisuus, mikäli tapahtuma selvityksen perusteella sisältää riskejä tai vaaroja, jotka ovat saatettava poliisin tai ensihoidon tietoon. (Pelastuslaki (29.4.2011/379) luku 3 § 16 momentti.)

3.2.5 Kokoontumislaki

Perustuslain mukaan ihmisillä on vapaus kokoontua. Kokoontumislaisissa määritellään kokoontumiselle yleisötapahtumiin tai kokouksiin tarpeenmukaisia normeja ja ohjataan toimimaan niiden puitteissa. Yleistapahtumiksi luetaan tapahtumat joihin on kaikilla vapaa pääsy, esimerkkinä erilaiset kilpailut, näytökset, muut huvitapahtumat sekä tämänkaltaiset kokoontumiset, jotka eivät täytä kuitenkaan kokouksen tunnusmerkkejä. Järjestetyn tapahtuman tulee olla rauhanomainen, eikä tapahtuma saa myöskään olla loukkaava toisen oikeuksia kohtaan tai heidän turvallisuuttaan vaarantava. Järjestävän tahon on myös huolehdittava siitä, ettei tapahtuma tee ympäristölle suurta haittaa. (Kokoontumislaki 23.12.1999/1257 luku 1 § 1-3.)

Kokoontumislaki (23.12.1999/1257 luku 3 § 12) kertoo, että Suomessa täysivaltaisuuden omaava ihminen voi järjestää yleisölle avoimen tapahtuman. Täysivaltaisuudella tarkoitetaan ihmistä joka ei ole vajaavaltainen. Vajaavaltainen on

alaikäinen tai toisen holhouksen alla oleva täysi-ikäinen, jolla ei ole terveydentilan (henkinen tai fyysinen) johdosta mahdollisuutta olla vastuussa omasta omaisuudesta, tai omaisuuden vaaliminen vaatii hoitoa, eikä hoitaminen muilla keinoin onnistu. (Laki holhoustoimesta 1.4.1999/442 luku 2 § 8.)

Järjestäjän velvollisuus on toimittaa viranomaisille kirjallinen selvitys tapahtumasta viisi vuorokautta ennen tapahtuman alkua. Selvitys on mahdollista toimittaa tämänkin jälkeen, mikäli tapahtuma ei sen luonteensa vuoksi vaadi viranomaisilta huomattavasti aikaa haitaten normaalityötä. Jos tapahtuma on pieni, eikä tapahtuma vaadi eritysjärjestelyitä esimerkiksi liikenteen tai turvallisuuden suhteen, ei tapahtumasta tarvitse selvitystä tehdä. Poliisilla on myös mahdollista lopettaa tilaisuus, jos jokin seikka rikkoo edellä mainittua lakia tai tapahtuman turvallisuus ei ole taattu/ se aiheuttaa haittaa terveydelle/ ympäristölle tai tapahtuman ulkopuolisille henkilöille. (Kokoontumislaki (23.12.1999/1257.) luku 3 § 14-15) Tapahtuman järjestäjän velvollisuuksiin kuuluu taata tapahtuman turvallisuus ja se, että tapahtumassa, tai tapahtuman sisällä ei lakia rikota. Tämän nojalla on järjestäjällä mahdollisuus asettaa tilaisuuteen järjestyksenvalvojat, näitä ei kuitenkaan saa määrätä tehtäviin tai alueille, jotka eivät tapahtumaan kuulu. (Kokoontumislaki (23.12.1999/1257) luku 4 § 17-18.)

3.3 Tieliikennelaki

Tiellä käsitetään yleisessä tai yksityisessä käytössä olevaa kulkuväylää tai tilaa, jossa on mahdollista kulkea. Tämä kattaa muun muassa torit, kelkkailureitit ja kadut.

Ajoneuvoina käsitetään taas kaikki kulkuneuvot, jotka kulkevat maalla mutta eivät kiskoilla. Moottoriajoneuvolla kulkuneuvoja, joiden voimantuotosta vastaa kone. Näitä ovat autot, traktorit, työkoneet ja moottoripyörät ja mopot. Ajoneuvon kuljettajan velvollisuuteen kuuluu toimia toisia häiritsemättä, kenellekään vaaraa aiheuttamatta ja liikennemerkkejä sekä opasteita noudattaen. Kuljettajan on huomioitava myös vallitsevat olosuhteet toiminnan kannalta ja turvallisuus huomioiden. (Tieliikennelaki 3.4.1981/267 luku 1 § 2-3.)

Ajoneuvon kuljettaminen on kielletty henkilöiltä, joilla on mahdollisia puutteita tehtävän turvallisen hoitamisen puolesta. Näihin sisältyvät ajoneuvon kuljettamista häiritsevät sairaudet, viat tai vammat. Huomioitavaa on, että myös väsymys lasketaan tähän. Vakuutuslautakunta (2007) pitää kuitenkin väsyneenä ajamista vähäisenä huolimattomuutena, eikä väsyneenä ajaminen kiellettyinä ollessaankaan ole edellytys vakuutusyhtiölle kolaritilanteessa vähäisempään korvaamiseen. Partinen (2012) huomauttaa kuitenkin, että yhden vuorokauden mittainen valvominen vastaa noin yhden promillen humalatilaa ja seitsemäntoista tunnin yhtämittäinen valvominen puolta promillea alkoholia veressä. (Rikoslaki 20.12.2002/119 luku 23 § 3-4) taas määrittää puolen promilleen olevan rattijuopumuksen raja ja yli 1,2 promillen olevan törkeä rattijuopumus.

Ajoneuvon kuormaamisessa on huomioitava, että kuormasta ei saa aiheutua turvallisuuden kannalta haittaa henkilöille tai omaisuudelle. Kuormasta ei myöskään saa pudota tielle mitään ja mikään osa ei saa laahautua maata pitkin, joka voisi aiheuttaa haittaa melun tai pölyn muodossa. Ajoneuvon kuormaamisessa ei saa ylittää sallittuja henkilö-, paino- tai pituusmääriä. (Tieliikennelaki 6.11.1992/989 luku 6 § 87 momentti 1-2.) Kuormaa kiinnittäessä auton katolle, on otettava huomioon kattotelineiden kantokyky. Kuorma saa ylittää auton uloimman osan auton etuosassa suurimmillaan metrin ja auton takaosassa kaksi metriä, mikäli katolla oleva kuorma tulee auton etummaisesta osasta ylitse tai ylittää auton taaimmaisesta osasta metrillä, on kajakkiin kiinnitettävä huomiolippu näkyvyyden varmistamiseksi. (Lind, A. L., Saarto, A. & Soikkeli, M. 2012, 129; Paakkinen 1999, 130.) Paakkinen (1999, 129-130) huomauttaa vielä, että katolla kuljetettava tavara saa painaa suurimmillaan 10% auton painosta. Korkeudeltaan auton ja peräkärryn yhdistelmä voi olla enintään 4,2 metriä.

3.4 Elintarvikkeiden säädökset, käsittely ja toimenpiteet ongelmatilanteissa

Elintarvikelain tehtävänä on taata kuluttajille tulevan tuotteen läpinäkyvyys, käytön turvallisuus ja terveellisyys. Tuotteen on oltava määräysten mukainen ja tuotteesta jaettu tieto asianmukaista ja paikkansapitävää. Näiden kohdatessa voidaan taata kuluttajan hyvä turvallisuus ja terveys, sekä ehkäistä aineelliseen omaisuuteen

kohdistuvia tappioita. Lakia noudattamalla myös alalla olevien toimintaedellytykset paranevat. Laki koskee jokaisessa vaiheessa tehtävää työtä tuotteen luomisvaiheesta toimitukseen. (Elintarvikelaki 13.1.2006/23 luku 1 § 1-2.)

Elintarvikkeilla tarkoitetaan tässä kohdin kaikkea jalostusasteesta riippumatonta tuotetta, joka on oletettavasti tarkoitettu ihmisten ruoaksi. Elintarvikkeiksi lasketaan myös kaikki tuotteet, jotka lisätään tuotteeseen sen tuotantoprosessissa tarkoituksenmukaisesti. (EYVL 2002, 7.)

Suomi Meloo -tapahtumassa elintarvikkeiden myynti tapahtuu vaihtopaikoilla pääosin ulkomyyntipisteissä (Turvaryhmä 2012; Turvaryhmä 2013). Piipari (2012, 10) mainitsee tekstissään elintarvikkeiden ulkomyyntin olevan sisätiloissa tapahtuvaa toimintaa hygienian kannalta haasteellisempaa. Ulkomyyntin haasteellisuus tulee vaihtelevista lämpötiloista, sekä myyntitilojen puhtauden ylläpitämisestä. Piipari (2012, 10) jatkaa huomauttaen, että ulkomyyntin olosuhteet eivät voi kuitenkaan olla esteenä tai syytä turvallisuusajattelun laiminlyöntiin. Toimipaikan tai olosuhteiden ollessa haastavat on turvallisuuteen kiinnitettävä käsittely-, myynti- ja säilytysvaiheessa erityistä tarkkuutta ja huolellisuutta. Euroopan Yhteisö (852/2004, luku 3) on asetuksessaan määritellyt vaatimukset muun muassa telttakatosten ja kojujen elintarvikehygieniasta. Asetuksessa painotetaan, että myyntipisteiden rakentamisvaiheessa on otettava huomioon, ettei koju ole vaarassa saastua ennen kaikkea eläinten ja tuhoeläinten johdosta. Kojusta on myös löydyttävä tarpeen mukaan helposti puhdistettavat puhtaat pinnat, välineet näiden puhdistamiseen, tilat henkilökohtaisen hygienian hoitoon, sekä tuotteen säilytyksen kannalta oleelliset kylmät, viileät tai lämpimät tilat. (Euroopan yhteisö 852/2004, luku 3.)

Elintarvikkeiden huolimaton käsittely, epäsiisteys, pilaantunut ruoka, sekä kylmä- tai lämpöketjun epäonnistuminen ovat yleisimpiä syitä ruokamyrkytysepidemian syntyyn. Epidemiasta voidaan puhua tapauksissa, joissa useampi kuin yksi henkilö on saanut oireita tarjolla olevasta ruoasta tai juomasta. (Välikylä 2008, 30.) Pääasialliset oireet ruokamyrkytyksen ilmetessä ovat pääkipu, vatsakipu, oksentelu, pahoinvointi tai ripuli. Oireet puhkeavat pääosin bakteerista, tai viruksesta riippuen viimeistään kahdentoista

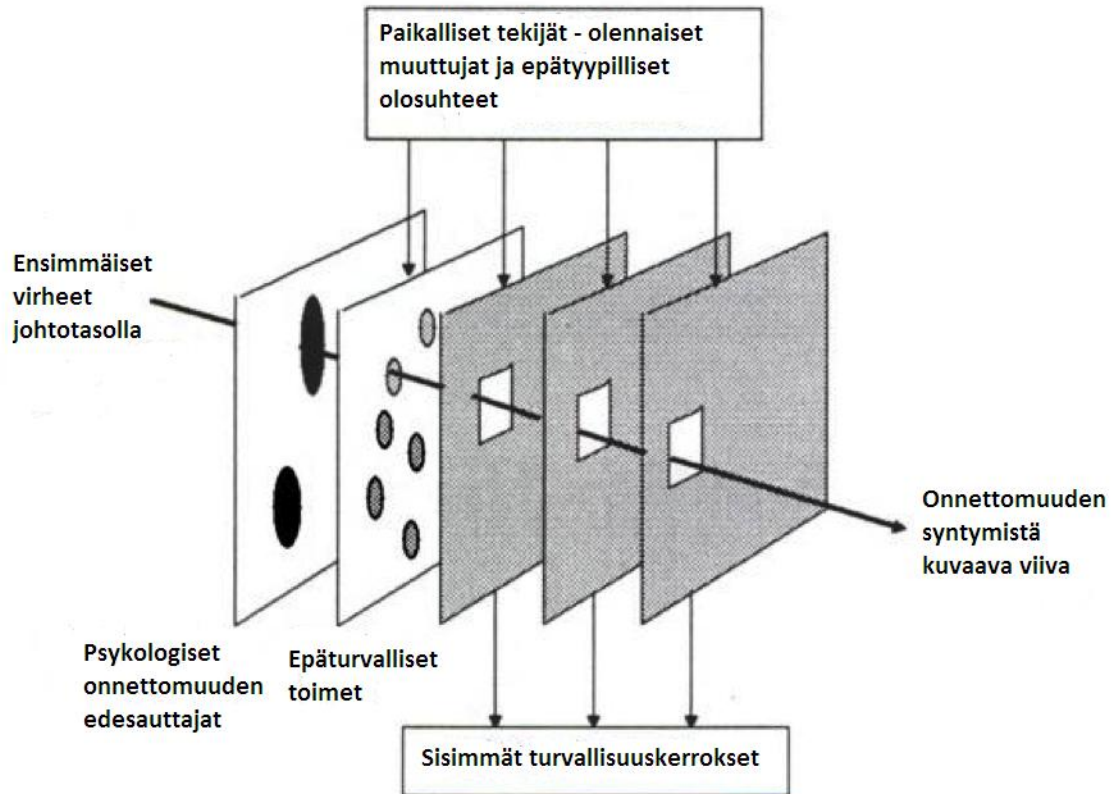
tunnin kuluttua pilaantuneen ruoan nauttimisesta ja ovat ohi viimeistään noin viikon kuluessa. (Sprenger 2007, 10-13.) Normaalisti ruokamyrkytyksen oireet menevät nopeasti ohi, joissain tapauksissa oireet kuitenkin saattavat olla vakavia ja pitkäaikaisia. Vaarassa ovat etupäässä riskiryhmiin kuuluvat nuoret lapset, lapsia odottavat tai lapsia imettävät naiset, vanhemmat ihmiset tai sairauden vuoksi pienemmän vastustuskyvyn omaavat henkilöt. Jos on aihetta epäillä ruokamyrkytys-epidemiaa ja oireita ilmenee yli viidellä henkilöllä, on tehtävä ruokamyrkytys-epäilyilmoitus Kansanterveyslaitokselle. Mikäli syntyy epäily mahdollisesta ruokamyrkytyksen aiheuttajasta, tai epäily tietyn tuotteen aiheuttamasta ruokamyrkytyksestä, on elintarvikkeen parissa työskennelleen henkilön tehtävä ilmoitus kunnan elintarvikeviranomaiselle. Tärkeää on säilyttää mahdolliset näytteet jatkotutkimuksia varten. (Välikylä 2008, 30, 32.)

4 Tapahtuman keskeisimmät vaikuttajat ja turvallisuus

Rutherford Silversin (2008, 1, 7) väittämän mukaan tapahtumat mielletään usein hauskoiksi, viihdyttäväksi ja mukaviksi, eikä niihin koeta liittyvän juurikaan riskejä. Tästä Rutherford Silvers syyttää tapahtumien luonnetta, joka on monesti laadittu juurikin ihmisten viihdyttämiseen, yhdistämiseen ja vapaa-ajan vietteeksi. Tapahtumat voivat kuitenkin olla täysin erilaisia keskenään ja on selvää, että jokainen tehty ja tekemätön asia käsittää riskejä, eikä niitä voida aina estää. Riskeihin voidaan kuitenkin varautua etukäteen. Riskit voivat kohdistua ihmisiin, omaisuuteen, talouteen, järjestelmiin, ympäristöön tai tapahtuman haluttuun kuvaan. Tapahtuman aikana jokin toivomaton sattuma voi esimerkiksi johtaa ihmisen kuolemaan, omaisuuden tuhoutumiseen, taloudellisten varojen menetykseen tai tapahtuman suosioon laskemiseen. (Rutherford Silvers 2008, 4-6.) Haitalliset vaikutukset voivat johtua monesta eri syystä tai niiden yhdistelmistä. Huomioon tulisi ottaa erityisesti osallistujien määrä, tapahtuma-alueen koko, ajankohta, mahdolliset elintarvikkeet ja virvokkeet, osallistujien ikä ja kunto, sääolosuhteet ja tapahtuman sijainti, jotka ovat keskeisimpiä lähtökohtia lähdettäessä pohtimaan tapahtuman mahdollisia riskejä. (Tarlow 2002, xii). Edellisistä voidaan nostaa päällimmäiseksi vaikuttajiksi ihminen, joka voi toiminnallaan aiheuttaa lähes mitä vain (Barton 2007, 23). Vuoripuron (2007, 51) mukaan huomiota on kiinnitettävä myös yhteistyötahojen resursseihin, eritoten pelastus- ja ensiapuvalmiuden osalta. Edeltävää väittämää tukee myös Tarlow (2002, 114-115). Tarvittava pelastuskoulutus onkin oleellinen osa myös tapahtuman oman henkilökunnan perehdytystä (Kuluttajavirasto 2003, 12; Turvaryhmä 2012; Turvaryhmä 2013). Esimerkiksi Suomi Meloo –kanoottiviestissä turvaveneen henkilökunnan perehdytys hoidettiin vuonna 2013 turvaryhmän sisäisesti siten, että aikaisemmin mukana olleet opettivat tarvittavat asiat uusille tulokkaille yhdessä turvapäällikön kanssa (Turvaryhmä 2012; Turvaryhmä 2013).

Tapahtumien turvallisuustekijöihin voidaan varautua etukäteen pohtimalla asioita, jotka voivat aiheuttaa vaaratilanteita ja miksi (Rutherford Silvers 2008, 4; Tarlow 2002, 24; Barton 2007, 59). Pelkkä listaaminen paperille ei kuitenkaan Bartonin (2007, 59) mielestä riitä, ja siksi riskkejä tulisikin pohtia paljon syvällisemmin, kuten esimerkiksi

mitkä riskit ovat siedettäviä ja mitkä riskit voidaan olla valmis hyväksymään, tai miten riskejä saadaan pienennettyä ja kuinka toimitaan jos riski kohdataan todellisuudessa. Teoksessaan Barton (2007, 86-87) myös mainitsee, että jos jokin voi mennä vikaan, se luultavasti jossain vaiheessa meneekin, ellei asiaan jollain tavalla puututa. Reason (1990, 208) esittää kuvauksen vahingon sattumisesta käyttäen kuvaa, jossa turvallisuutta on kuvattu suojaavina levyinä, joissa on reikiä, joista vahingon tai onnettomuuden on mahdollista livahtaa lävitse. Reikien mainitaan myös liikkuvan olosuhteiden muuttuessa, joten jos reiät sattuvat samalle kohtaan, on vahingon mahdollista kulkea suoraviivaisesti kaikkien levyjen läpi. Näin siis vahingon on mahdollista tapahtua, vaikka suojaus olisi hyväkin, puhumattakaan enemmän reikiä omaavista levyistä. Levyt kuvaavat asioita, kuten ohjaajan toimintaa ja ominaisuuksia, osallistujia ja muita vaikuttavia tekijöitä. Ensimmäinen levy vasemmalta lukien kuvaa johtotasolla tehtyjä riskikartoituksia ja turvallisuusjärjestelyitä, toinen levy tarkoittaa harjoiteltua ja opiskeltua riskienhallintaa, joka ei myöskään voi olla täydellisesti toteutettua. Loput levyt kuvaavat muita paikallisempia tekijöitä, kuten säätä ja muita mahdollisesti muuttuvia asioita. Kun piilevät ongelmat johtotasolta lähteävät etenemään, osuvat paikallisiin psykologisten esiasteiden ja epäturvallisten toimintojen levyjen läpi sopivista väleistä, ja jatkavat matkaansa viimeistenkin levyjen läpi, on onnettomuuden mahdollista syntyä (Kuvio 2). Myös Barton (2007, 91-93) käyttää teoksessaan Reasonin kuvaa kuvaamaan onnettomuuksien syntymisen mahdollisuutta.

Kuvio 2. Mukaeltu Reasonin kuvaus onnettomuuksien mahdollisesta syntymisestä (Reason 1990, 208)

4.1 Ihminen itse

Ihminen on psykofyysinen kokonaisuus, joka koostuu monesta eri osa-alueesta. Nämä osa-alueet voidaan jaotella esimerkiksi hermotoimintaan, aistimukseen, havaintoihin, tiedolliseen toimintaan, tunteisiin, ajatteluun ja sosiaalisiin toimintoihin. (Järvilehto 1994, 199; Salo-Gunst & Vilkkö-Riihelä 1998,7-9.) Moni asia siis kytkeytyy ihmisen kokonaisuuteen vaikuttaen suoraan tehtyihin ratkaisuihin. Vaikeudet ihmisen kokonaisuuden toimintaa kuvattaessa johtuvat siitä, että ihminen ja ihmisen ympäristö nähdään kahtena eri järjestelmänä, ja lisäksi ihminen erotetaan toimintansa tuloksista. Ihmisen pääpiirteeksi siis asetetaan sisäinen maailma ja siinä tapahtuva prosessien suorittaminen. (Järvilehto 1994, 199-201.) Eysenck & Keane (2001, 475, 483) näkevät edellä mainittujen asioiden vaikuttavan myös ihmisen harkinta- ja päätöksentekokykyyn. Ihmisen toiminnan moninaisuutta kuvaamaan ja sitä

vahvistamaan liitettäköön keskusteluun myös Dobellin (2011, 11-13) väite olemassa olevista ajatusvirheistä, joita ihminen luonnostaan erehtyy tekemään. Esimerkiksi niukkuusharha, jonka (Dobelli 2011, 123-125) mukaan ihmiset haluavat juuri sitä mitä on vähiten tarjolla, tai saatavuusharha, joka sanoo ihminen saattavan arvioida näkyvät asiat todennäköisemmiksi kuin näkymättömät. Esimerkiksi että pommi-iskut olisivat masennusta yleisempiä. Tämä siksi että ihmisen aivot muistavat paremmin draaman kuin esitetyn lukumäärän. (Dobelli 2011, 55-56.) Bartonin (2007, 23, 36) mielestä suurin vaikuttaja vallitsevan ympäristön lisäksi onkin juuri ihminen ja hänen käyttäytymisensä, eikä pelkästään osallistujien, vaan henkilökunnan myös.

Itse asiassa juuri henkilökunnan ja järjestäjän toiminta on se, jota Barton (2007, 23-35, 93) pitää erityisen tärkeänä vaikuttajana erilaisissa tapahtumissa turvallisuuteen liittyen. Bartonin näkemystä tukee Kuluttajaviraston ohje (2003, 29), jossa suoraan sanotaan palvelun järjestäjän olevan vastuussa toiminnasta. Käytännössä Bartonin (2007, 25-35) väite kulminoituu järjestäjän sekä työntekijöiden johtajuustaitoihin ja teknisiin taitoihin. Tarlow (2002, 3-5) esittää myös järjestäjän suurimmaksi yksittäiseksi vaikuttajaksi tapahtumien turvallisuudessa. Osallistujia voidaan jaotella kahteen pääryhmään, lapsiin ja aikuisiin, koska heidän kohtelunsa voi joissain tapauksissa erota toisistaan (Barton 2007, 36). Suomen perustuslaki (11.6.1997/731) kuitenkin antaa viitteitä toisen luvun 6 § momentissa kolme siitä, että lapsia tulisi kohdella yksilöinä, ja vieläpä tasavertaisesti siten, että he itse voisivat vaikuttaa omiin asioihinsa kehitystään vastaavalla painoarvolla. Suomessa on kuitenkin säädetty erikseen lastensuojelulaki (13.4.2007/417), joka mahdollistaa lapsen oikeuksien rajoittamisen turvallisuuteen ja hyvinvointiin vedoten. Kyseisen lain ensimmäisen luvun 6 § mukaan lapsena pidetään alle 18-vuotiasta henkilöä. Iso Britanniassa toimitaan samoin ikärajamäärittelyn suhteen (Barton 2007, 36). Tämä jaottelu aikuisten ja lasten välillä perustuu siihen, että jokin toiminto voi vaikuttaa lapseen ja aikuiseen erilaisilla tavoilla (Barton 2007, 36). Kuluttajaviraston (2003, 9) mukaan tiedot osallistujista tulisikin sisältää tämä tärkeä erittely.

4.2 Järjestävä organisaatio

Organisaatio luodaan yleisesti toteuttamaan jotain tiettyä asiaa tai tehtävää.

Organisaation tehtävänä on suorittaa sille tarkoitettut työt laadittujen määräysten mukaisesti ja niiden sidosryhmien, organisaatorakenteiden ja toimintojen mukaan, jotka ovat annetut. Toimijoilla tulee olla selkeä kuva tavasta jolla tehtävä saadaan suoritettua, tulevaisuuden tavoitteista ja suunnasta johon kehitystä halutaan johtaa. Vaikka organisaatio toimiinkin ryhmänä, on näissä yleisesti määritelty tarkasti kunkin henkilön vastualueet ja työtehtävät. Tehtävät, jotka ovat organisaation hoidettavissa on mahdollista jakaa tukitoimintoihin, sekä ydintoimintoihin. Ydintoiminnot palvelevat suoraan annettua tehtävää ja tukitoimintojen tehtävänä on vahvistaa ydintoimintaa. (Tampereen yliopisto 2012.)

Organisaation on hyvä luoda itselleen jatkuvuuden kannalta oleellinen riskianalyysi. Riskien tiedostaminen ja näihin varautuminen luo pohjan riskien hallitsemiselle. Riskienhallinnan tavoitteena on kyky hallita ja löytää mahdollisia toimintaa uhkaavia riskejä, sekä luoda luottamusta toiminnan jatkuvuuteen ja olemassa olevien tavoitteiden saavuttamiseen ongelmatilanteissa. Tärkeänä asiana riskien minimoimisessa on lakien noudattaminen. Vähittäisvaatimuksien täyttäminen vähentää jo osaltaan mahdollisia riskejä. (Suomen riskienhallintayhdistys 2013b.) Yhtenä olleellisena riskinä pienissä organisaatioissa Suomen riskienhallintayhdistys (2013a) pitää henkilöriskejä. Pienessä organisaatiossa yhden ihmisen taakse kätkeytyy paljon toiminnan kannalta oleellista tietoa, eikä riittävää sijaisjärjestelmää ole useasti olemassa. (Suomen riskienhallintayhdistys 2013a.) Taloushallintoliitto (2009) suosittelee organisaatiolle toiminnan dokumentoimista ja mainitsee sen olevan jatkuvuuden, henkilöstön vaihdoksien, sekä palvelun yhdenmukaistamisen kannalta oleellista.

4.3 Pelastustoimi

Suomi on jaettu 22 pelastusalueeseen, näiden sisällä on yli 700 paloasemaa joihin pelastusyksiköt ovat sisällytetty. Pelastustoimen tehtävien hoidosta on vastuussa valtio yhdessä alueellisten pelastuslaitoksien kanssa. Sisäasiainministeriön vastuulla on johtaa pelastustoimea, toimia laadunvalvojana ja tarkastaa palveluiden saatavuus sekä

suuremmassa kuvassa hoitaa valtakunnalliset valmistelut ja yhdistää ministeriöiden näkemyksiä ja tehtäviä pelastustoimessa. (Koivukoski 2007, 175-176.) Kuntien tehtävänä on (Pelastuslaki 29.4.2011/379 luku 4 § 24) mukaan huolehtia yhteistyössä muiden pelastustoimen alueella olevien kuntien kanssa pelastustoimen järjestämisestä. Jos sopua ei kuntien kesken synny voi valtioneuvos määrätä tarvittavat toimet sopimuksen syntymiseksi.

Paikallisen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävänä on huolehtia palvelutasosta, pelastus- ja nuohouspalveluista (Pelastuslaki 29.4.2011/379 luku 4 § 27).

Pelastuspalveluun kuuluvat hälytysten vastaanotto, vaaratilanteiden torjuminen, tulipalojen sammuttaminen ja mahdollisten tuhojen minimointi. Lisäksi henkilö-, ympäristö- tai omaisuusvahinkojen estäminen ja vahingon sattuessa pelastaminen. (Sisäministeriö 2014.) Tehtäviin sisältyy osaltaan myös opastusta, tiedon jakamista vaaratilanteissa toimimisesta, ennaltaehkäisevään toimintaan perehdyttämistä, sekä onnettomuustilanteiden tiedottamisesta ja siihen liittyvän varoitussjärjestelmän toimivuudesta. (Pelastuslaki (29.4.2011/379) luku 4 § 27.)

4.4 Aliurakoitsijat

Ristikko (2009, 2) kertoo vapaaehtoistyön rinnastettavan lakitekstiin (Vahingonkorvauslaki (31.5.1974/412) luku 3 § 1 momentti 3), jonka mukaan työntekijä joka toimii samankaltaisesti kuin työsuhteessa oleva työntekijä, ilman toimintaa itsenäisenä yrittäjänä, on työnantajan velvollisuus korvata vahingonkorvaukset työntekijän mahdollisista virheistä. Vapaaehtoiselle työntekijälle on järjestettävä asiaankuuluvat turvallisuusvälineet ja työntekijän on noudatettava turvallisuusmääräyksiä, sekä käytettävä asiaankuuluvia suojaimia ja apuvälineitä (Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738 luku 6 § 55 momentti 1). Ristikko (2009, 2) mainitsee, että laki ei ole esteenä jos työnantaja haluaa ottaa vastuuvakuutuksen vapaaehtoiselle työntekijälle mahdollisissa vahinkotilanteissa. Vakuutuksen ehdot riippuvat kuitenkin työnantajan ja vakuutusyhtiön välisestä sopimuksesta. Jos kyseessä on vastikkeellinen työsuhde Turva (2010, 4) sekä Tapiola (2010, 2) mainitsevat, että vakuutus ei korvaa tapahtumassa olleiden alihankkijoiden virheitä, jos virhe on yksin

aliurakoitsijan tekemä. Tämä voi olla yritys, yrittäjä tai muu henkilö, joka toimii työn tekijänä. Työntekijän tehdessä tahallista vahinkoa toisille on hänen velvollisuus korvata vahingot henkilökohtaisesti (Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412 luku 1 § 1 momentit 1-2).

4.5 Ympäristö

Ihmisen ympäristö koostuu monesta eri osa-alueesta. Nämä osa-alueet rakentuvat osittain toistensa sisään siten, että kaikki tekijät kantavat oman kortensa kekoon puhuttaessa vaikutuksesta ihmiseen. (Aura, Horelli & Korpela 1997, 38-40.) Tätä opinnäytetyötä lähinnä on välitön, suoraan koettava ympäristö, joka on esimerkiksi jokimelojalle joki, metsä, taukopaikka ja kajakin istuma-aukko, jotka todennäköisimmin ovat runsaan Suomi Meloo väkijoukon vaikutuksen alaisina puhuttaessa ympäristöön vaikuttamisesta ja sen muuttumisesta. Muita syvällisempiä ympäristöjä ovat sosiaaliset, kulttuuriset ympäristöt ja niiden verkostot. (Aura, Horelli & Korpela 1997, 38-40.)

Ihminen on osa maapalloa, ja siten myös ilmeisesti riippuvainen siitä. Ihminen on kuitenkin muokannut ympäristöään itselleen sopivaksi muuttamalla metsiä pelloiksi, kuivaamalla järviä ja siten aiheuttamalla haluttujen vaikutusten lisäksi myös tahtomattaan asioita, jotka vaikuttavat koko maapallon rikkauksien hupenemiseen ja yhteisen elinkelpoisuuden huononemiseen. (Laukkanen 2005, 3; Kurttio & Kurki 1999, 62; Portin 2008, 7-11; Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2004, 7-9; Forsius 2011, 17-18). Kurttio & Kurki (1999, 62-63) esittävät oppaassaan eettisen näkökulman siitä, että ihmisellä ei ole oikeutta tuhota tai rasittaa luontoa vaikka siitä saataisiinkin taloudellista hyötyä. Toisten lähteiden mukaan on kuitenkin niin, että luonto ei varsinaisesti rasitu luonnonvarojen käyttämisestä, vaan pikemminkin väestönkasvun seurauksena. Luonnosta saatavia hyötyjä ei vain riitä kaikille, mikäli ihmisiä on liian paljon pienellä alueella. (Vuorisalo 2005, 11-22.) Ainoa huolenaihe ei ole ainoastaan luonnonvarojen käyttö, vaan myös ympäristön roskaantuminen on Laukkasen (2005, 81) ja Kurttion & Kurjen (1999) mielestä huomioitava tekijä. Ottaen edellä mainitut seikat huomioon, on esimerkiksi isot yleisötapahtumat Suomen luonnolle riski suuren osallistujamääränsä vuoksi. Suomessa on ympäristöä ajatellen laadittu lakeja ja

säädöksiä turvaamaan ympäristöä pilaantumiselta. Keskeisin laki lienee ympäristönsuojelulaki (4.2.2000/86). Lain tehtävänä on juurikin suojella luontoa väärinkäytöksiltä, pilaantumiselta ja kannustaa kansalaisia kestäväan kehitykseen. Luonnonsuojelusta on Suomen lain lisäksi säädetty myös kansainvälisissä ympäristösopimuksissa alueittain, valtioittain kuin kansainvälisestikin (Kuokkanen & Parkkari 2004, 123-126, 333-336).

Melojan turvallisuuden kannalta on hyvä osata ja ymmärtää valitsevien sääolosuhteiden merkitys. Sää on yksi tärkeimmistä huolenaiheista, joita melojan tulee ottaa huomioon. (Dillon & Oyen 2008, 93.) Robinson & Richardson (2007, 66) kertovat melojan henkilökohtaisen kiinnostuksen säätä kohtaan olevan avaintekijä harrastuksessa, sillä yleensä sää määrää mihin melontaharrastusta voidaan mennä suorittamaan ja mihin ei ole välttämättä hyvä mennä. Samaa väitettä tukee myös Rundgrenin (2003, 66) teoksessa esitetty huomio säästä. Nilsson (2011, 7) puolestaan tyrmää Robinson & Richardsonin ja Rundgrenin väittämän osittain ilmoittaen teoksessaan, ettei merenkävijä ole riippuvainen säästä. Hänen mukaansa vesillä ollaan pikemminkin omien taitojen varassa. Säätä ja sään kehittymistä voidaan tulkita itse (Dillon & Oyen 2008, 93), mutta tulkintaa helpottavat säätiedotukset, joita on saatavilla radion, television, sanomalehtien ja paikallislähteiden kautta (Robinson & Richardson 2007, 66-71; Dillon & Oyen 2008, 67). Rundgrén (2003, 66) muistuttaa vielä nykyteknologian ihmeestä, jonka ansiosta säätietoja on mahdollista tilata myös tekstiviestillä. Hutchinsonin (1997, 129) teoksessa näiden lisäksi mainittu myös intuitio, johon luottamalla on mahdollista tehdä oikeita ratkaisuja. Sään aiheuttamista ilmiöistä melojan kannalta haitallisin lienee ukkonen, mutta ei niinkään salamoinnin kannalta, vaan pikemminkin äkillisten tuulenpuuskien takia (Heilimo 11.5.2013). Ukkosrintaman edelle kulkeva tuulenpuuska voi hetkellisesti saavuttaa jopa yli 21 metrin sekuntinopeuden (Hartonen 2008, 89). Ilmatieteenlaitos (2014) mainitsee ukkosen yhteydessä ilmenevän syöksyvirtauksen mahdolliseksi huippunopeudeksi yli 50 metriä sekunnissa. Rundgrén (2003, 66) mainitsee ukkosen yhteydessä yhdeksi riskitekijäksi myös sateen ja sen myötä kastumisen. Tuuli kannattaa ottaa huomioon myös senkin takia, että tuulen vaikutus kohdistuu melojaan ja voi siten hidastaa tai nopeuttaa matkantekoa. Erityisesti vastatuuli lisää melonnan rasittavuutta (2001, 72), kun

sivutuuli puolestaan aiheuttaa sortoa, eli kajakin liikkumista sivusuunnassa (Soikkeli 1994, 99-100.) Säätä tutkittaessa on huomioitava tuulen kehittyminen. Jos tuulen nopeus kaksinkertaistuu, sen voimakkuus nelinkertaistuu (Seidman 1992, 127).

4.6 Jokamiehen oikeudet

Lind ym. (2012, 127) mukaan jokamiehen oikeudet pohjautuvat lakitekstiin. Tuunanen ym. (2012a,d) mainitsee, että jokamiehen oikeudeksi voidaan kutsua kaikkea sellaista tekemistä, joka tapahtuu toisen omistamalla maa-alueella, joihin ei tarvitse olla suostumusta alueen haltijalta tai lupaa viranomaiselta ja toiminta pysyy sallittujen toimintatapojen sisällä. Jokamiehen oikeudet antavat mahdollisuuden liikkua jaloin, ratsain, hiihtäen tai pyöräillen luonnossa. Esimerkiksi metsän reunassa oleva liikkumisen rajoittamisen kieltokyltti ei estä sinne menemistä, jos tähän ei ole erityistä syytä. Syinä voivat olla muun muassa istutettujen taimien/ kasvien suojeleminen tai työmaa-alueen turvallisuussyyt. Erilaiset kyltit voivat olla myös ohjeellisia, esimerkkinä ”asiaton oleskelu kielletty” kyltin mukaista oleskelua ei ole laissa määritelty, mutta tällä maanomistaja voi pyrkiä vähentämään tietyn maa-alueen käyttöä. Metsäalueilla joissa liikkuminen on sallittua, on myös sallittua yöpyä, poimia luonnonmarjoja, sieniä sekä kasveja joita ei ole rauhoitettu. Vesistöillä liikkuminen kuuluu myös jokamiehen oikeuksiin. Kalastaminen ilman viehettä, eli onkiminen ja pilkkiminen kuuluu sallittuihin toimiin, kuten myös uinti ja veneellä liikkuminen. Suomessa on mahdollista liikkua jokamiehen oikeudella noin 96% maa-alueista. Kiellettyihin tai rajoitettuihin alueisiin kuuluu puolustusvoimien, luonnonsuojelun tai rakennustöiden vaikutusalueella olevat kohteet. (Tuunanen, Tarasti & Rautiainen 2012a,d, 9-13, 118-119.)

Jokamiehen oikeuksien mukaan pienen haitan aiheuttaminen on sallittua mutta tästä isomman haitan aiheuttaminen vaatii maa-alueen haltijan luvan. Rajapintojen arviointi on haastavaa ja usein tähän vaikuttavat vallitsevat olosuhteet. Esimerkkinä haitan aiheuttajasta voidaan pitää huonon lakkasadon mukana tuomaa poimintakieltoa tietyiltä alueilta, koska näiden poimiminen voisi tuoda merkittävää haittaa paikallisten toimeentulolle. Kielletyksi on myös säädelty kasvien, kasviston ja puiden katkominen

tai tuhoaminen, kaatuneiden puiden poimiminen tai luonnon roskaaminen. Myös eläimistö ja sen häiritseminen on kielletty moottoriajoneuvojen ja avotulen tekemisen lisäksi. (Tuunanen ym. 2012b,c, 11, 85.)

Jokamiehenoikeudella ei saa rikkoa kotirauhaa, jolla tarkoitetaan esimerkiksi metelöintiä, liikkumista tai yöpymistä liian lähellä asutusta. Kotirauhan piiriin kuuluvat kodin lisäksi lomakiinteistöt, matkailuvaunut ja –autot, yöpymiseen mahdollistavat alukset, teltat sekä yksityisessä omistuksessa olevat piha-alueet ja näiden yhteydessä olevat muut rakennukset. Kotirauhan rikkominen voi tapahtua myös vesistöiltä käsin. Liikkuminen on sallittua kapeassakin veden uomassa, vaikka hetkellisesti joudutaankin kulkemaan lähellä toisen omistuksessa olevaa ranta-alueita. Hyviin tapoihin kuuluu liikkuminen vesistöillä sellaisen etäisyyden päästä rannasta tai laiturista, että liikkuminen ei häiritse uimista, saunomista tai rannalla olevaa keskustelua. (Tuunanen ym. 2012e, 20-25.) Vastaavasti taas (Vesilaki 27.5.2011/587 luku 16 § 3 momentti 3) mukaan vedessä tai jäällä liikkuvan oikeuksien estäminen on lain mukaan tuomittua.

4.7 Turvallisuus tulevaisuudessa

Tulevaisuuden riskeinä Tarlow, E. P. (2002, 226) toteaa, että ruoan ja veden turvallisuuteen on kiinnitettävä enemmän huomiota. Ihmiset ovat huolissaan puhtaudesta ja haluavat tietää miten ruoka tuotetaan ja kuka on vastuussa sen turvallisuudesta. Magnusson (2010) muistuttaa myös arkipäivän synteettisistä kemikaaleista, joita löytyy EU:n sisältä jopa 100000 erilaista, eikä niiden vaikutuksista ihmisiin vielä kovin tarkoin tiedetä. Tarlowin (2002, 218-222) mukaan riskeinä nähdään myös maailman kulttuurien sekoittuminen ja näiden ymmärryksien väliset erot. Kansojen ikääntyminen vaatii tapahtumiin enemmän ensiapuhenkilöitä, lisäksi ilmaston lämpeneminen tuo omat haasteensa tapahtumien järjestämiseen. Tarlowin (2002, 218-222) näkemyksen mukaan muihin mahdollisiin ongelmiin voidaan kehittyvissä tapahtumissa törmätä myös tietoturvallisuuteen liittyviin kysymyksiin ja tiedollisten asioiden, kuten ideoiden väärinkäyttöihin ja luvattomaan kopiointiin. Tämä on seurausta siitä, että tieto sijaitsee yhä enemmän sähköisessä muodossa, jolloin se on myös helpommin jaettavissa ja kopioitavissa. Yhtäläillä huoli koskee myös

markkinointia, tiedotusta ja monia muita tärkeitä asioita. Lindkvist (2010) esittää artikkelissaan esimerkin musiikkiharrastajasta, joka sattumalta kykeni luomaan omassa kotonaan ilmaisia musiikinteko-ohjelmia käyttäen maailman laajuisen menestyskappaleen. Musiikkiharrastajaan viitaten Lindkvist (2010) esittää kysymyksen, että mitkä olisivat riskit jos kyseinen lahjakas henkilö olisi suunnannut kaiken panostuksensa vaikkapa terrorismin tukemiseen. Terroristit etsivät julkisuutta, joten mikä olisikaan parempi kohde kuin mahdollisimman julkinen tai osallistujamäärältään suuri tapahtuma (Tarlow 2002, 223). Kirjassaan Tarlow (2002, 225) toteaa lopuksi, että elämän edetessä muuttuvat kohtaamamme riskit ja niiden luonne, kuten myös riskien hallinta, eikä tulevaisuutta voida täysin ennustaa.

5 Vesiliikenteen turvallisuus melojan näkökulmasta

Tapahtuma järjestetään vuosittain vaihtelevissa maisemissa, pääosin melonta tapahtuu järviä ja jokia pitkin, mukana on kuitenkin myös meriosuuksia (Suomi Meloo 2013a). Melonnan voi luokitella tilastojen mukaan turvalliseksi lajiksi. Lajia pidetään turvallisenä seurojen hyvän turvallisuusajattelun vuoksi, kokemuksia ja taitoja jaetaan seuran tapahtumissa eteenpäin. Onnettomuustilanteissa on lähtökohtaisesti ollut turvallisuusajattelun kannalta suuria riskejä, esimerkkinä kokemattomuus varusteiden tai aluksen kanssa. (Soikkeli 1994, 59.) Lind ym. (2012, 98) kertoo, että aina oma turvallisuus ei estä onnettomuutta, vaan veneilijöiden kevyempi suhtautuminen alkoholinkäyttöön voi tuoda uhkan odottamattomasta suunnasta.

Zeller (2009, 1) toteaa teoksessaan, että vaikka henkilö olisikin vammaisen tai vammautunut, voi hän silti olla kykenevä harrastamaan melontaa. Vammaisuuteen erikoistuneet teokset antavat arvokasta lisätietoa niin ohjaajille kuin melojillekin siitä, mitä kaikkea rajoittavan vamman kanssa voidaan tästä huolimatta erityisellä huomiolla saada aikaan. Tämä liikuntamuoto voikin olla liikuntarajoitteisillekin oiva tapa kuntoilla ja toteuttaa itseään. (Zeller 2009, 1-2.) Maailman väestöstä liikuntakykyä haittaavasta psyykkisestä tai fyysisestä vammasta kärsii 15,3 % (World report of disability 2004).

5.1 Vesiliikenteen säännöt

Kansainvälinen sopimus meriteiden- ja sisävesien säännöistä luotiin 1972. Sääntöjen tarkoituksena on ehkäistä vesillä tapahtuvia yhteentörmäyksiä. Säännöt tulee ottaa huomioon kaikilla vesialueilla liikkeessä jokaisella aluksella. Alukseksi sopimuksessa lasketaan kaikki vedessä uivat laitteet. (Vesiliikenteen säädökset 2012, 1, 4)

Vesillä liikkeessä on kaikkien suoritettava sillä hetkellä parhaimman kykynsä mukaan kuulo- ja näköhavaintoja yhteentörmäyksen mahdollisuudesta. Jos tilanteesta syntyy erimielisyyksiä, tai eroavia mielipiteitä päätöksentekijöiden kesken on tällöin vaara yhteentörmäyksestä läsnä. Merkkejä yhteentörmäyksen vaarasta on kompassisuunnan osoittaessa suoraan kohti lähestyvää alusta, tai suuren aluksen lähestyessä läheltä.

Sääntöjen mukaan on noudatettava hyvää merimiestapaa ja kelien antaessa myöden näytettävä mahdollisimman aikaisin oma väistämisseutu. (Vesiliikenteen säädökset 2012. 5, 6). Melaajan kannalta on olennaista tuntea vesiteiden velvollisuudet. Aluksen ollessa pieni sen huomioiminen suuremmasta aluksesta on haastavaa, näin ollen omista oikeuksista joustaminen voi joissain tapauksissa olla suotavaa. (Lind ym. 2012. 97). Kapeammissa kulkuväylissä liikkussa Vesiliikenteen säädökset (2012, 6) kieltää alle 20 metriä pitkän aluksen olemasta esteenä suuremmalle alukselle, jonka on turvallisuuden vuoksi kuljettava kapean väylän syvänteessä. Vesiliikenne on normaalin liikenteen tapaan oikeanpuolista, väistämistilanteissa vastakkain kulkevat alukset väistävät oikealle. Kulkureittien kohdatessa ristiin on vasemmalta tulevan väistettävä oikealta tulevaa, näissä tapauksissa väistöliike suositellaan suorittamaan veneen takapuolelta. Kajakilla liikkussa purjealuksia tulee väistää ja tilanteessa on huomioitava purjealuksen luovimisesta johtuvat äkilliset suunnanmuutokset. Väylän ylitys on arvioitava tapauskohtaisesti. Joissain tapauksissa on suositeltavaa ylittää väylä kapeasta kohdasta väylämerkkien kohdalla, toisaalta taas paljon liikennöidyn väylän ylitys avoimessa kohdassa antaa pelivaraa myös suuremmille aluksille. Jokaisessa tilanteessa ylityksen on suositeltava tapahtuvan poikkisuoraan väylän kulkusuuntaan nähden. (Lind ym. 2012. 98.)

Vesillä liikkussa melaajan on turvallisuuden kannalta pyrittävä maksimoimaan oma näkyvyytensä. Vesillä liikkussa melaajan varusteisiin täytyy sisältyä valkoinen valo, jonka avulla voi tilanteen sen edellyttäessä tehdä itsensä näkyväksi. (Lind ym. 2012. 98.) Valon muodosta Lind ym. (2012. 98) ei suosittele vilkkuvaa valoa koska tämä voi aiheuttaa epäselviä tilanteita merenkulun turvalaitteita tulkittaessa, kun taas Soikkeli (1994, 104) kannustaa vilkkuvan valon käyttöön sen hyvän näkyvyyden vuoksi. Varusteita hankkiessa on hyvä kiinnittää huomio näiden väriin. Kirkkaat värit kuten punainen ja oranssi kajakissa, liiveissä ja melonta-asusteissa näkyvät tummia värejä paremmin. Myös mela on oiva väline, joka liikkuvana osana tulee ensimmäisenä näkyviin. Kirkkaan väriset, heijastin värillä tai teipillä päällystetyt lavat näkyvät paremmin kuin tummat vastaavat. (Soikkeli 1994, 104-105.)

5.2 Pelastustoiminta

Suomi Meloo -tapahtumassa matkaa taitetaan kajakkikaksikoilla, -yksiköillä sekä intiaanikanooteilla (Suomi Meloo 2013a). Jokaisen aluksen pelastaminen, sekä jokaiseen alukseen pelastautuminen sisältää omat erityispiirteensä. Soikkelin (1994, 63) mielestä arkikielessä käytettävä ”reskutus” (tulee englannin kielen sanasta rescue) sana antaa kuvan tilanteesta jossa vaara olisi suuri, hetkeä hänen mukaansa kuvaa paremmin kajakkiin nouseminen ja sen auttaminen.

Kajakki on mahdollista tyhjentää vesillä ollessa monella tapaa. Soikkeli ym. (2012, 68-75) kertovat kirjassaan erilaisia tapoja, joissa pareittain toimittaessa ilmenee samoja pääpiirteitä tavasta riippumatta; pelastaja antaa ohjeita ja pelastettava huolehtii melastaan, sekä pitää kiinni kajakista. Kajakki voidaan tyhjentää siten, että pelastettava pitää kiinni pelastajan kajakin keulasta, pelastaja vetää vesilastissa vellovan kajakin keula edellä syliinsä ja kääntää sen ylösalaisin, jolloin vesi pääsee valumaan pois kajakista. Kun kajakki käännetään taas pohja alaspäin, on pelastettavan mahdollista kiivetä takaisin kajakkiinsa. On kuitenkin huomioitava, että vesilastissa oleva kajakki on painava, eikä se siten liiku kuten tyhjä kajakki. Myös kajakkiin nouseminen voi olla vaikeaa ja koko pelastusoperaatio voikin kariutua uuteen kaatumiseen. Kaatumisen välttämiseksi pelastettavan tulisi pitää painopisteensä mahdollisimman matalana kajakkiin noustessaan ja pelastajalla tulisi olla tukeva ote kajakista. Helpoimmaksi kiipeämistavaksi Soikkeli ym. (2012, 69-75) mainitsevat takakannen kautta nousemisen, jossa kiivetään kajakin sivulta vatsalleen takakannelle, siitä liu'utetaan jalat istuinaukkoon ja käännyttään istumaan. Tärkeintä että kaatuminen ja melojen karkaaminen vältetään. Saman menetelmän kuvailevat myös Robinson & Richardson (2007, 119-120), jotka myös muistuttavat että helpolta kuulostava pelastus voi olla merellä muuttuvissa olosuhteissa hyvinkin vaikeaa, eikä apu epäonnistumisen hetkellä välttämättä olekaan lähellä.

Pelastustilanteeseen saapuessa on hyvä säilyttää maltti sen sijaan, että ryntäisi auttamaan nopeasti ja tuottaisi lisää tappioita itselle, uhrille tai sivullisille. Isaac (2008, 11) käyttää kolmen kolmion PAS (Patient Assessment System) menetelmää arvioinnissa

tapaturmapaikalla. Ensimmäisessä kolmiossa ympäristön rauhoittaminen ja havainnointi. Ajatuksena on pysähtyä hetkeksi, katsoa ympärille ja yrittää tunnistaa kaikki mahdolliset vaarat. Tilanteessa on huomioitava oma turvallisuus kaikessa tekemisessä. Seuraavassa vaiheessa on tehtävänä selvittää kaatuneiden määrä, auttaa kaatuneet pois vedestä ja tutkia loukkaantuneiden vammat. Toisessa kolmiossa potilaan arviointi ja rauhoittaminen. Tässä suoritetaan alustava arvio potilaan verenkierron, hengityselimien ja hermoston toiminnasta. Kolmannessa kolmiossa perehdytään laajempaan ja tarkempaan tutkimukseen. Tämän vaiheen tarkoituksena on selvittää potilashistoriaa ja potilaan tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä, kuten esim. allergiat, lääkitykset ja oireiden kehitys. (Isaac 2008, 11-17.)

Suomi Meloo -kanoottiviestissä turvaryhmän suorittamat henkilöiden pelastamiset lienevät suuremmassa roolissa kuin melojien itsensä suorittamat. Useimmiten kaatumiset tapahtuvat virtaavan veden välittömässä läheisyydessä ja kaatujia on useita. Tilanteessa on toimittu siten, että meloja saatetaan rantaan joko kumiveneessä tai kumiveneen kansiköysissä. Mikäli kalusto on päässyt ajelehtimaan kauemmas, käydään se hakemassa vasta ihmisten ollessa rannalla. Näihin pelastamistehtäviin on kuulunut myös ennaltaehkäisy yhteistyössä muiden turvaryhmäläisten kanssa siten, että koskiosuudelle ei päästetä laskemaan enempää osallistujia kerrallaan kuin mitä turvaryhmä kykenee pelastamaan. Tarvittavat ensiavulliset toimenpiteet on pyritty suorittamaan heti kun henkilöt on saatu pois vedestä. Avovesillä puolestaan on kaatuneen henkilön kanootti tyhjennetty ja meloja autettu takaisin kulkupeliinsä, eikä tarvetta hinauksen kytkemiseen juurikaan ole ilmennyt. Hinaamista on myös pidetty sopimattomampana ratkaisuna liikkumattomuuden ja kylmyyden uhan vuoksi. (Turvaryhmä 2012; Turvaryhmä 2013.) Mattosin (2002, 238) mukaan pelastumista helpottavat asiat ovat yksinkertaisia, kuten kelluntaliivin pitäminen yllä aina melottaessa ja sen pukeminen ennen kajakkiin menoa, kaatumisen ja pelastamisen harjoittelu. On myös erittäin tärkeää pelastaa ennemmin ihmisiä kuin kajakkeja ja huomioida tilanne siten, ettei pelastettava tai pelastaja joudu suurempaan vaaraan kuin mitä pelastustilanteen alkaessa. Mattos (2002, 238) kehoittaaakin keskittymään kommunikointiin, jota hän pitää tärkeimpänä osana pelastustilanteessa.

Onnettomuustilanteissa mukana olleisiin henkilöihin voi jäädä fyysisiä jälkiä, mutta myös henkisiä. Näitä henkisiä haittoja jää monelle, mutta 10-25% tarvitsee apua päästäkseen tapahtumista yli. Hyvä keino henkisen ensiavun suorittamiseen on käydä tapahtumia läpi 1-3 päivää onnettomuuden jälkeen toivomattomien reaktioiden välttämiseksi. Pienemmissä tapaturmissa läpikäynti voidaan suorittaa välittömästi tapaturman jälkeen, mutta tämä vaatii tilanteen rauhoittumisen. Ihmiset reagoivat erilaisilla tavoilla ja kriisireaktio voi vaihdella yksilöstä riippuen. Pahimmillaan henkisen ensiavun laiminlyönti voi johtaa mielenterveysongelmiin. Auttamisketjuun liittyvät oman avun lisäksi sosiaaliset verkostot, epävirallinen apu ja viralliset palvelut. (Paakkinen 2002, 67.) Jotkut ihmiset saattavat haluta käsitellä asioita itsekseen, jolloin heille tulisi antaa mahdollisuus tähän. Mikäli oireet eivät ota laantuakseen, on syytä siirtyä ammattiauttajan puoleen. (Sutinen 10.4.2014a; Paakkinen 2002, 67.)

Kajakilla kaatuessa nopein tapa pelastautumiselle on eskimokäännöksen hallitseminen (Eischer ym. 1984, 26). Soikkeli (1994, 64) huomauttaa kuitenkin, että eskimokäännöksen hallitseminen ei ole edellytys turvalliselle melonnalle, mutta kaatumiseen tulee lähtökohtaisesti aina valmistautua melonnassa. Eskimokäännöksen hallitseminen tehostaa myös ylä- ja alatukien oppimista, tuentojen harjoitteluvaiheessa kaatumisen pelkääminen voi estää riittävän luottamuksen syntyä.

Tilanteessa, jossa eskimokäännös ei onnistu ja meloja joutuu irrottautumaan kajakista veden varaan, on tärkeää pitää kiinni kajakista sekä melasta (Eischer ym. 1984, 28). Melan katoaminen voi pahimmillaan keskeyttää matkanteon kokonaan (Rundgrén 2003, 69). Koskessa kaatuessa on siirryttävä kajakkiin nähden ylävirran puolelle, sekä siirtyä kellunta-asentoon selälleen jalat alavirtaan päin valmiina ottamaan vastaan kivet tai muut koskessa olevat esteet. Mikäli ote kajakista irtoaa, on laskuasento sama kuin edellä mainittu. Tässä asennossa lossaaminen uiden on mahdollista suorittaa kohti rantaa. (Eischer ym. 1984, 28.)

Meloessa yksin merellä ilman eskimokäännöksen taitoa, on kaatuessa säilytettävä rauhallisuus ja maltti (Kukkola 1994, 33). Vaihtoehtoina on kiivetä takaisin kajakkiin melakellukkeen avulla sivusta, tai ilman melakelluketta kajakin takaosasta (Lahtinen).

Kukkola (1994, 33) kuitenkin pitää suositeltavana tapana kajakin kääntämistä nurinpäin, kiipeämistä tämän päälle istumaan ja siirtymistä meloen myötätuulen mukana lähimpään rantaan. Ilma jäähdyttää kehoa 25 kertaa hitaammin kuin vesi, näin ollen kiipeäminen kajakin päälle on keino hidastaa kylmettymistä. Mikäli edellä mainitut eivät onnistu ja meloja joutuu jäämään vedenvaraan, on ensimmäisenä keinona avun hälyttäminen, sekä arviointi kuinka pitkän ajan pystyy vedessä olemaan. Uiminen on suositeltavaa vain lähellä olevalle lautalle tai muun kelluvan esineen päälle. Liikkuminen vedessä kuljettaa jo lämmenneen veden pois vaatteiden sisältä ja nopeuttaa entisestään kehon kylmettymistä. Tämän jälkeen tapahtuu tilanteen arviointi uudelleen. Melojan on kyettävä pohtimaan onko lähin ranta liian kaukana ja onko mahdollista, että joku on kuullut avunhuudot. Uimaan lähtiessä on suosituksena ottaa kaikki mahdollinen kelluva mukaan. Paikalleen jäädessä on pidettävä yllä olevat vaatteet päällä ja on pyrittävä menemää H.E.L.P (Heat Escape Lessening Posture) asentoon. (Kukkola 1994, 70-71.) H.E.L.P asennossa painetaan kädet kylkiä vasten ja laitetaan jalat yhteen, on myös hyvä sulkea ja kiristää kaulukset, hihat ja lahkeet veden virtaamisen estämiseksi (Morton, K. 2007, 266). Woodhouse (2013, 72) suosittelee vielä laittamaan kädet rinnan päälle ja suojaamaan nivusista poistuvaa lämpöä nostamalla polvet ylös. Tämä asento pidentää noin 50% aikaa, joka vedessä on mahdollista selvitä.

5.3 Välineet ja varusteet

Tyllilän (2005) mukaan vesille lähtiessä on huomioitava, että retken turvallisuuden ei tule olevan kiinni yksittäisistä turvallisuusvälineistä, tai välineistä joiden korjaaminen ei onnistu avomerellä tai muutoin kaukana pelastustoimen vaikutusalueelta. Tyllilä (2005) lisää vielä, että hädän hetkellä näissä paikoissa rukous on ulkopuolisista avuista ainoa nopeasti saapuva. Ahti & Pietilä (1994, 132) väittää rukouksella saavan Jumalaan yhteyden ja kertoo, että vaikka et saisi sitä mitä pyydät, saat jotakin suurempaa. Ainoastaan tapahtumissa, jossa pelastusviranomainen on läsnä huutoetäisyydellä, on oletettavaa avun olevan tarpeeksi nopeaa olivatpa viestintävälineet tai turvallisuuden ennakkosuunnitelmat kuinka hyvät tahansa (Tyllilä 2005). Väitetään kuitenkin, että oikeanlaiset varusteet, kuten tarkoitukseen soveltuvat kanootit, melat, vaatteet ja varusteet voisivat vaikuttaa melonnan turvallisuuteen (Dillon & Oyen 2008, 71;

Whitning & Varette 2004, 16). Melonnan turvallisuuden neuvottelukunta (2012) on määritellyt, että kajakin tulee kellua vaakatasossa ja kelluttaa kutakin henkilöä kohden 100 Newtonin (n. 10,2kg) verran sen ollessa täytettynä vedellä. Verrattakoon, että ihmisen paino vedessä on noin 0-4kg (Suomen vesiliikuntainstituutti 2013). Kajakin valinta tapahtuu käyttötarkoituksen mukaan, esimerkiksi koskitemppuilussa käytetään lyhyempiä tasapohjaisia ja runsasrokkerisia kajakkeja, kun taas pidemmän matkan taittaa mieluummin pidemmällä, kapeammalla ja ei niin tasapohjaisella kajakilla sen runkonopeuden ansiosta. Dillon & Oyen 2008, 37, 39, 41; Whitning & Varette 2004, 16-17). Rokkerilla tarkoitetaan kajakin tai kanootin pohjan muotoa pituussuunnassa. Runsa-rokkerisena esimerkkinä toimii banaani, joka on melko kaareva muodoltaan (Dillon & Oyen 2008, 36-39). Liite 1:seen on koottu yhteenveto vesillä mukana oltavista melojan varusteista (Dillon & Oyen 2008, 72-75), Ohjaajan varusteista, Suomi Meloo turvaryhmän varusteista (Melontaturvallisuuden neuvottelukunta 2012; Turvaryhmä 2012; Turvaryhmä 2013) ja Suomi Meloo -tapahtumaan osallistujilta vaadituista sekä toivotuista varusteista (Heikkinen 2014; Melontaturvallisuuden neuvottelukunta 2012; Turvaryhmä 2012; Turvaryhmä 2013). Sulkuihin merkityt kohdat ovat vapaaehtoisia, mutta toivottuja varusteita tai välineitä (liite 1).

Suomi Meloo -kanoottiviestissä turvaryhmällä on ollut mukanaan kumiveneessä henkilökohtaisten varusteiden lisäksi kajakin korjausvälineistöä, tyhjennyspumppuja, kumiveneen täyttöpumppu, varapolttoainesäiliö, lämpöhuopia, varamela, köysi, radiopuhelin, matkapuhelimet, kartat, muistiinpanovälineet ja ensiapuvälineet. Turvaryhmällä on ollut myös mukana heittoköyksiä, kumiveneen paikkaamiseen soveltuvaa liimaa, koskikajakkeja, meloja ja varakumivene, jotka kuljetettiin turvaryhmän autoissa. Mukana kulkevaan kalustoon on kuulunut kolme henkilöautoa ja 2012 lisäksi pakettiauto, jonka tehtävänä oli turvaryhmän henkilöstön huoltaminen. 2013 tapahtumassa oli mukana edelliseen vuoteen poiketen myös avokanootti. (Suomi Meloo turvaryhmä 2012; Suomi Meloo turvaryhmä 2013.)

Kajakin ja kumiveneen korjaamiseen tarkoitettut välineet olivat 2012 ja 2013 kierrekantisessa vesitiiviissä muovitynnyrissä. Ensiapuvälineet, lämpöhuovat ja muut kastumiselta suojattavat välineet olivat suuressa vedenpitävässä säkissä kumiveneen

etusassa. Osa välineistä oli Suomi Meloo -organisaation hankkimia ja osa turvaryhmäläisten omia, kun taas 2012 osa turvavälineistä, kuten esimerkiksi gps-laite ja hätäsoihdut olivat Haaga-Helia ammattikorkeakoulun omaisuutta. Kartat ja muistiinpanovälineet olivat karttalaukussa joko kumiveneen kuljettajan penkin alla tai keulamiehen liiveissä siten, että muistiinpanojen teko, päiväkirjan täyttäminen ja kartanluku oli mahdollista suorittaa nopeasti ja tarkasti. Turvaryhmän aluksena toimi 2012 Padasjoen Ladun kumivene, joka oli varustettu 10 hevosvoiman perämoottorilla. Vuoden 2013 kumivene oli puolestaan kooltaan huomattavasti pienempi, ja vain neljän hevosvoiman perämoottorilla varustettu pehmeäpohjainen kumivene. (Suomi Meloo turvaryhmä 2012; Suomi Meloo turvaryhmä 2013.)

5.4 Erilaiset vaaranpaikat

Suomi Meloo -tapahtuman reitti kulkee kirjavissa maisemissa. Tavanomaisesti reitille mahtuu joki- ja järvimaisemia mutta on mahdollista, että reitille osuu myös pätkä merimelontaa. (Suomi Meloo, 2013.) Yleisimmät kolhut tapahtumassa sattuvat lähellä rantaa, rantautuessa tai rannalla alusta kantaessa (Sutinen, P. 11.4.2013). Lisäksi (Sutinen, P. 11.4.2013) mainitsee, että tapahtuman vapaa-ajalla sekä iltatoiminnassa syntyy tapaturmia toinen valtaosa. Esimerkkinä huolimaton puukon käsittely tai toisena vaihtoehtona alkoholin käyttö, jonka seurauksena mahdolliset tappelut, nahistelut ja kaatumiset.

Jokimaisema tuo mukanaan usein koskia ja näitä mahtuu myös Suomi Meloo -tapahtuman reiteille (29. Suomi Meloo 2013, 19). Koskessa kaatuminen ja kajakista poistuminen tuo yleensä vain henkisen vamman melojalle (Sutinen, P. 11.4.2013). 29. Suomi Meloo (2013, 19) suosittelee, että koskiosuuden meloo joukkueen jäsen, joka omaa jo kokemusta koskimelonnasta. Joissain tapauksissa melomaan voi myös tulla ensikertalainen, jos kosken vaativuus mahdollistaa sen. Joki- ja koskimelonnin vaaranpaikat voidaan jaotella kahteen eri luokkaan, luonnon muovaamiin esteisiin, kuten stopparit ja putoukset tai ihmisen koskeen muovaamiin esteisiin, joihin lasketaan jokien padot tai joen poikki kulkevat sillat. (Eischer ym. 1984, 24-27.)

Sileällä vedellä tarkoitetaan järvi tai merimaisemissa tapahtuvaa melontaa (Melanvilauttajat 2013, 6). Tämä ei kuitenkaan ole yksiselitteinen asia, kovalla tuulella merellä tai järvellä voivat kohota korkeatkin aallot ja melonnasta tulee koskimelonnankaltaista (Sutinen 11.4.2013).

5.4.1 Rantautuminen/ rannasta lähtö

Tapahtumassa yleisimmät tapaturmat sattuvat rannan läheisyydessä, joko saapuessa tai lähtiessä, sekä tilanteissa joissa alusta siirretään lähtöpaikalle, tai sieltä pois. Esimerkkinä nilkan nyrjähtäminen. (Sutinen, P. 11.4.2013.) Rannan lähtöpaikat jaetaan Lind ym. (2012, 35-36) tekstissä kolmeen erilaiseen osaan, kajakkiin nousu rannalta tai matalalta rantavallilta, kajakkiin nouseminen matalan laiturin päältä, tai kajakkiin nouseminen korkean laiturin päältä. Rannalta tai matalalta rantavallilta noustessa kajakkiin on kannattavaa laittaa kajakki rannan suuntaisesti. Kajakkiin noustessa suositellaan melan käyttämistä tukena esimerkiksi rantakiveä vasten, jolloin toinen pää tuetaan yhdessä käden kanssa istuma-aukon takareunaan. Painopiste siirretään mahdollisimman lähelle kajakin keskipistettä istumalla istuinaukon takareunalla ja siirtämällä jalat yksi kerrallaan sisään, kun jalat ovat istuinluukussa voidaan siirtyä istumaan penkille. Matalalta laiturilta lähteminen voidaan suorittaa ilman melan tukea istuutamalla laiturin reunalle ja siirtämällä jalat ensimmäiseksi kajakin sisään, tämän jälkeen laiturista tukien istutaan kajakkiin. Korkealta laiturilta siirtyminen kajakkiin vaatii käsien, jalkojen ja keskivartalon voimaa, tärkeää on pitää painopiste keskellä. Ensimmäisessä vaiheessa laskeudutaan kajakkiin seisomaan ja toisessa vaiheessa istutaan alas laiturista tukien. Saapuessa rantaan kajakista poistuminen suoritetaan samalla tavalla, mutta käänteisessä järjestyksessä. (Lind ym. 2012, 35-37.)

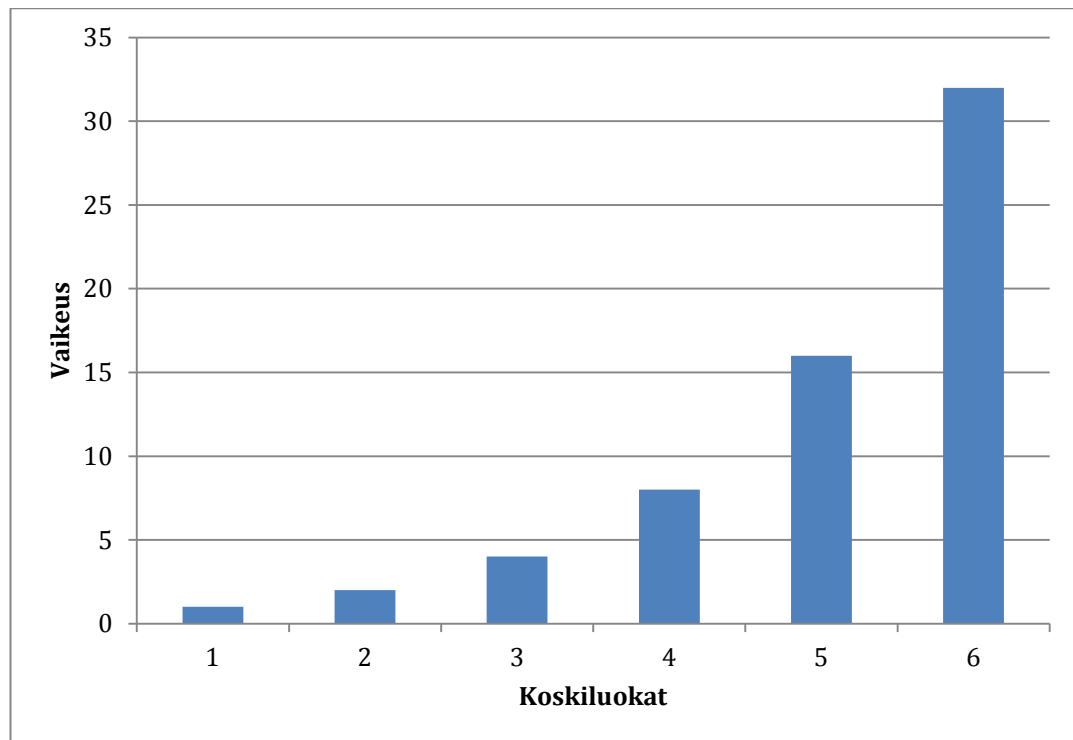
5.4.2 Vaaranpaikat koskessa

Koskeksi voidaan luokitella paikat joissa on voimakas virta, useamman metrin pituinen aallokko tai aalto on tavallista korkeampaa. (Lindqvist, K. 12.4.2013.) Kosket on luokiteltu kuuteen eri tasoon I-VI. Näiden lisäksi on käytetty X-luokitusta, joka tarkoittaa täysin laskukelvotonta koskea (Rundgrén 2003, 86). Ensimmäisen I tason koski on suora, leveä, helppolukuinen ja laskettava linja on selvä. II tason koskessa

laskulinja on helposti luettava ja selvä, mutta laskulinja saattaa muuttua laskun aikana. Suositeltavaa on tutustua laskureittiin ennakkoon rannalta käsin. (Lind ym. 2012, 171.) I ja II tason kosket ovat tasoltaan sopivia myös retkimelojalle. Koskiolosuhteissa retkimelaja voi kehittää melontataitoja, tasapainoa ja tuentoja jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa. (Soikkeli 1994, 118-119). III tason koskessa virran voima voi Paakkisen (1999, 85) mukaan yllättää ja mainitsee suurimman osan onnettomuuksista tapahtuvankin juuri III tason koskissa. Kyseisen vaikeustason kosken laskulinja mutkittelee ja voi hävitä kokonaan näkyvistä, kaatuessa on todennäköistä osua kiviin. Koskessa on voimakkaita stoppareita ja könkäitä sekä korkeita aaltoja mutta niiden ylittäminen onnistuu. Rannalta katsoessa laskulinja on kuitenkin nähtävissä. Lind ym. (2012, 171) tukee väitettä mainitsemalla, että III luokan koskessa laskulinja on vaikea havaita meloessa eikä pidä tämän luokan koskia sopivina kokemattomille

. IV tason koskessa stopparit, könkäät ja aallot vaativat jo korkeaa taitotasoa. Koskiuinti ei ole turvallista ja kaatuessa tarvitaan osaava pelastushenkilö rantaan saamiseksi. Kosken laskulinjaan kannattaa tutustua tarkasti rannalta käsin ennen laskua. V tason koski on erittäin vaativa. Laskulinjaa ei välttämättä näe rannalta katsoessa ja koskessa on vaativia stoppareita, könkäitä ja aaltoja. Uinti ja eskimokäännöksen tekeminen on koskessa vaarallista. Pelastaminen mahdollista taitavan pelastushenkilön avulla ja usein vasta kosken alapuolella. V tason koskessa voi olla muutaman metrin pudotuksia. (Paakkinen 2008, 162.) X tason koski luokitellaan täysin laskukelvottomaksi, Suomessa Jyrävän putous Oulangan kansallispuiston keskellä on X tasoa, tämä on kuitenkin laskettu, mutta virheen sattuessa seuraukset ovat vakavia. (Lind ym. 2012, 171.) On myös tiedostettava etteivät koskien luokitukset nouse lineaarisesti suhteessa numeroihin, sillä seuraavan vaikeusasteen koski on aina edeltäjäänsä tuplaten vaikeampi (Kuvio 3). Kosken luokittelun taso voi muuttua vedenkorkeuden mukaan. (Rundgren 2003, 86, 89.) Edeltävästä koskiluokituksesta hieman poiketen, on Paakkinen (1999, 88) muotoillut koskien vaativuuden hieman toisin. Kosket hänen mukaansa vaikeutuisivat siten, että koskiluokka olisi edeltävää koskiluokkaa tuplaten vaikeampi, ja se laskettaisiin vielä edeltävää koskiluokkaa edeltävien koskiluokkien päälle. Näin erot kasvaisivat entisestään suuremmat

vaikeusasteet, kuten V ja VI olisivat selvästi suurempien harppausten päässä toisistaan kuin esimerkiksi III ja IV.

Kuvio 3. Vaikeusasteen kasvaminen koskiluokituksissa (Paakkinen 1999, 88)

Suomessa on paljon luokittelemattomia koskia, tämä ei tarkoita että koski olisi kokonaan vaaraton. Etelärannikon kosket ovat suurelta osin luokittelemattomia huonon tunnettavuuden vuoksi. Koskeen voidaan merkitä yksittäisiä vaaranpaikkoja huutomerkkein. Yhdellä huutomerkillä tarkoitetaan vaarallista paikkaa, kahdella huutomerkillä merkitty paikka tarkoittaa vaaranpaikkaa jossa seuraukset ovat merkittäviä ja kolmella huutomerkkiä tarkoittaa hengenvaarallista paikkaa jossa onnettomuuden välttäminen on haastavaa kokeneellekin melojalle. (Rundgren 2003, 89.)

Koskiluokitus määräytyy tavallisesti kosken haastavimman kohdan mukaan mutta koskessa voi olla paikkoja joihin ei tahtomattaan pääse, nämä kohdat voivat olla kyseisen kosken luokitusta vaativampia. Luokkien sisällä voidaan käyttää tarkentavia plus- (+) ja miinusmerkkejä (-) ilmaisemaan kunkin koskiluokituksen sisältöä. Plus – merkinnällä varustettu koskiluokitus tarkoittaa vaikeampaa koskea ja miinus puolestaan

helpompaa. Esimerkiksi luokan 3- koski on helpompi kuin pelkkä 3, kun taas 3+ tarkoittaa vaikeampaa. (Rundgren 2003, 86.)

Puhuttaessa koskiympäristöstä voidaan törmätä erilaisiin käsitteisiin, jotka kuvailevat veden toimintaa. Virtaus on veden liikettä. Joessa, etenkin kapenevissa kohdissa veden virtaus voimistuu. Virtaus on yleensä voimakkaimmillaan päävirrassa joen keskellä syvimässä kohdassa. Kaikki joen muodot niin pohjassa kuin joen rannoillakin vaikuttavat virtauksiin. Tämä johtuu siitä, että pinnanmuodot aiheuttavat kitkaa ja siten muodostavat erilaisia ilmiöitä veden virtauksiin. (Eischer ym. 1984, 22.) Veden alla olevaa pientä jyrkännettä, joka saa putoavan veden kuohumaan, kutsutaan könkääksi. (Paakkinen 2008, 160.) Nivoilla tarkoitetaan virtakohtaa, joissa virtaus on pientä, uinti ja kahlaaminen onnistuu turvallisesti eikä melonta vaadi erityistä melontataittoa. (Lindqvist, K. 12.4.2013.) Kun koskessa esteiden väliin muodostuu alajuoksulta päin katsottuna V:n muotoinen sileä virta, on kyseessä yleensä syvä ja mahdollisesti helpoin reitti ja tätä kutsutaan kieleksi. (Eischer ym. 1984, 22.)

Luonnon muovaamia vaaranpaikkoja voivat olla akanvirta, aallot ja stoppari. Akanvirraksi kutsutaan pinnan lähellä olevien kivien tai muiden esteiden aiheuttamasta kitkasta johtuvaa veden pyörteilyä. Virtaukset pyörivät esteen reunojen taakse. Pyörteet liikkuvat esteen oikealta puolelta vastapäivään ja vasemmalta myötäpäivään muodostaen lyhyen virtauksen esteen taakse vastakkaiseen suuntaan päävirtaan nähden. (Paakkinen 1999, 86.) Aallot voidaan jakaa kahteen erilaiseen luokkaan, liikkuviin ja paikallaan pysyviin. Virtaavan veden kohdatessa esteen, pyrkii vesi kiertämään esteen jotakin kautta. Jos este on veden pohjassa, menee vesi esteen yli. Tällöin veden pintaan muodostuu aalto. Myös tuuli voi olla este veden virtaukselle, eli aalto voi muodostua tuulen vaikutuksesta. (Eischer ym. 1984, 22.) Riittävän voimakkaasti virtaavan veden kohdatessa pohjassa suuren esteen, kuten kiven, muodostuu aalto. Suotuisissa olosuhteissa aalto pysyy koko ajan samassa paikassa. (Eischer ym. 1984, 22.) Mikäli kosken pohjan muodossa on lyhyt jyrkkä lasku, jonka jälkeen pohjan muoto loivenee tai tasoittuu kokonaan. Jyrkän muodon päältä tuleva vesi muodostaa pintaansa kuopan, jonka virran alapuolinen vesi tuo takaisin päin. Vesi kulkee pinnalla vastavirtaan mutta

pohjan tuntumassa vesi liikkuu normaaliin kulkusuuntaan. Kuoppaa ja kuopan jälkeistä kuohuvaa pyörrettä kutsutaan stoppariksi. (Paakkinen 2008, 161.)

Stoppari on virtaan muodostunut vasta-aalto joka syntyy veden virratessa könkään tai ison kiven ylitse. Yli virtaava vesi muodostaa kuopan. Kuopan edessä oleva vesi pyrkii täyttämään syntyneen tyhjiön, tämä ilmiö tuottaa pintaveteen vastavirtaan syntyvän veden liikkeen. Päävirta pohjan tuntumassa liikkuu kuitenkin normaaliin suuntaan. (Eischer ym. 1984, 22.) Vastavirta voi joissain tapauksissa pitää melojan paikallaan. Kaatuessa, mikäli stoppari ei sylkäise melojaa ulos voi ainoa keino pois pääsyn kannalta olla pelastusliivien riisuminen ja heittäminen aallonharjan ylitse kohti alavirtaa. Tällöin on melojan mahdollista sukeltaa pohjassa kulkevan päävirran mukana pois stopparista. Liivit kannattaa pukea takaisin päälle tämän jälkeen. (Barlow 1989, 37-38.) Whiting & Varette (2004, 221-222) eivät teoksessaan ota kantaa kelluntaliivin riisumiseen, mutta antavat kuitenkin saman ohjeen pohjavirtaa kohti sukeltamisesta ja sen mukana stopparista poistumisesta. Joessa on mahdollista tavata myös muita luonnon muovaamia vaaratekijöitä kuten kivet ja suurten vesien aikaan keväällä ja loppusyksystä liikkeellä olevat jäälautat. Myös veden kuluttamat rantavallit voivat aiheuttaa voimakkaan virran kanssa huomaamattoman vaaranpaikan. (Eischer ym. 1984, 25-27.)

Ihmisen rakentamat padot tai niiden jäänteet voivat olla piilossa veden alla. Näistä töröttävät mahdolliset rautatangot aiheuttavat suuren riskin koskessa melottaessa. Veden alainen pato voi muodostaa myös voimakkaan stopparin joka pitää melojan paikallaan voimakkaan paluuvirran johdosta. Stopparin pohjassa kulkee virta normaaliin suuntaan. (Eischer ym. 1984, 26.) Siltojen rakentamisessa on normaalisti huomioitu myös melojat, korkean veden aikaan on mahdollista että esimerkiksi sillan rakenteisiin on jäänyt kiinni risuja, oksia tai muuta rojua. Melojan jäädessä kiinni tai osuessa näihin on mahdollista joutua vaaratilanteeseen. (Eischer ym. 1984, 27.) Muita ihmisen välillisesti aiheuttamia esteitä voivat olla joessa kelluvat tukit tai uppotukit, eläimiä varten rakennetut aidat tai tukeista irti lähteneet ketjut tai raudat. Vedessä pitkään ollut tukki painaa jopa kolme kertaa melojan painon verran. (Eischer ym. 1984, 27.)

5.4.3 Sileä vesi

Sileällä veden melonta voidaan jakaa meri- tai järviolosuhteissa suoritettavaa melontaan (Melanvilauttajat 2013). Merellä tai järvellä meloessa uiminen rantaan ei ole aina jokiretkeilyn tapaan vaihtoehto (Lull 2008, 88). Merimelontaa pidetään järvimelontaa haasteellisempänä suurempien etäisyyksien, nopeasti vaihtuvan sään ja voimakkaampien luonnonilmiöiden vuoksi. Merellä meloessa on huomioitava tuulen muodostava aallokko ja veden lämpötila, vesi voi kuumimpaankin vuodenaikaan olla kylmää. (Rundgrén 2008, 57-58.) Veden lämpötiloissa merellä voi tapahtua suuria muutoksia nopeasti. Maalta puhaltava tuuli vie lämpimän pintaveden kohti avomerta ja pohjasta tulee tilalle kylmää vettä. Tapahtumaketjua kutsutaan kumpuamiseksi ja näissä tapauksissa veden lämpötila voi muutamassa päivässä laskea yli kymmenen astetta. (Alenius 2011.) Aallot tuovat haasteita paljonkin meloneelle melojalle, tuulen tuovat aallot tulevat kuitenkin samalta suunnalta ja helpottaa niiden lukemista. Saarien johdosta, laivoista tai rannasta heijastuvat ristiaallokot taas ovat vaikeasti luettavia koon ja suunnan suhteen, nämä voivat jopa kaataa melojan. (Rundgrén 2008, 58.)

5.5 Päihteet vesillä

Päihteillä tarkoitetaan yleensä kemiallisia aineita, joilla on ihmiseen päihdyttävä vaikutus (Dahl & Hirschovits 2007, 2). Näitä aineita ovat alkoholin lisäksi huumausaineet ja lääkeaineet. Erilaisia päihdeaineita on useita, eivätkä kaikki ole vielä rantautuneet Suomeen asti. Ongelman luo myös se, että joitain jo olemassa olevia päihteitä voidaan synteettisesti muuttaa, jolloin saadaan uusi aine johon laissa ei välttämättä ole säädetty kieltoja tai rajoitteita. Tämä aiheuttaa sen, että valtioiden reagoiminen uusiin päihdeaineisiin, eritoten huumausaineisiin, on hidasta. (Panelius 1997, 14.) Koska jotkin lailliset lääkeaineet mahdollistavat päihtymisen, antaa tämä päihtymystä havitteleville henkilöille tilaisuuden väärinkäytöksiin (Dahl & Hirschovits 2007, 79). Huumausaineiden kohdalla asianlaita ei myöskään ole niin yksinkertainen, sillä aineiden välittäjä ei ole velvollinen myymään luvattua tavaraa ja näin ollen ostettu huume voi sisältää mitä tahansa haitallista täyteainetta. (Panelius 1997, 14.) Suomessa on käytössä huumausainelaki (373/2008), joka säätelee huumausaineiden laitonta maahantuontia, maastavientiä, valmistusta, levitystä ja käyttöä. Huumausaineiden vaikutuksia verrataan

rikoslaissa (626/1996) puhuttaessa esimerkiksi rattijuopumuksesta tai vesiliikennejuopumuksesta. Suomalaisten suosikkipäihtheiden ykkössijalla on tilastollisesti perinteinen alkoholi. (Ahlström 2003, 24-25; Dahl & Hirschovits, 2007, 141; Mustalampi, Peltonen, Ulmanen, Pellinen, Turkama & Valkonen 1996, 10).

Suomalaisten alkoholinkulutus on epätasaisesti jakautunutta, sillä osa suomalaista ei juo lainkaan, osa juo epäsäännöllisesti ja jotkut saattavat kuluttaa erittäin paljon alkoholia säännöllisesti. Alkoholia käytetään yleensä runsaita määriä kerrallaan siten, että päätavoitteena on humalatila. Suomalaisten alkoholin kokonaiskulutus ei suinkaan kulje käsikädessä juomatottumusten kanssa, ja näyttääkin olevan niin, että juomistottumukset pysyvät kutakuinkin samana vuodesta toiseen, kun taas alkoholin kokonaiskulutus vaihtelee vuosittain. On myös huomattu, että alkoholin käytöllä pyritään tuomaan juhlaa arkeen, pääsääntöisesti viikonloppuihin. (Österberg & Mäkelä 2009.) Vuonna 2012 suomalaiset käyttivät 9,6 litraa 100% alkoholia asukasta kohti (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013).

Ottaen suomalaisten alkoholinkäyttötottumukset huomioon, on mahdollista, että järjestettyyn tapahtumaan voi liittyä alkoholin käyttöä tavalla tai toisella. On siis huomioitava alkoholin vaikutukset tapahtuman onnistumiseen sekä turvallisuuteen. (Tarlow 2002, 62.) Suomessa alkoholin nauttiminen on kiellettyä julkisella paikalla taajamassa, rajanylityspaikalla ja julkisessa liikenteessä järjestyslain (612/2003) 4 §:n nojalla, mutta 2 momentin mukaan tämä ei kuitenkaan koske luvan saanutta anniskelualueita, yksityisessä käytössä olevan kulkuneuvon sisätilaa tai puistoa, tai puistoon verrattavaa aluetta mikäli nauttiminen, oleskelu tai käyttäytyminen eivät kohtuuttomasti estä alueen käyttöä varsinaiseen tarkoitukseensa muilta.

Kokoontumislaisissa (530/1999) puolestaan sanotaan että poliisilla on oikeus kieltää päihdyttävien aineiden hallussapito yleisötapahtumissa. Alkoholilaki (1148/1194) 58 § kieltää alkoholin nauttimisen paikassa, jossa yleisölle on maksusta tarjolla ruokaa tai virvokkeita sekä huoneistossa tai muussa paikassa, jossa on järjestetty julkinen tilaisuus. Alkoholin käyttöä on siis rajoitettu tehokkaasti lain toimesta, eikä julkiseen tapahtumaan näin ollen saisi tuoda omia alkoholipitoisia juomia mukanaan. Tarlow (2002) kirjoittaa ulkona järjestettävien tapahtumien olevan sisätapahtumia vaikeammin

hallittavia jo ilman alkoholiakin, eivätkä alkoholin vaikutuksen alaisena toimivat ihmiset ainakaan helpota turvallisuuskulman hahmottamista. Yleisön turvallisuus on kuitenkin aina järjestäjän vastuulla, vaikka osallistumis- tai pääsymaksuja ei perittäisikään (Vuoripuro 2007, 11).

Alkoholilla tiedetään olevan useita erilaisia vaikutuksia ihmiskehoon. Toivottuja vaikutuksia voivat olla mielialan kohoaminen ja estojen väheneminen (Päihdelinkki 2014), jotka Österberg & Mäkelä (2009) liittävät vahvasti sosiaalisuuteen. Alkoholilla on kuitenkin myös välittömiä negatiivisia vaikutuksia, kuten väsymystä, pahoinvointia, huonontunutta päätöksentekokykyä, laskenutta havainnointikykyä, vähentynyttä tarkkaavaisuutta, hidastunutta reaktionopeutta (Dahl & Hirschovits 2007, 130-131). Savolainen (2003, 311-313) mainitsee kehon kuivumisen diureesin, ja mahdollisen oksentelun kautta. Oksentaminen onkin monella tapaa haitallinen tapahtuma, koska silloin ihminen menettää syömänsä energianlähteet ja runsaasti kehon nesteitä, eikä hän välttämättä kykene kontrolloimaan hengitysteitään. Kivekäs (1990, 52) vielä muistuttaa, että oksentamisen seurauksena menetetään myös valtava määrä lämpöä, joka on sitoutunut mahan sisällä olevaan ruokamassaan. Ottaen alkoholin haittavaikutukset huomioon, ei alkoholilla kyllästetty henkilö välttämättä ole oikea henkilö liikenteeseen kuljettamaan ajoneuvoa (Seppä 2010, 98-99; Antti-Poika 1993, 157-158; Poikolainen 2003, 43).

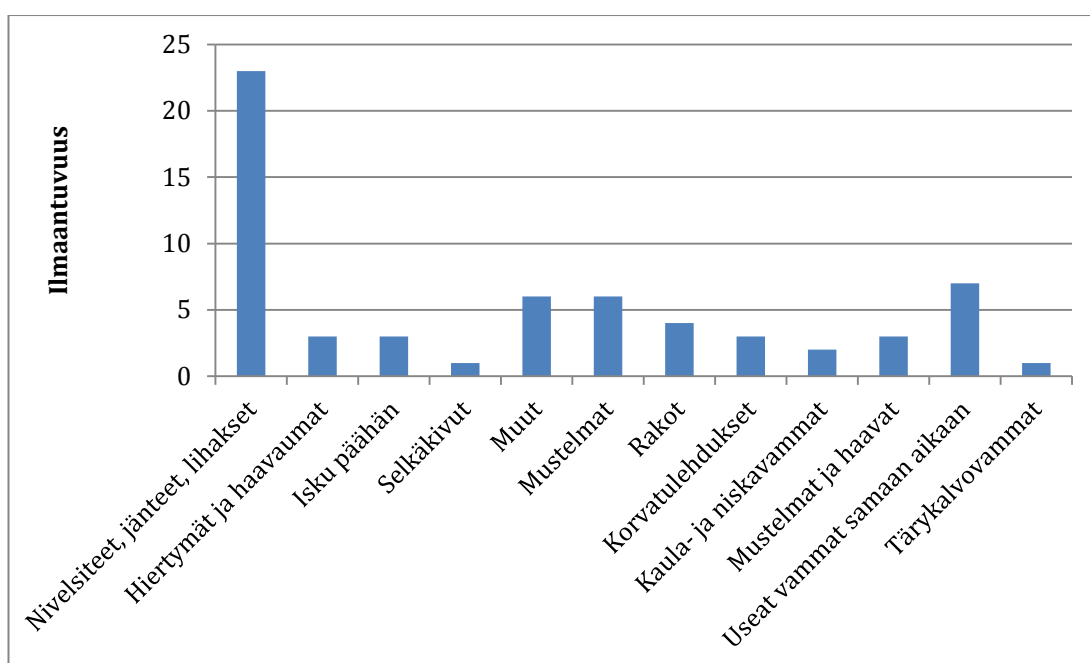
Heilimon (11.5.2013) mukaan oksentaminen kajakissa on hengenvaarallista. Heilimo (11.5.2013) jatkaa, että oksentaessa voimakas kouristus voi aiheuttaa kaatumisen, tämän jälkeen refleksinomaisena reaktiona ihminen saattaa pyrkiä vetämään ulosoksentetun tavaran tilalle ilmaa. Pään ollessa veden alla seuraukset ovat huomattavat. Tätä väitettä tukevat Isaac & Johnsson (2012, 34) ja Isaac (2008, 44-45.) kertomalla että varsinkin makean veden joutuessa keuhkoihin saattaa veden mukana tulevat epäpuhtaudet aiheuttaa tulehduksen keuhkorakkuloihin. Tulehduksen seurauksena keuhkorakkulat erittävät nestettä keuhkoihin ja tämä voi aiheuttaa hukkumisen, vaikka välitön vaara vedestä olisikin ohitse.

Suomen laki määrää alkoholista liikenteessä rikoslaissa (626/1996) siten, että henkilön on mahdollista nauttia vähäinen määrä alkoholia ja osallistua edelleen liikenteeseen

ajoneuvon kuljettajan ominaisuudessa. Tieliikenteessä käytetään 23 luvun 3 § mukaan rattijuopumuksen rajana 0,5 promillea alkoholia veressä tai 0,22 milligrammaa alkoholia litrassa hengitysilmaa. 4 § mukaan vastaavien raja-arvojen ylittäessä 1,2 promillea ja/tai 0,22 milligrammaa, voidaan lain mukaan langettaa kovempi rangaistus. Vesiliikenteessä vastaavat rajat ovat selvästi korkeammalla, sillä vesiliikennejuopumuksen määritelmä käsittää 1,0 promillen tai 0,44 milligramman tuloksen. Melojan kannalta oleellista on myös se, että rikoslain (626/1996) 23 luvun 5 § nojalla melojaa ei tuomita vesiliikennejuopumuksesta, vaikka hän alkoholin vaikutuksen alaisena meloisikin. Ja kuten aiemmin mainittiin, on järjestäjä edelleen vastuussa melontatapahtumaan osallistuvan henkilön turvallisuudesta, vaikka pääsymaksua ei tapahtumaan olisikaan (Vuoripuro 2007, 11).

6 Melojan sairaudet ja tapaturmat

Rundgrén (2003, 26) väittää melonnan olevan turvallista ja monipuolista liikuntaa, ja että melonta sopisi monenlaisille ihmisille. Tätä väitettä vastaan kuitenkin sotii Mattosin (2002, 243) esittämä väite siitä, että meloja olisi altis muun muassa jänteisiin kohdistuville ongelmille, erityisesti olkapäiden ja ranteiden osalta. Mattosin (2002, 243) väitettä tukee Powellin (Powell, 2009) tutkimus merimelojien yleisimmistä loukkaantumisista (Kuvio 4).

Kuvio 4. Erilaisten vammojen esiintyminen melonnassa. (Mukaeltu Schoen & Stano 2000)

Melojilla on myös koski- ja jokiolosuhteissa tavattu loukkaantumisia. Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa on raportoitu (Schoen & Stano 2000) jopa 1,2 akuuttia ja 0,9 kroonista loukkaantumista jokaista vastaajaa kohden 319 osallistuneen joukosta. Schoen & Stano (2000) ilmoittavat havainneensa koskimelojilla arviolta 0,48 loukkaantumista jokaista tuhatta harjoittelutuntia kohden. Rundgrénin (2003, 26) väitettä melonnan turvallisuudesta ei näin ollen voida täysin tyrmätä, sillä joihinkin lajeihin verrattuna loukkaantumiset koskimelonnan osalta näyttäisivät jäävän melko vähäisiksi. Mattos (2002, 240) myötäilee tätä ja mainitsee melonnan olevan paljon

turvallisempi kuin joukkuelajit joissa esiintyy kontakteja. Esimerkiksi salibandyn harrastajilla voidaan Suomessa tavata jopa 10,9 loukkaantumista tuhatta harjoitustuntia kohtaan. (Parkkari, Kannus & Fogelholm 2004, 3889.)

6.1 Jännetupen tulehdus

On ilmeistä, että yksipuolinen ja toistuva rasitus aiheuttaa tiettytyyppisiä rasitusvammoja, kuten jännetuppitulehdusta. Kipuun saattaa liittyä myös rahinaa jänneessä samalla alueella missä kipuakin. (Palin 2003, 95.) Naish, Revest & Court (2009, 477) mukaan Jännetuppi on jänneen päällä oleva kuori, jonka sisäpuolella oleva neste vähentää kitkaa jänneen liikkuesssa. Nivelissä puolestaan on kitkaa vähentämässä limapusseja, jotka voivat myös tulehtua jatkuvasta rasituksesta. Jännetupin tai limapussin jatkuvasta rasituksesta johtuva voi aiheuttaa turvotusta, kipua, liikelaajuuden pienenemistä ja lihasvoiman heikkenemistä. Nienstedt, Hänninen, Arstila & Björkqvist (2006, 153) esittävät myös mahdollisuuden, jonka mukaan hoitamattoman tulehduksen olisi helppo levitä jännetuppeja pitkin. Käytännössä tämä tarkoittaisi että peukalon ja pikkusormen tulehdus voisi levitä suhteellisen pitkälle, koska kyseiset sormet ovat yhteydessä ranteen jännetuppiin. Palin (2003, 95) sanoo rahisevaksi asti päässeen tulehduksen olevan vakava ongelma, joka vaatii lääkärihoitoa. Palin (2003, 95), kuten myös Mattos (2002, 243) kehoittaa hiomaan suoritustekniikkaa vammojen välttämiseksi oireiden pahenemisen välttämiseksi.

6.2 Selkäkivut

Melojan ongelmiin voi kuulua myös alaselän kipu, joka on helposti ehkäistävissä monipuolisella harjoittelulla, venyttelyllä ja huolellisella lämmittelyllä. Myös kehon asento meloessa sekä oikeanlainen tekniikka vähentävät selkäkivujen riskiä. Jokaisen ihmisen selkäranka on erilainen, joten täydellisen istuma-asennon löytäminen on jokaisen meloijan oma tehtävä, joka vaatii harjoittelemista ja kokeilua. Mattos (2002, 243.) Palin (2003, 131-141) puolestaan luettelee kirjassaan pitkän listan mahdollisista selkäkipuun johtaneista syistä, eivätkä kaikki syyt ole peräisin melontatekniikasta tai –asennosta. Syynä voi olla nivelreuma, välilevyrappeuma, osteoporoosi, etäpesäkkeet ja moni muu sellainen, jota ei välttämättä meloja tule itse ajatelleksikaan. Mainittakoon

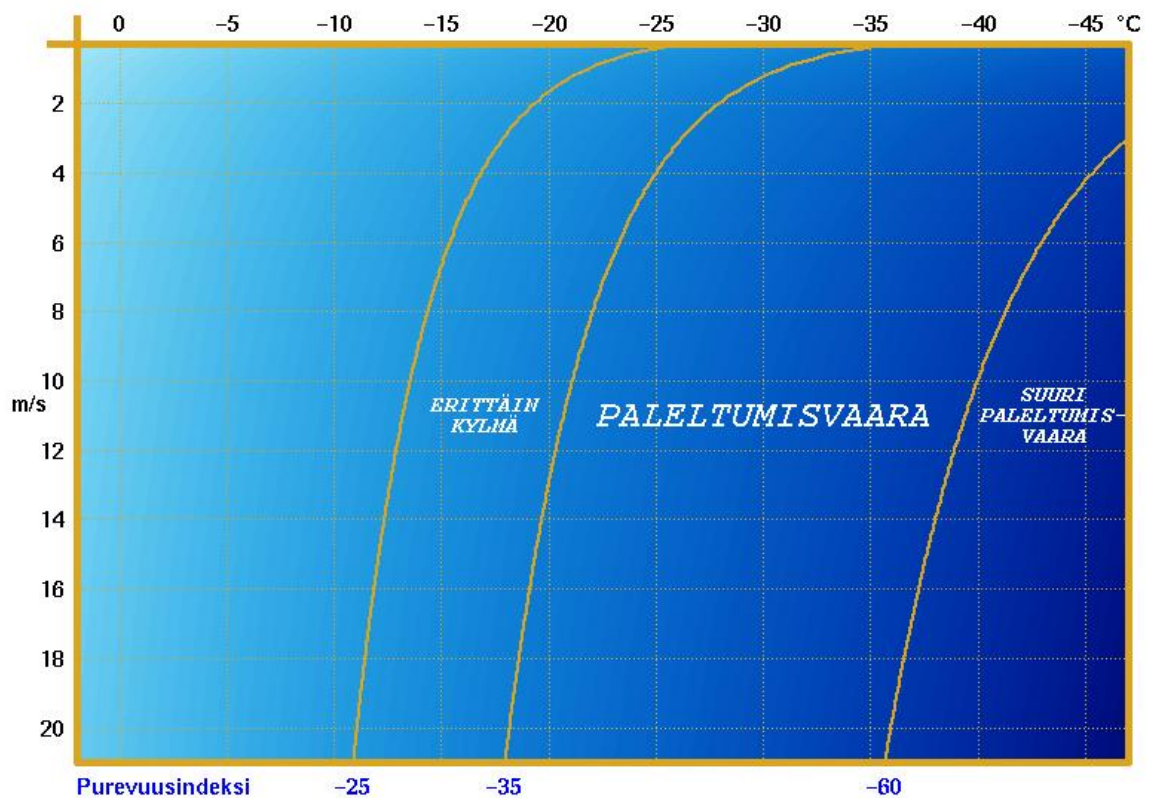
vielä Palinin (2003, 141) neuvo selkävun hoidosta, jonka mukaan selkävun ei tarvitse huolestua jos se menee pikaisesti ohi, johtuu poikkeuksellisesta rasituksesta tai selkäkipua kokeva henkilö tiedostaa omaavansa heikot selkälihakset.

6.3 Hypotermia

Ympäri vuoden, mutta etenkin syksyllä ja keväällä, kun vedet ovat kylmiä, on melojan mahdollista altistua kylmyydelle (Soikkeli 1994, 77). Yleensä kylmyydelle altistuminen ei johda muihin ongelmiin kuin epämukavuuteen, mutta poikkeuksellisen kylmät ja/tai pitkäkestoiset olosuhteet vesillä voivat saada aikaan ruumiinlämmön laskemisen alas, jopa alle 32 asteeseen, jolloin puhutaan vakavasta hypotermiasta (Isaac 2008, 128-133). Mattosin (2002, 240-241) väittämän mukaan liiallisesti kylmää kokenut meloja ei itse huomaa lähestyvää tai jo olemassa olevaa hypotermiatilaa itsellään, vaan muiden kanssamelojien tulisi tämä huomata. Mitä aikaisemmin sen parempi. Merkkejä orastavasta tai pidemmälle kehkeytyneestä hypotermiasta voivat olla esimerkiksi muuttunut käyttäytyminen, koordinaation heikkeneminen, kommunikaatiotaitojen asteittainen katoaminen, muistiongelmien ja motivaation laskeminen meneillään olevaa toimintaa kohtaan. (Mattos 2002, 240-241.) Isaac (2008) kirjoittaa ensimmäisten hypotermian oireiden liittyvän juuri muutoksiin päätöksentekokyvyssä ja tilannetajussa. Hypotermia voi tulla nopeastikin äkillisen viilennyksen seurauksena, mutta on myös täysin mahdollista, että pitkä-aikainen kylmettyminenkin voi äityä hypotermiaksi saakka. Itse asiassa hitaasti kehittynyt hypotermia on usein vaarallisempi kuin nopeasti aiheutunut. (Mattos 2002, 240-241; Isaac 2008, 128-134; Isaac & Johnson 2013, 155-159.) Hypotermia voidaan jakaa kahteen kategoriaan, lievään ja vakavaan. Hypotermian riskiä kasvattaa entisestään se, että kylmettynyt henkilö ei ole syönyt riittävästi ja on uupunut rasituksesta. (Isaac 2008, 130-134.)

Paakkinen (2002, 66) mainitsee vielä tähän asiayhteyteen tuulen jäähdyttävän vaikutuksen, jonka johdosta ilman lämpötila voikin vaikuttaa kylmettävästi nopeammin kuin mitä paikallaan seisova ilma. Esimerkiksi -10 asteen lämpötilassa 2 metriä sekunnissa puhaltava tuuli saa pakkasen tuntumaan paljaalla iholla -11 asteiselta, kun puolestaan samoissa lämpöasteissa 10 metriä sekunnissa puhaltava tuuli saa ilman

tuntumaan -30 asteiselta. Puhutaan siis ilman lämpötilan ja tuulen yhteisvaikutuksesta. Paakkisen lisäystä tukee Ilmatieteenlaitoksen (2014) tieto vastaavasta ilmiöstä, joskin Ilmatieteenlaitoksen kaaviot näyttävät -10 asteen lämpötilassa ja kahden metrin tuulessa -14,2 astetta ja -10 asteessa ja 10 metrin sekuntituulessa pakkasen purevuudeksi -20,4 astetta (Kuvio 5). Vastaavissa 10 metrin tuuliolosuhteissa National Weather Servicen (2014) luku on -19,5 celsiusastetta lisättynä täsmennyksellä, että kyseessä ei ole mastotuuli.

Kuvio 5. Pakkasen purevuus kasvaa kun tuuli voimistuu (Lähde Ilmatieteenlaitos 2014)

Useiden lähteiden mukaan hypotermiapotilaan ensiapu on varsin samankaltaista; mikäli henkilö on kastunut ja pahoin kylmettynyt, tulee hänen kastumisensa estää, märät vaatteet vaihtaa kuiviin ja lämpimiin, suojata tuulelta ja tarpeen vaatiessa viedä sairaalahoitoon. (Soikkeli 1994, 78; Isaac 2008, 131-133; Isaac & Johnson 2013, 158-159.) Edellä mainittujen hoitokeinojen lisäksi Isaac & Johnson (2013, 158-159) kehottavat tarkkailemaan potilasta ja antamaan hänelle helposti imeytyvää syötävää ja juotavaa. Vielä 1990 -luvulla kehon nopeaa lämmittämistä pidettiin yhtenä

hoitokeinona (Kivekäs 1990, 52), mutta uudempien lähteiden mukaan aggressiivista kehon lämmittämistä ei suositella vakavan hypotermian hoitoon, eli potilasta ei tule viedä esimerkiksi kuumaan saunaan ”sulamaan” muiden henkeä vaarantavien riskien vuoksi (Isaac & Johnson 2013, 159).

Vielä mainittakoon, että hypotermian vastakohtana voidaan pitää hypertermiaa, eli ylilämpöisyyttä. Hypertermian merkkejä voivat olla ihon kalpeneminen, pahoinvointi, pinnallinen hengitys ja korkea ruumiinlämpö, johon ei välttämättä liity hikoilua. (Mattos 2002, 241; Isaac 2008, 135-138.) Usein hypertermiaa tavataan melojilla, jotka liikkuvat lämpimän aikaan pukeutuen eristäviin vaatekertoihin (Mattos 2002, 241).

Ylilämpöisyyden tasosta riippuen hypertermia voi olla jopa hengenvaarallinen tila, mikäli kehon lämpötila nousee yli +40 asteeseen. Tällöin kyseessä on varmasti myös nestehukkaa, mutta suurin huolenaihe lienee lämpötila, joka uhkaa vaurioittaa aivoja ja muita tärkeitä sisäelimiä. (Isaac 2008, 137.) Mattosin (2002, 241) mukaan hypertermia saadaan taltutettua yksinkertaisesti jäähdyttämällä potilasta riisumalla ylimääräiset vaatekerrat, mutta Isaac (2008, 135-138) vielä tähdentää, että pysähtyminen, juominen, pulahtaminen veteen ja jatkuva seuranta ovat erittäin tärkeitä lisätoimenpiteitä. Mikäli potilaan elintoiminnot eivät ala kohenemaan, tulee hänet evakuoida sairaalahoitoon (Isaac 2008, 135-138).

6.4 Päävammat

Meloja voi altistua päähän kohdistuvalle iskulle monessa eri tilanteessa, esimerkiksi törmätessään rannalla veden puolelle ulkonevaan oksaan tai kaatuessaan, mutta erityisesti tämä riski korostuu melottaessa virtaavassa vedessä (Mattos 2002, 241). Kaatuminen ei kuitenkaan ole virtaavan veden yksinoikeus, vaan meloja voi hyvinkin kellahtaa nurin jopa tyynessäkin vedessä (Kuha 1998, 20). Mattosin (2002, 241) mukaan vakavan iskun päähän saaneet ja hetkellisestikin tajuttomuuteen joutuneet tulisi saada sairaalahoitoon mahdollisimman nopeasti, eikä heidän tulisi antaa liikkua ennen avun saapumista. Selvää on myös tilanteen vakavuus vesillä oltaessa, mutta Isaacin ja Johnsonin (2012, 40-43) mukaan pahannäköisen haava kasvoissa ja murtunut nenä eivät kuitenkaan tarkoita että tärkein, eli aivot, olisivat kuitenkaan kokeneet vaarallisen

suurta iskuja. Aivojen voidaan päätellä kokeneen iskun, mikäli henkilön mielialassa tai käytöksessä ilmenee jotain normaalista poikkeavaa, potilas vaikuttaa uneliaalta tai väsyneeltä, tai jos ilmenee lievää muistinmenetystä. Nämä oireet viittaavat aivotärähdykseen, joka ei sinällään ole kovin vakavaa, ellei sitten poikkeava käyttäytyminen tai muisti palaudu, tai jos lähimuistia ei pystytä muodostamaan uudelleen ajan kuluessa, tai jos potilaalla ei ole lähimenneisyydessä muita vastaavia aivotärähdyksen tasoisia vammoja. On kuitenkin aina olemassa mahdollisuus aivoverenvuodosta ja kallon sisäisestä kasvavasta paineesta, joka onkin jo äärimmäisen hengenvaarallinen tilanne. Iskun päähän saanutta henkilöä tulee tarkkailla vuorokauden ajan, ja hänen voi antaa nukkua, mutta on otettava huomioon että potilas voi oksentaa ja näin ollen tukehtua omaan oksennukseensa. (Isaac & Johnson 2012, 40-43.) Päävammoja on helppo ehkäistä käyttämällä tarkoituksenmukaista kypärää. Tukes (Tukes 2003) määrittelee ohjeessaan, että kaikissa sellaisissa toiminnoissa joissa iskut päähän ovat mahdollisia, on tarkoitukseen soveltuvaa CE merkittyä kypärää käytettävä. Tällaiseksi lajiksi luetaan esimerkiksi koskenlasku, josta on olemassa kypärästandardi SFS-EN 1385. Tukesin väittäminen perustuu valtioneuvoston päätökseen henkilösuojaimista (1406/1993).

6.5 Nivelen luksaatio ja subluxaatio

Olkapään sijoiltaanmeno mielletään yleisesti koskessa tempuilevan freestylemelojan vammaksi, Tyllilä (2005) jatkaa ja mainitsee, että tavallisessa koskimelonnassakin sijoiltaanmenoriski on olemassa. Tätä tukee Sutisen (6.8.2012) lisäksi myös Mattos (2005, 242), jonka mukaan olkaluun pään sijoiltaanmeno on yksi yleisimmistä tapaturmista kajakki- ja kanoottimelonnassa. Sijoiltaanmeno tapahtuu useasti huonon lämmittelyn, venyttelyn johdosta ja melan yhtäkkisen repäisyn seurauksena (Paakkinen 1999, 199). Olkaluun pään sijoiltaanmeno on erittäin kivulias vamma joka tavallisesti keskeyttää toiminnan, vaatii evakuointia ja asiantuntevan lääkintähenkilöstön apua. Loukkaantuneen henkilön oloa voi helpottaa tukemalla sijoiltaan mennyt käsi paikoilleen ja estämällä näin lisävahinkojen synnyn. (Mattos 2005, 242.) Paakkinen (1999, 199) mainitsee vaihtoehtoiseksi ratkaisuksi olkaluun pään laittamisen takaisin paikoilleen. Tämä tapahtuu asettamalla loukkaantunut henkilö vatsalleen niin, että käsi

pääsee roikkumaan vapaana alaspäin. Alkuvaiheessa käteen laitetaan noin yhden-
kahden kilon paino ja kymmenen minuutin kuluttua vielä kilo lisää jos olkaluu ei ole
asettunut vielä kohdalleen. Tätä vaihtoehtoa pitää hyvänä myös Peterson, Renström &
Koistinen (2002, 195) mainiten, että olkaluun pään nopea takaisin asettaminen
aiheuttaa kipua vähemmän, sekä useasti käsi palautuu toimintakuntoon nopeammin.

7 Projektin tavoite ja toteutus

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli laatia turvallisuuden kehittämissuunnitelma, jota Suomi Meloo ry. voi tulevaisuudessa käyttää oman turvallisuuden kehittämisessä ja turvallisuusasiakirjan luomisessa. Työn tarkoituksena on osiltaan selvittää riskikartoituksen avulla mahdolliset seikat, jotka voivat johtaa turvallisuuden vaarantumiseen Suomi Meloo -tapahtumassa.

Kehittämissuunnitelman sivutavoitteena on myös laajentaa ja tuoda uusia ajatuksia tapahtuman järjestävälle organisaatiolle tapahtuman jatkuvuuden kannalta tärkeään dokumentointiin. Dokumentoinnin tavoitteena on selkeyttää tapahtuman kulkua, organisaatiossa toimivien henkilöiden rooleja ja näiden vastuualueita sekä toimia apuna henkilöstön muutoksissa uusien työntekijöiden perehdyttämisprosessissa.

Työn on tilannut Suomi Meloo ry. Suomi Meloo ry on tukeutunut aikaisemmissa tapahtumissa Suomen Ladun turvallisuusasiakirjaan, tapahtuman kehittyessä on tullut ajankohtaiseksi oman turvallisuusasiakirjan luominen ja turvallisuusnäkökulman kehittäminen.

7.1 Turvallisuussuunnitelman toteutus

Opinnäytetyön aiheeseen idea syntyi vuoden 2012 Suomi Meloo -tapahtuman yhteydessä toimiessamme siellä vapaaehtoisina turvaryhmän jäseninä. Oli mielenkiintoista tutustua tapahtumaan organisaation ulkopuolisena työntekijänä kahtena kesänä, kulloinkin viikon ajan. Tapahtuman aikana syntyi mielipiteitä kuinka asioita voisi kehittää tai muuttaa, jotta turvallisuusajattelu, sekä turvaryhmän ja koko organisaation toiminta nimenomaan turvallisuuden kannalta olisi mahdollista viedä pienellä vaivalla seuraavalle tasolle.

Suomi Meloo -tapahtumalla ei ole aiemmin ollut omaa turvallisuusasiakirjaa, vaan se on tukeutunut Suomen Ladun asiakirjapohjaan. Suuresta osallistujamäärästä johtuen tapahtuma on vaatinut oman ryhmän vastaamaan turvallisuudesta, tämä ryhmä

tunnetaan paremmin turvaryhmä nimellä. Turvaryhmä on pelastustehtäviin koulutettua ja tapahtuman spesifistit vaatimukset perehdytetään ennen tapahtuman alkamista turvapäällikön toimesta. Turvaryhmän pääasiallisia tehtäviä ovat kajakkien korjaus vesillä, melomassa olevan ryhmän kasassa pitäminen ja reitillä olevien mahdollisten vaaranpaikkojen tarkastaminen etukäteen. Turvaryhmä liikkuu pääosin kumiveneellä mutta tilanteen vaatiessa (matala vesi, kivikko) avokanootilla. Vuosien saatossa suurimmat muutokset ovat tapahtuneet turvahenkilökunnan rekrytoinnissa, pelastusvälineistössä sekä osallistujien henkilökohtaisissa varustuksissa.

Kehittämissuunnitelmaa rakentaessa on perehdytty useisiin suomalaisiin, sekä kansainvälisiin lähteisiin, kuten myös haastatteluihin sekä omakohtaiseen kokemukseen. Varsinkin Yhdysvalloista ja Englannista lähtöisin oleva kirjallisuuden tarkoituksena on tuoda syvyyttä kirjoitettuun tekstiin kotimaisen kirjallisuuden rinnalle. Lähteinä ovat toimineet internet- ja kirjallisuuslähteiden lisäksi sähköpostin välityksellä tehdyt haastattelut kotimaan osaavimmilta melontakouluttajilta, sekä muistiinpanot näiden pitämiltä koulutuksilta ja kursseilta. Lähteistä on pyritty löytämään myös poikkeavia näkemyksiä työn eri kokonaisuuksia rakennettaessa.

Osaltaan aineiston tiedonkeruumenetelmänä oli haastattelututkimus. Kysymykset työhön rajattiin sileän veden melontaan ja virtaavan veden melontaan. Haastattelun tarkoituksena oli selvittää kokeneiden ja melonnan parissa pitkään olleiden henkilöiden näkökulmia Suomi Meloo -tapahtuman turvallisuuteen liittyviin haasteisiin. Toisena tarkoituksena oli löytää tukea riskianalyysin (Liite 13) ja ajatuskarttojen (Liitteet 7-12) laatimiseen. Haastattelupyynnöt lähetettiin neljälle henkilölle ja vastauksia saapui kolme. Sileän veden asiantuntijana haastateltavana toimi Suomen melonta- ja soutuliiton kouluttaja ja virtaavan veden asiantuntijana toimivat Suomen Melontakouluttajien kouluttaja sekä Suomen melonta- ja soutuliiton harrastekoordinaattori. Näiden lisäksi haastateltavana toimi myös Suomi Meloo –tapahtuman turvapäällikkö. Tämän haastattelun tarkoitus oli selvittää tapahtuman tämänhetkistä tilannetta tapahtuman turvallisuutta koskien. Kokonaisuudessa haastattelut tarjosivat vaihtoehtoisia näkökulmia tapahtumaan ja tapahtuman ympäristön, kuin tapahtumassa olevien ihmistenkin aiheuttamiin riskeihin. Turvapäällikön haastattelu antoi lisätietoa miten

tapahtuman turvallisuuden ylläpito ja siihen liittyvät järjestelyt on hoidettu tapahtumassa aikaisemmin, esimerkkeinä tietoa turvaryhmän rekrytoinnista, turvallisuudesta vastaavien henkilöiden rooleista sekä kuhunkin työtehtävään vaadituista koulutuksista.

Tiedonkeruussa käytettiin avoimia kysymyksiä ja haastattelu oli niin sanottu strukturoitu, eli lomakehaastattelu. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2003, 195) mukaan lomakehaastattelun erityispiirteitä on ennalta suunnitellut kysymykset ja kysymyksen järjestys/ asettelu. Avoimien kysymyksien etuina Hirsmäki ym. (2003, 188) näkee yksityiskohtaisemmat ja persoonalliset vastaukset, sekä toteaa näiden selvittävän haastateltavien tiedot koskien kyseessä olevaa asiaa. Vastauksista on myös mahdollista selvittää osiltaan vastaajan mielenkiinnon kysymystä/ haastattelututkimusta kohtaan. Haastattelututkimuksen haasteina pidetään vastauksien vaikeaa ja työlästä käsittelyä, tätä pidetään myös käytettävyydeltään kevyenä ja monisäikeisenä.

8 Projektin toteutus

Tämä turvallisuuden kehittämissuunnitelma sisältää ajatuksia ja ideoita Suomi Meloo - melontatapahtuman turvallisuuden kehittämiseksi. Suunnitelma sisältää myös käytännön työkaluja, jotka löytyvät liitteistä. Työkalut ovat varusteluettelo (liite 1), onnettomuusraporttipohja (liite 2), lista Suomi Meloo toimijoista (liite 3), läheltä piti - tilanteen raportointipohja (liite 4), kalustoluettelo (liite 5), ohje avun hälyttämisestä (liite 6), ajatuskartat eri tilanteista ja tapahtumaketjuista (liite 7-12) ja esimerkki pilkotusta riskianalyyseistä (liite 13). Työkaluja voidaan käyttää sellaisenaan ja niitä on mahdollista liittää myös turvallisuusasiakirjaan. Tarkemmat kuvaukset työkaluista ja niiden käytöstä löytyvät kohdasta 8.8 Työkalut turvallisuuden kehittämiseksi.

8.1 Toiminnan kuvaus ja tapahtuma-alue

Toiminnan kuvauksessa tulisi selvittää kattavasti mikä Suomi Meloo ry:n tehtävä on, sisältäen tapahtuman keston ja aikataulutuksen, sekä osallistujien määrän. Lisäksi toiminnan kuvauksesta tulisi selvittää kuka toimintaa harjoittaa. Turvallisuusasiakirjassa kerrotaan toimipaikka, yhteystiedot (sähköposti, osoite ja puhelinnumero).

Tapahtuma alueeseen ennalta tehtävä tutustuminen antaa mahdollisuuden järjestää turvallisuuden, toimivuuden ja viihtyvyyden kannalta onnistuneen tapahtuman. Reitistä on tulella toimittaa pelastusviranomaiselle kartta, josta selviää reitin kulku, aikataulu, evakuointi paikat ja mahdolliset vaaranpaikat vesistöillä (kosket, kivikot, rehevöityneet ja risuiset kohdat, padot, väylät ja isot selät), vaihtopaikoilla tai autosiiirtymillä (vaaralliset risteyskohdat ja liittymät). Evakuointipaikat vesillä tulee olla selvillä vähintään turvapäälliköllä, turvaryhmällä ja johtomelojilla.

Jokaiselle vaihtopaikalle on tehtävä oma turvallisuussuunnitelma, josta selviää vastuuhenkilöt ja näiden toimenkuvat ja tehtävät sekä yhteystiedot, vaihto- ja yöpymispaikkojen mahdolliset liikenteenohjaukseen liittyvät suunnitelmat, liikenteenohjaajien koulutus ja luvat. Lisäksi on myös paikkakohtaisesti kirjattava mahdolliset riskit ja paikan erityishuomiot. Tärkeää on huomioida ja tehdä kartta

alueesta, sen pelastusteistä ja huolehtia näiden esteettömyydestä, merkkauksesta, sekä vaalimisesta myös ahtaammilla vaihtopaikoilla.

Toiminnan kuvauksesta tulisi selvittää seuraavat asiat:

- Suomi Meloo –tapahtuman tehtävä.
- Tapahtuman aikataulutus ja kesto.
- Osallistujien määrä tapahtumassa.
- Toiminnanharjoittajan nimi ja yhteystiedot.
- Toimipaikka, tämän osoite, sähköposti ja puhelinnumero.

Jokaiselle vaihtopaikalle laadittavasta turvallisuussuunnitelmasta on kirjattava seuraavat asiat:

- Kyseisen vaihtopaikan vastuulliset henkilöt, näiden toimenkuvat ja yhteystiedot.
- Vaihtopaikan kartta josta selviää normaalin pohjapiirustuksen lisäksi käytössä olevat pelastustiet ja mahdolliset erityishuomioita vaativat paikat.
- Liikenteenohjauksen järjestäminen ko. vaihtopaikalla ja toimijoiden mahdollinen luvavaraisuus yleistä liikennettä ohjattaessa.

8.2 Tapahtuman toimijat ja vastualueet

Suomi Meloo -tapahtuman järjestävät toimijat yhteystietoineen ja heidän vastualueensa siten, että kaikkeen löytyy tarvittaessa syntipukki. Esimerkiksi kuka on turvapääällikkö ja mitä hänen tehtäviinsä kuuluu, kuten esimerkiksi turvallisuusasiakirjan päivittäminen, sen mukaan toimiminen ja turvallisuutta edistävät toimenpiteet. Jos joku henkilö toimii yhdessä toisen henkilön kanssa, on molempien tiedot kirjattava. Toimijoille on myös määriteltävä varahenkilöt, jotka omaavat yhtäläiset valmiudet hoitaa kyseessä olevat tehtävät. Myös varahenkilöiden yhteystiedot on kirjattava ylös. Jos työtehtäviin kuuluu vaativia, poikkeuksellista pätevyyttä tai koulutuksen vaativia töitä, on nämä myös oltava osoitettuna turvallisuusasiakirjassa.

Jos tapahtumassa käytetään vapaaehtoistyövoimaa on huomioitava, että näiden tekemät mahdolliset virheet tai taloudelliset tappiot kuuluvat työnantajan tai tässä tapauksessa tapahtuman järjestäjän vastuualueeseen. Vapaaehtoisille työntekijöille on luotava samankaltaiset mahdollisuudet tehdä työtä turvallisesti ja näille on tarjottava tilanteen edellyttämät turvallisuusvälineet. Jos työsuhde on vastikkeellista tai henkilö toimii yrittäjänä, ei tällöin tapahtuman järjestäjän vakuutus korvaa tapahtunutta vahinkoa. Turvallisuusasiakirjaan on kirjattava henkilö, joka vastaa kunkin sektorin aliurakoitsijoista. Mikäli näihin tehtäviin vaaditaan erityistaitoja tai koulutusta, on tämäkin kirjattava.

- Tapahtuman johtovastuussa olevien henkilöiden yhteystiedot ja näiden vastuualueet.
- Toimijoiden varahenkilöt ja näiden yhteystiedot.
- Useamman toimijan hoitaessa samaa vastuualuetta, on molempien tiedot kirjattava ylös.
- Mikäli jokin työtehtävä vaatii jonkun tietyn koulutuksen, on tämä mainittava.

Rekrytoinnissa on huolehdittava kyseenomaisen henkilön koulutuksen soveltuvuudesta ja kirjattava tämä ylös.

- Rekrytoinnista vastaava henkilön nimi ja yhteystiedot.
- On kirjattava kenen alaisuudessa ja vastuulla rekrytoidut henkilöt työskentelevät.

8.3 Tapahtumaan osallistuvat henkilöt

Tapahtuman turvallisuuden kannalta olisi hyvä kerätä osallistujilta ennakkotietolomakkeet, joissa selviää mahdolliset turvallisuuden kannalta oleelliset sairaudet, jotta näihin voidaan varautua ja tilanteen sattuessa valmiit toimintamallit ovat valmiina.

Tapahtuman ennakkotiedot tulisi toimittaa osallistujille ennen tapahtuman alkua, sekä nimetä tähän vastuuhenkilö, joka tarvittaessa tapahtuman alkaessa ja tapahtuman aikana kertoo tarpeellisia seikkoja melontaa, vaihtopaikkoja sekä autolla suoritettavia siirtymätaipaleita koskien. Ennakkotiedoissa tulisi myös selvittää tapahtuman luonteesta johtuvat riskit, toiminta onnettomuustilanteissa, henkilökohtaiset välineet ja varusteet,

käyttäytymissäännöt, sekä tapahtuman kulku. Osallistujille on annettava kaikki mahdollinen tieto turvallisuutta koskien.

Osallistujille on hyvä kertoa ja antaa tietoa tapahtuman luonteen vuoksi jokamiehenoikeuksista. Erityisesti, mitä asioita on otettava huomioon vesillä liikkuesssa, että kotirauha säilytetään rannan läheisyydessä liikuttaessa. Myös vaihtopaikoilla olevat telttat ja matkailuvaunut lasketaan kotirauhan piiriin ja näin ollen on hyvä luoda säännöt myös leirintä-alueille. On myös hyvä tuoda esille näiden lisäksi riittävä lepo. Tapahtuman pyöriessä vuorokauden ympäri tuo tämä myös autolla ajamista kaikkina vuorokauden aikoina. Tässä on hyvä valistaa riittävän levon määrästä rattiin nukahtamisen ehkäisemiseksi, myös alkoholin käyttö ja tarvittaessa mahdollisuus tarkastaa ajokunto on suotavaa järjestää.

Auton kuormaamiseen liittyvien lakien esille tuominen ja tarvittaessa niistä valistaminen tapahtuman ennakkotiedoissa ja tapahtuman aikana, sekä tarpeen mukaan näissä avustaminen ehkäisevänä toimenpiteenä on suositeltavaa nostaa esille.

- Ennakkotietolomakkeiden kerääminen osallistujilta ja keräämisen/ dokumentoinnin suorittavat vastuhenkilöt yhteystietoineen. Tästä on selvittävä osallistujan terveydentila ja sairaudet, sekä pienellä varauksella ruoka-aineallergiat.
- Osallistujille lähetettävä ennakkotiedot tapahtumasta ja henkilöiden yhteystiedot, jotka ovat tästä vastuussa.
- Ennakkotiedoissa tulisi selvittää tapahtuman luonne/ kulku, riskit, toiminta onnettomuustilanteessa, tarvittavat välineet ja varusteet, sekä käyttäytymissäännöt.
- Vastuhenkilöt, jotka tapahtuman aikana ylläpitävät tietoisuutta tapahtuman kulusta, sekä tapahtumaan liittyvistä turvallisuusasioista.

8.4 Riskienhallinta

Tapahtuman turvallisuuteen vaikuttavat tekijät vaihtelevat vuosittain järjestävien tahojen, toimintaympäristön, osallistujien ja monen muun tekijän mukaan. Sen vuoksi yllättäviin tilanteisiin tulee varautua jokaista tapahtumaa kohden tapahtumakohtaisella riskianalyysillä, turvallisuussuunnitelmalla sekä tutustumalla ympäristöihin etukäteen. Jos tapahtumassa käytetään pohjana esimerkiksi edellisen vuoden suunnitelmaa, tulee se kuitenkin päivittää vastaamaan ajantasaisia lähtökohtia.

Mikäli Suomi Meloo -tapahtumalla on jotain turvallisuuteen liittyviä periaatteita esimerkiksi turvaryhmän tai muiden turvallisuutta takaavien henkilöiden osalta, voidaan nekin kirjata tähän. Esimerkiksi jos on päätetty että turvaryhmässä on aina vähintään yksi ensiaputaitoinen henkilö vesillä, niin tämä voidaan mainita.

Tulevien tapahtumien kannalta on perusteltua pitää kirjaa edellisten vuosien tapahtumien onnettomuuksista, vahingoista ja jopa tilanteista, joissa jokin vaara on kohdattu sen kuitenkaan aiheuttamatta mainittavampia menetyksiä. Tästä kirjanpidosta on hyvä saattaa myös uudet ohjaajat ja työntekijät tietoiseksi heidän toimintansa kehittämiseksi (liite 2 & liite 4).

Seuraavissa tapahtumissa olisikin kehitettävää vahinkojen kirjaamisessa. Esimerkiksi turvaryhmää voisi neuvoa kirjaamaan pienimmätkin ongelmatilanteet muistiin, jolloin seuraavan vuoden turvaryhmä voisi havaita edelliset tilanteet ja varautua niihin asianmukaisella tavalla. Turvaryhmälle ja muille toimijoille voisi myös jakaa kirjallisena turvallisuussuunnitelman ja pyytää kuittaamaan se luetuksi esimerkiksi nimikirjoituksellaan. Näin vähennettäisiin riskiä siitä, että turvallisuussuunnitelma jää lukematta.

- Ajan tasalla oleva turvallisuussuunnitelma ja riskianalyysi.- Tapahtuma-alueeseen tutustuminen.- Onnettomuuskirjanpito ja kirjanpito mahdollisista riskialttiista tilanteista.

- Turvallisuusasiakirjoihin perehdyttäminen ja luetuttaminen jokaisella tapahtumaan osallistuvalla työntekijällä. Tarvittaessa nimikirjoituksella varmenne lukemisesta.

8.5 Melontavarusteet ja välineet

Suomi Meloo tapahtumaorganisaatio voi itse määrittää vähimmäisvaatimukset vesillä mukana olevalle kalustolle. Vähittäisvaatimusten laatimisessa on suositeltavaa tutustua ennalta tulevaan säätilaan, kuljettavaan reittiin, sekä hyödyntää aikaisempaa kokemusta vastaavanlaisista tilanteista. Kannattaa kuitenkin huomioida, että turvaryhmän ja osallistujan varustus poikkeavat merkittävästi toisistaan, eikä niiden välttämättä tarvitse täysin vastata yleisiä suosituksia. On kuitenkin otettava huomioon turvallisuutta edistävät seikat, kuten osallistujan henkilökohtainen pelastus- ja pelastautumisvalmius ja suojautuminen esimerkiksi koskiympäristössä. Kyseisiä välineitä ovat ensiapu-, pelastus-, viestintä-, korjaus-, ja avunhälytysvälineet. Välineistä tulee olla lista turvallisuussuunnitelmassa ja niiden toiminnasta ja käyttökelpoisuudesta tulee huolehtia ennen varsinaista tapahtumaa. Kaluston ja välineistön huollolle ja päivitykselle kannattaa nimittää vastuuhenkilö, joka on selvillä tilanteesta.

Tämän otsikon alle voidaan lisäksi kirjata toimintaohjeet välinerikon tai vian ilmetessä koskien niin osallistujan, johtomelojan kuin turvaryhmänkin kalustoa sekä välineistöä. Puolikuntoisen välineen korjaamisesta voidaan vastuuttaa jokin henkilö, kuten esimerkiksi turvaryhmäläinen, jolloin vastuun kiertäminen vaikeutuu ja rikkinäisillä välineillä osallistuminen vähenee. Turvallisuusasiakirjassa voidaan mainita lisäksi kaluston etukäteistarkastuksista, niistä tiedottamisesta ja niiden suorittamisesta tarkemmin. Kuten muutkin kohdatut ongelmatilanteet, on välinerikotkin hyvä kirjata muistiin ja tästä voidaan myös mainita turvallisuusasiakirjassa.

Tulevaisuudessa etenkin turvaryhmän osalta välinetietoisuutta voisi kehittää siten, että turvaryhmällä olisi laminoituna jokin asiakirja, josta kävisi ilmi kunkin välineen tai tarvikkeen sijainti. Tämä siksi, että turvaryhmän vuosittain ja etappien välillä vaihtuva henkilöstö ei aina ole tietoinen mistä tarvittava väline löytyy tai mihin se pitäisi laittaa

käytön jälkeen. Kyseinen asiakirja tai lista parantaisi turvaryhmän toimintanopeutta ja varmuutta. Myös turvaryhmän henkilökohtainen varustus tulisi tiedottaa turvaryhmään valituille henkilöille kirjallisesti ennen tapahtumaa, jotta kaikilla olisi tapahtuman alkamiseen mennessä mahdollisuus hankkia tarvittavat välineet. Vapaaehtoisuuteen perustuva osallistuminen turvaryhmään ei kuitenkaan saisi velvoittaa välineiden hankintoihin, vaan tarvittavat henkilökohtaiset välineet, kuten monitoimityökalut tulisi löytyä järjestävältä organisaatiolta.

- Osallistujan varusteiden suositeltu vähittäisvaatimus vesille lähettäessä.
- Johtomelojan ja turvaryhmän varusteiden vaadittu vähittäisvaatimus. Varustelistan laadinta ja varusteiden sijainnin kirjaaminen.
- Kaluston ja varusteiden huollosta ja toimitakelpoisuuden ylläpitämisestä vastaava henkilö yhteystietoinen.
- Välinerikot ja näiden syyt on hyvä kirjata.

Liitteenä (liite 1) on varusteluettelo, johon on koottu yhteenveto eri varusteista ja välineistä, joita vesillä on järkevää pitää mukana. Listassa on erikseen listattuna tavallinen melojan suositusvarustus, ohjaajan varustus, turvaryhmän varustus sekä tapahtumaan osallistuvan henkilön varustus. Lista on laadittu etenkin turvaryhmän ja osallistujan osalta siten, että se vastaa mahdollisimman hyvin Suomi Meloo - tapahtumaan osallistuvien toimijoiden suositeltua varustusta.

8.6 Sisäinen turvallisuuden valvonta ja tiedottaminen

Sisäisellä valvonnalla pyritään parantamaan tapahtuman turvallisuutta siten, ettei järjestävän organisaation toiminta poikkea Suomen lain määrittämistä asetuksista, eikä toiminta ole muutoinkaan asiaton tai hyvän maun vastaista. Sisäinen valvonta kuuluu olennaisena osana Suomi Meloo ry:n järjestämän kanoottiviestin johtamiseen, ja käytännössä tämä tarkoittaa vastuiden, valtuuksien, eri tehtävien, päätösten ja muiden tapahtumaan vaikuttavien asioiden jakamista ja huomioimista. Toimintaa ja sen laatua kehitetään jatkuvasti käyttämällä erilaisia työkaluja ja menetelmiä, kuten SWOT -

analyysiä, onnettomuuskirjanpitoa, itsearviointia ja saatua palautetta. Sisäisen valvonnan hyvä ylläpito edellyttää asiantuntemusta useista eri aihealueista, jonka johdosta erilaisia aiheita voidaan jakaa organisaation sisällä tarpeen vaatimalla tavalla siten, että jokaisella on oma vastuualue hoidettavanaan. Esimerkiksi jonkun on perehdyttävä tieliikennelakiin ja tapahtuman aikana sattuviin yleisimpiin tieliikennetapaturmiin, niin Suomi Meloo -tapahtumassa, kuin muissakin tapahtumissa. Näin ollen jonkun muun tehtäväksi jää perehtyä talouspuolen asioihin, kun kolmas henkilö puolestaan pureutuu tiedottamiseen. Sisäisen valvonnan tavoitteeksi voidaan asettaa seuraavia yksittäisiä tavoitteita:

1. Tarvittavien lakien ja ohjeiden noudattaminen
2. Taloudellisuuden ja palvelun laadun parantaminen
3. Organisaation toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen
4. Toimintamallin antaminen uusille ja vaihtuville työntekijöille
5. Antaa todellista tietoa edellisten kanoottiviestien tapahtumista
- 6 Estää turhia resurssien menetyksiä sekä päällekkäisyyksiä toiminnoissa
7. Parantaa toimintaa tulevaisuuden ongelmatilanteissa
8. Kartoittaa tulevaisuuden mahdollisia odottamattomia tapahtumaan vaikuttavia asioita
9. Kartoittaa uhkia ja mahdollisuuksia siten, että niihin varautuminen käy vaivattomammin

Tiedottamisella tarkoitetaan kaikkea sitä toimintaa, jossa tietoa siirtyy eteenpäin. Käytännössä tätä tapahtuu jatkuvasti, joten aihealuetta on hyvä rajata asiakkaille, henkilöstölle, yhteistyökumppaneille, viranomaisille ja medialle tapahtuvaan tiedottamiseen. Myös tiedottamisen ajankohta on erittäin merkityksellinen, eli ennen tapahtumaa, tapahtuman aikana ja sen jälkeen tiedottaminen ovat eri asioita. On myös huomioitava ennen tapahtumaa tehtävän tiedottamisen tarkempi ajankohta, eli esimerkiksi kuinka hyvissä ajoin osallistujan tulisi tietää kanoottiviestin tapahtumapaikka, tai kuinka ajoissa viranomaiset haluaisivat tietää että kyseinen tapahtuma järjestetään. Mikäli onnettomuuksia tapahtuman aikana ilmenee, tulevat ne

yleensä arvaamattomasti. Tällöin tiedotusjärjestyksen on hyvä olla henkilökunnan tiedossa jo etukäteen. Onnettomuuksien varalle voidaan laatia toimintaohjeet niin onnettomuuspaikalla toimimisen varalle kuin tiedottamiseenkin, eikä ole lainkaan huono ajatus pitää niitä molempia yhdessä (liite 6). Ohjeessa tulisi huomioida, että kuka voisi olla tiedottamiseen valtuutettu henkilö onnettomuuspaikalla, kuka tekee onnettomuusraportin (liite 2), kuka tiedottaa medialle, kuka viranomaisille ja mikä on tiedottamisjärjestys.

1. Ennen tapahtumaa	2. Tapahtuman aikana	3. Tapahtuman jälkeen	Poikkeustilanne
Viranomaisille	Osallistujille	Osallistujille	Esim. Onnettomuus
Osallistujille	Muille järjestäjille	Muille järjestäjille	Tiedotetaan vain
Muille järjestäjille	Paikallisille toimijoille	Medialle	tarvittaessa
Paikallisille toimijoille	Medialle		
Medialle			

8.7 Hätätilanteet

Suomi Meloo -organisaatiolla on hyvä olla jokin yhteneväinen ohje hätätilanteessa toimimiseen. Tämä ohje on oltava kaikilla tiedossa, jotta onnettomuustilanteessa toimiminen onnistuisi mahdollisimman ripeästi. Yksinkertaisuudessaan nämä ohjeet voivat ohjata hälyttämään apua numerosta 112 heti kun välittömät pelastustoimet, ensiapu ja lisävahinkojen estäminen on suoritettu. Toiminnasta ennen ammattilaisten saapumista on nimitettävä jo etukäteen joku henkilö johtamaan. Tämä henkilö voi olla johtomeloja, turvaryhmäläinen tai joku muu toimintakykyinen, jolle turvallisuussuunnitelma on jaettu ennen tapahtumaa luettavaksi. On myös otettava huomioon ja annettava ohjeet osallistujille tilanteeseen, jossa ohjaajat ovat toimintakyvyttömiä. Pelastusviranomaiset ottavat johdon ja jatkavat pelastustoimenpiteitä saavuttuaan. Onnettomuuden jälkeen turvallisuudesta vastaava henkilö organisoii uhrin omaisuuden, kuten esimerkiksi kajakista huolehtimisen. Suomi Meloo -organisaation päätettäväksi jää tapahtuman jatkaminen tai keskeyttäminen. Mahdollisesta tiedottamisesta huolehtii erikseen nimetty henkilö. Jälkihoidon järjestämisestä on myös huolehdittava ja se on turvapäällikön vastuulla, mikäli muuta henkilöä ei ole erikseen tehtävään nimetty.

Toimintaa hätätilanteissa voisi selkeyttää yksinkertainen toimintaohje, joka voisi olla joko laminoitu asiakirja tai näkyville liimattu tarra, joka kertoisi yksinkertaistetusti kuinka hätätilanteessa tulisi toimia (liite 6). Tämän voisi jakaa niin henkilökunnalle kuin osallistujillekin.

1. Soita hätänumeroon 1122. Vastaa kysymyksiin ja toimi ohjeiden mukaisesti3. Lopeta puhelu vasta kun saat luvan

8.8 Työkalut turvallisuuden kehittämiseksi

Nämä työkalut eivät tee tapahtumasta täysin turvallista, mutta ne kuitenkin voivat parantaa tapahtuman turvallisuutta merkittävästi. Työkalut toimivat parhaiten siten, että niitä aktiivisesti käytetään. Aktiivinen käyttö tarkoittaa sitä, että jo tapahtuneita tilanteita tai niiden mahdollisuuksia mietitään etukäteen, jotta ongelmatilanteen kohdattaessa toiminta olisi mahdollisimman selkeää ja ripeää.

Varusteluettelo (liite 1) on tarkoitettu käytettäväksi tiedottamisen tueksi kun halutaan antaa jollekin taholle, kuten ohjaajille, turvaryhmäläisille tai osallistujille tieto niistä varusteista, joidenka toivotaan löytyvän varustuksesta silloin kun ollaan vesillä.

Onnettomuusraporttipohja (liite 2) on tietojen keräämistä varten. Kun onnettomuus tapahtuu, täytetään raportti tapahtumapaikalla. Näitä raporttipohjia tulee olla mukana jokaisella järjestävällä osapuolella niin turvaryhmän veneessä, johtomelojien kajakissa kuin tiedottajan autossakin. Sama raportti voidaan myöhemmin kirjoittaa puhtaaksi jos siihen ilmenee tarvetta.

Suomi Meloo toimijat (liite 3) pohjaan kirjataan kaikki tapahtumassa järjestämässä olleet toimijat ja heidän merkittävät taustatietonsa, kuten ensiapukoulutus tai muut erityisosaamiset. Näin voidaan tulevaisuudessa kätevästi havaita eri ihmisten osallistuminen toimintaan ja mahdollisesti miettiä tulevan tapahtuman henkilöstön

rekrytointia. Tämä työkalu toimii parhaiten sähköisenä excel taulukkopohjana, mutta on myös tulostettavissa paperiversioksi.

Läheltä piti -tilanteen raportointipohja (liite 4) on kuten onnettomuusraporttipohja, mutta se täytetään silloin kun varsinainen vahinko on täpärästi vältetty. Mitään vahinkoa ei siis ehdi tapahtua, mutta vahingon mahdollisuus ja läsnäolo on tiedostettava ja se on dokumentoitava, jotta saman tilaisuuden toistuminen pystytään eliminoimaan.

Kalustoluettelo (liite 5) on tarkoitettu kaluston kulumisen ja sijainnin seurantaan. Tätä listaa täydentämällä voidaan kartoittaa koko organisaation käyttämä kalusto ja sen perusteella kehittää kaluston huoltoa sekä logistiikkaa.

Ohje avun hälyttämisestä sekä tiedottamisesta (liite 6) pitää sisällään pohjan, johon tulisi ensin täydentää tiedottamisjärjestyksestä. Halutun täydennyksen jälkeen lista voidaan jakaa jokaiselle toimijalle esimerkiksi laminoituna, jolloin ohje kestää koko tapahtuman ajan kastumisesta huolimatta. Näkyvillä oleva ohje helpottaa sekavan tilanteen aikana toimimista ja ehkäiseen epäselvyyksiä tiedottamisessa.

Ajatuskartat tapahtumaketjuista (Liite 7-12) ovat turvallisuudesta huolehtivan henkilöstön tueksi pohdintaan siitä, mitä tapahtumassa voi tapahtua. Nämä kartat ovat nimenomaan ongelmatilanteiden ja onnettomuuksien ennaltaehkäisyä sekä niihin varautumista varten. Kartat on eritelty aihealueittain kaatumiseen, olosuhteiden muuttumiseen, osallistujan toimintaan, muuhun vesiliikenteeseen, terveyteen sekä turvaryhmän resursseihin. Näitä karttoja voidaan käyttää yhdessä pilkotun riskianalyysin (liite 13) kanssa mahdollisia riskejä pohdittaessa. Karttoja voidaan myöhemmin laajentaa joko pohdintaperusteisesti tai sitten Suomi Meloo -tapahtuman, tai jonkin muun vastaavan tapahtuman aikaisemmin kohdatun ongelmatilanteen mukaan.

Pilkottu riskianalyysi (liite 13) on oleellisimpien riskien ja niiden vakavuuksien seurantaan tarkoitettu työkalu. Todellisuudessa riskejä on todella paljon, eikä kaikkea

ole edes mahdollista ottaa huomioon, mutta tähän analysointipohjaan voidaan kirjata merkityksellisimmät riskit, niiden pahimmat keskivertoseuraamukset sekä suositustoimenpiteet. Riskianalyysipohjaa on helppo täydentää sitä mukaa kun mahdollisia riskejä huomioidaan. Riskianalyysissä otetaan huomioon ajatuskarttojen avulla kartoitetut riskit, mutta ne puretaan vielä pienemmiksi osiksi ja lisätään mukaan järkevin mahdollinen etukäteen suunniteltu toiminta kyseisessä tilanteessa.

8.9 Marssijärjestys kohti turvallisempaa tapahtumaa

Vuoden 2014 tapahtumaan ehdotetaan seuraavia toimenpiteitä:

1. Tutustuminen laadittuihin työkaluihin mahdollisesti ennen kevätkokousta (liitteet).
2. Jo ennen tapahtumaa otetaan käyttöön onnettomuusraporttipohja (liite 2) ja Läheltä piti -tilanteen raportointipohja (liite 4) jatketaan käyttöä ympäri vuoden.
3. Aloitetaan pilkotun riskianalyysin täydentäminen ennen tapahtumaa ja jatketaan tapahtuman aikana sekä jälkeen.
4. Varustelista tiedoksi osallistujien lisäksi turvaryhmäläisille vähintään 1kk ennen tapahtumaa.
5. Mietitään tiedottamiseen liittyvät kysymykset ja kirjataan ne asiakirjaan (liite 6)
6. Tapahtuman jälkeen kirjataan käytetty kalusto kalustoluetteloon (liite 5) ja otetaan lista toimijoista (liite 3) päivitykseen .
7. Jokainen tapahtumaa järjestämässä oleva henkilö kirjoittaa vapaamuotoisen raportin tapahtuman jälkeen siten, että raportista käy ilmi vähintäänkin henkilön tapahtumaa varten tekemät asiat. Tämä on oleellista tapahtuman jatkuvuuden kannalta ja tämä on tehtävä jatkossa jokaisen Suomi Meloo -tapahtuman jälkeen.

Vuoden 2015 tapahtumaa varten:

1. Pohdintaa työkalujen (liitteet) kehittämisestä. Erityisesti riskikartat (7-12) ja riskianalyysi (liite 13).
2. Tarkastetaan lista toimijoista (liite 3) ja varmistetaan toimijoiden osallistuminen, etenkin turvaryhmän osalta.
3. Tehdään avun hälyttämisestä ja tiedottamisesta (liite 6) tarroja kajakkeihin liimattavaksi.

4. Oma turvallisuusasiakirja sellaiseen muotoon, että siitä löytyy ainakin vähimmät tarvittavat tiedot.

Vuonna 2016 tapahtumalla on käytössään:

- Täydellinen oma turvallisuusasiakirja.
- Työkalut (liitteet) turvallisuuden parantamiseksi testattuina ja jatkokehiteltyinä.
- Kattava pilkottu riskianalyysi perustuen aikaisempiin tapahtumiin.
- Dokumentoitua tietoa tapahtumasta jaettavaksi uusille toimijoille siten, että esimerkiksi turvaryhmään uutena henkilönä osallistuva kykenee dokumentit luettuaan ymmärtämään mistä tehtävissä on kysymys.

9 Pohdinta

Tämän työn tuloksena kehitettiin Suomi Meloo –tapahtumaan turvallisuuden edistämistä tukevaa materiaalia. Turvallisuutta tukevaa materiaalia ovat erilaiset dokumentointityökalut sekä koottu tietous turvallisuusasiakirjan laatimisesta, turvallisen tapahtuman läpiviennistä ja eri turvallisuusnäkökulmista. Tuotos palvelee tulevaisuudessa Suomi Meloo –tapahtuman oman turvallisuusasiakirjan laatimista. Päähuomiona opinnäytetyöprosessissa todettiin tapahtuman dokumentoinnin keho tila, jota kehittämällä tapahtuman turvallisuuden lisäksi myös jatkuvuus olisi osaltaan paremmin turvattu. Dokumentoinnista Huotarín (2009, 2) mukaan on hyötyä henkilöstön muutoksissa, toiminnan tavoitteen seuraamisen tueksi sekä ulkopuolisen arvionnin avuksi. Tästä voidaan päätellä, että Suomi Meloo -tapahtuma jatkuvuus sekä turvalisuus voisivat olla paremmin järjestettyjä juuri nimenomaan dokumentointia kehittämällä.

Tiedonkeruumenetelmänä työssä käytettiin kirja- ja internetlähteiden lisäksi haastattelututkimusta. Haastattelujen tarkoituksena oli kerätä lisätietoa tapahtumasta sekä tuoda arvokasta lisätietoa jo osaltaan vanhojenkin kirjallisten lähteiden tueksi. Haasteena oli löytää ajan tasalla ja useasta eri näkökulmasta olevaa kirjallisuutta ja Linqvist (7.4.2014) mainitsee useiden olemassa olevien kirjojen perustuvan Melontaturvallisuuden neuvottelukunnan määrittelemiin suosituksiin. Haastatelluista henkilöistä turvaryhmän päälliköltä oli tärkeä saada kuva tapahtuman tämän hetkisestä tilanteesta, toimijoiden vastuutehtävistä sekä vaatimuksista/ koulutuksista, joita tapahtuma määrittää turvallisuuteen liittyvistä asioista (Liite 15). Toisena tavoitteena haastatelluilta oli löytää tapahtuman kannalta oleellisia riskejä ja saada sitä kautta pohjaa riskianalyysin luomiseen (Liite 14). Haastatellut henkilöt valittiin heidän vankan yleisen melontakokemuksen lisäksi tietyn erikoisosaamisen vuoksi.

Suomi Meloo -tapahtumassa osallistujien turvallisuudesta on huolehdittu vesillä turvaryhmän ja johtomelojen osaamisella ja tietämyksellä. Turvaryhmä on monesti koostunut työharjoittelua suorittavista opiskelijoista, jotka ovat saaneet tapahtumaorganisaation puolesta perehdytyksen moottorikumiveneen käyttöön.

Ainakaan 2012 tapahtumassa kaikilla mukana olleilla turvaryhmäläisillä ei ollut voimassa olevaa ensiapukoulutusta. Järjestäjien ollessa vastuussa osallistujista voisikin olla järkevää vaatia myös työharjoittelua suorittavalta turvaryhmältä todistus ensiaputaidoista. 2012 perehdytyksessä mukana oli myös kajakin tyhjentäminen vesillä. Kyseessä tuolloin oli yksikkö, mutta avoimeksi kysymykseksi jäi toiminta kajakkikaksikon osuessa kohdalle? Kaksikko on tapahtuman yleisin vesikulkuväline. Tästä aiheesta oli melko niukasti aineistoa tarjolla, joten turvaryhmä oletti kaksikon tyhjentämisen vesillä tapahtuvan samoin kuin yksikönkin, vaikka tätä ei käytännössä oltu kertaakaan kokeiltu. Oli vain epäily toimintamallista ja toinen epäily vesilastissa olevan kajakin painosta. (Turvaryhmä 2012, Turvaryhmä 2013.)

Suomi Meloo -kanoottiviestin järjestämisessä mukana ovat olleet useita vuosia samat henkilöt. Oman virallisen turvallisuusasiakirjan puuttuminen ja tapaturmien, sekä läheltä piti -tilanteiden kirjaamattomuus saattavat vaikuttaa tapahtuman järjestämiseen viimeistään siinä vaiheessa, kun henkilökunta alkaa vaihtumaan. Uusien henkilöiden tullessa organisaatioon, ei heillä välttämättä ole vaadittavaa tietoa tai kokemusta. Tämän vuoksi olisi järkevää kerätä vuosien varrelta tietoa kirjalliseen muotoon ikään kuin varmuuskopioiksi tapahtuneista asioista. Tätä niin sanottua hiljaista tietoa pidetään osaltaan tiedostamattomana tietona ja myöhemmin tapahtuman jälkeen tapahtumaa edistäviä, helpottavia tai rajoittavia asioita on vaikea muistaa, puhumattakaan useiden kymmenien vuosien jälkeen siirryttäessä syrjään vastuullisesta työstä. Esimerkiksi turvaryhmä on vaihtunut vuosittain lähes kokonaan. Uusien turvaryhmäläisten olisi helpompi tutustua esille nousseisiin yleisimpiin ongelmakohtiin, jos niistä olisi olemassa tilastotietoa.

Voisi olla, että turvaryhmän henkilökunnan vakiintuminen nostaisi osallistujien turvallisuutta sekä turvaryhmän työskentelymukavuutta merkittävästi. Vakituisiin turvaryhmän tehtäviin voisi olla mahdollista houkutella Haaga-Helian Vierumäen yksikön lisäksi myös melontaseurojen kautta aktiivimeloojia, joilla olisi valmiiksi laajalaisempi näkemys melonnasta laajana omakohtaisen kokemuksen kautta.

Tapahtumassa turvaryhmä käytti kulkuneuvonaan pääosin kumivenettä. Tässä vaihtoehtoina olivat neljän hevosvoiman moottori tai kymmenen hevosvoiman moottori. Neljän hevosvoiman moottori oli käytössä vuoden 2012 kanoottiviestissä kivisillä ja matalilla osuuksilla, sekä vuonna 2013 kokonaisuudessaan yhtä intiaanikanootilla kuljettua osuutta lukuun ottamatta. Neljän hevosvoiman moottorin etuna oli potkurin ympärille rakennettu rautakehikko, joka suojasi potkurin kontakteissa kivien kanssa. Kymmenen hevosvoiman moottoria käytettiin taas vuoden 2012 kanoottiviestissä pääosin muutamaa kivistä tai paljon koskia sisältäviä pätkiä lukuun ottamatta. (Turvaryhmä 2012, Turvaryhmä 2013.)

Vuoden 2013 tapahtumassa käytävissä ollut neljän hevosvoiman moottori ei kuljettanut venettä kaksi henkilöä lastinaan yli 8km/h. Tapahtuman edetessä syntyikin tilanne, jolloin turvavene oli kaukana ryhmän takana noudettuaan taukopaikalle jääneet silmälasit. Näissä tilanteissa ryhmän kiinniottaminen vei kohtuuttoman paljon aikaa, puhumattakaan siitä, jos hinauksessa olisi ollut vielä väsähtänyt meloja. Myös liikkuminen virtapaikoissa koettiin haastavaksi veneen tehonpuutteen vuoksi. Reitti kulkee tapahtumassa pääosin rantojen välittömässä läheisyydessä, mutta tuulisilla meriosuuksilla tämä mielestämme aiheuttaa tarpeettoman riskin. (Turvaryhmä 2012, Turvaryhmä 2013.)

Tilastoja seurailten voidaan olettaa, että jos jokin tapaturma pääsee tapahtumaan, on se todennäköisesti lihaksiin, niveliin tai jänteisiin kohdistuva vamma (Schoen & Stano 2000). Suurin osa sileällä vedellä tapahtuvista vammoista lienee jännetupen tulehdus, kun taas koskiympäristössä olkapään sijoiltaanmeno. Turvaryhmän toiminnan kannalta voidaankin huomioida, että kumpaakaan edellä mainituista vammoista ei pystytä parantamaan tapahtumahetkellä, vaikkakin muutamassa lähteessä mainitaan, että olkaluun mennessä sijoiltaan on tämä laitettava nopeasti omin keinoin takaisin paikoilleen (Mattos 2005, 242; Peterson, Renström & Koistinen 2002, 195). Tätä ei Lindqvistin (7.4.2014) mukaan kuitenkaan suositella lääkäreiden toimesta. Molempia vammoja voidaan kuitenkin ennaltaehkäistä puuttumalla virheelliseen melontatekniikkaan selvästi ennen oireiden ilmenemistä. Etenkin jännetuppi, joka yleensä kehittyy vaivihkaa melojan huomaamatta, johtuu toistuvista virheliikkeistä

(Mattos 2002, 243). Näihin virheliikkeisiin muut melojat, mutta myös turvaryhmä voivat puuttua. Näin ollen saattaisikin olla eduksi, että turvaryhmän taitoihin kuuluisi myös melontatekniikan hallitseminen siten, että turvaryhmän olisi mahdollista opastaa melontatekniikkaa vesillä. Jännetuppi voi pahaksi äityessään keskeyttää yksittäisen melojan matkanteon, jolloin ainoa vaihtoehto lienee hinaaminen. Kyseisen vaivan oireiden lievitykseen on myös mainittu ranteen tukeminen, mutta sekään ei tietävästi poista kipuja (Palin 2003, 95). Yhtenä kehitysideana tapahtumaan voisi olla maksullisen tai maksuttoman melontaklinikan järjestäminen tapahtuman vaihtopaikoilla, näin olisi mahdollista antaa osallistujalle neuvoja oikeasta tekniikasta, mikä osaltaan vähentää väsymisen tuottamia onnettomuuksia sekä rasituksesta johtuvia vammoja.

Turvaryhmän kumiveneen hinaukseen joutuessaan meloja hidastaa turvaveneen kulkunopeutta ja supistaa turvaryhmän resursseja (Turvaryhmä 2012; Turvaryhmä 2013). Käytännössä siis jo yhden hinaaminen altistaa muut melojat huomommalle pelastuspalvelulle turvaryhmän osalta. Useamman melojan loukkaantuminen vesillä johtaisi muiden melojien osallistumiseen hinaustoiminnassa ja näin ollen altistaisi heidätkin rasitusvammoille. Lisäksi mukana olisi oltava asianmukaiset hinausjärjestelmät, jotka eivät kuulu osallistujan pakolliseen varustukseen. Yleisimmistä vammoista toinen, olkapään sijoiltaanmeno (Schoen & Stano 2000), ei kehity hitaasti vaan hyvinkin nopeasti huolimattoman virheliikkeen seurauksena. Tämän vamman parantaminen vesillä ei liene mahdollista, ja vaikka olkaluun saisisikin takaisin paikoilleen, on olkapäässä todennäköisesti vaurioita ja kipuja. Tällainen tilanne vaatii hinaamista ja mahdolliset seuraukset voivat jälleen kasaantua.

On huomioitavaa myös, että pienemmistä ja mitättömän tuntuisista pikku vahingoista voi kasvaa todella vaarallisia ja henkeä uhkaavia ongelmia. Esimerkiksi kaatuminen, jota melonnassa yleensäkin tapahtuu, voi johtaa moneen eri tapahtumaketjuun (liite 7). Niinkin harmiton seuraus kuin kastuminen voi johtaa melojan kylmettymiseen ja jopa hypotermiaan. Voitaisiin kuvitella, että meloja kaatuu ja on kaatumisen jälkeen haluton jatkamaan, jolloin hänet pitäisi ehkä ottaa hinaukseen. Hinauksessa oleminen märissä vaatteissa saattaisi kuitenkin olla virhe, koska silloinhan meloja ei liikkuisi ja hänelle tulisi entistä kylmempi. Toisena esimerkkinä kaatuminen ja lievä loukkaantuminen,

jolloin meloja ei itse kykenisikään melomaan, olisi erittäin ongelmallinen tilanne. Tällaisissa tapauksissa olisi tärkeää saada kaatunut rantaan, kuivaa vaatetta ylle ja liikkumaan. Myös energiapitoista syötävää ja juotavaa saattaa olla järkevää tarjota mahdolliset allergiat huomioiden. Ongelmallisimpaan tilanteeseen, eli kastumisen ja loukkaantumisen yhdistelmäkaatumiseen voisi olla ratkaisuna toisen turvaryhmäläisen sijoittaminen kaatuneen kajakkiin, koska kajakista on vielä mahdollista suorittaa pelastustoimintaa. Tämä kuitenkin edellyttäisi turvaryhmäläiseltä hyvää melontataittoa. Eikä liene lainkaan hätiköityä nostaa esille turvaryhmän resursseja, mikäli yhden kaatuneen vaatteita lähdetään rannalle vaihtamaan ja muu ryhmä jatkaa matkaansa johtomelojien johdolla, koska silloinhan turvavene on sidottuna yhteen kaatuneeseen, jonka olisi vielä melottava muu ryhmä kiinni. Tietysti rivakampi ryhmän kiinni ottaminen on kaatuneelle melojalle hyvä, koska siinähan tulee lämmin. Mitä jos ongelmallisia yhdistelmäkaatumisia tuleekin useita? Tästä voisi tulla ongelma, joka vaatisi maateitse evakuointia. Myös kanoottiviestin myöhästyminen voi olla seurauksena, joka tarkoittaa koko aikataulun muuttumista pitkällä aikavälillä.

Laadituista työkaluista etenkin riskikartat (liitteet 7-12) ja pilkottu riskianalyysi (liite 13) tukevat ennaltaehkäisyä ja varautumista mahdollisiin ongelmatilanteisiin tai onnettomuuksiin. Työkalut on nyt tehty ja ne ovat olemassa, mutta silti ne ovat tehottomia jos niitä ei käytetä tai jos niitä käytetään väärin. Väärin käyttäminen lienee sama kuin käyttämättä jättäminen, koska suunniteltu käyttö käsittäisi riskikarttojen avarakatseisen päivittämisen ja laajentamisen siten, että riskianalyysiin saataisiin levitettyä mahdollisia riskejä laajemmalti. Passiivinen työkalujen tuijottaminen ei siis paranna turvallisuutta, vaan niitä tulee aktiivisesti käyttää ja näihin liittyviä asioita pohtia. Työkalujen sisältämän tiedon laajentamisen ei myöskään tarvitse perustua pelkästään ajatusleikkiin tilanteista, vaan se voi osaltaan sisältää tietoa, joka kumpuaa joko toisissa tapahtumissa tai itse Suomi Meloo -tapahtumassa jo tapahtuneista onnettomuuksista tai läheltä piti -tilanteista. Juuri näiden jo tapahtuneiden tilanteiden varalta voi olla järkevää kirjata ja dokumentoida jokainen onnettomuus ja läheltä piti -tilanne myöhempää tarkastelua varten. Tarkastelussa voidaan spekuloida tilanteeseen johtaneista olosuhteista, toiminnasta ja siitä, mitä olisi voitu tehdä toisin paremman

lopputuloksen saavuttamiseksi. Pohdintojen lopputulemat voidaan siirtää suoraan työkalujen sisältämään tietopankkiin.

Melonta on ulkoilmatoimintaa, johon vaikuttavia asioita on monia. Yksi keskeinen muuttuja on sää, joka muuttuessaan voi vaikuttaa koko tapahtuman järjestämiseen ja sen turvallisuuteen. Esimerkiksi kova vastatuuli voi olla hidastava, kun taas sade kastelee pystyssä pysyvänkin melojan. Ukkosen yllättäessä riskinä voivat olla äkilliset tuulenpuuskat, jotka saattavat kaataa melojan. Salaman iskemisestä melojaan ei tiettävästi ole ennakkotapauksia. Voikin myös olla, että sää ei kovinkaan monesti estä mitään toimintaa, vaan este tulee vastaan melojien taidoissa ja varusteissa. Etenkin järjestetyissä tapahtumissa tämä on otettava huomioon, koska järjestäjä on vastuussa osallistujista (Vuoripuro 2007, 11). Ihminen näyttäisikin olevan avaintekijän roolissa kun keskeisimpiä vaikuttajia haetaan (liite 9). Sähän emme tiettävästi pysty vaikuttamaan, mutta ihmisten toimintaa voimme puuttua. Olisi ehkä mahdollista, että myrskyn riskien huomatessa osallistujille ilmoitettaisiin, että luvassa on vastatuulta ja kaatosadetta, joiden seurauksena tuleva etappi saattaa olla raskas melottava. Tällöin heikoimmat melojat, tai ainakin osa heistä jäisi maihin. Tiedottamisella voidaan vaikuttaa moneen asiaan, joten se kannattaakin ehkä pitää yhtenä tärkeänä painopisteenä. Tiedottamiseen on järkevää olla nimettynä tietyt henkilöt ja tiedottamisjärjestys. Mutta onko mahdollista että tiedottaja on aina paikalla ja saatavilla kun tiedottamista pitäisi toteuttaa? Ei välttämättä, joten tämän vuoksi olisikin ehkä järkevää nimetä eri tilanteisiin jo etukäteen henkilöitä, ja päättää mitä tiedotetaan ennen tapahtumaa, tapahtumapaikalta, tapahtuman jälkeen, onnettomuuden sattuessa. Tiedottamisessa tulee ottaa myös huomioon, että tiedottaminen voi tapahtua organisaation sisällä, osallistujille, viranomaisille, medialle, yhteistyökumppaneille tai jollekin taholle, joka on kiinnostunut toiminnasta mutta ei varsinaisesti liity siihen mitenkään.

Suomessa säädettyjen lakien mukaan vesillä ei saisi liikkua voimakkaasti päihtyneenä, mutta tämä ei kuitenkaan rikoslain (626/1996) 23 luvun 5 § nojalla käytännössä koske melojaa. Myöskään julkiseen tapahtumaan ei saisi tuoda mukanaan omia päihdeaineita (Kokoontumislaki 530/1999). Voi kuitenkin olla, että suomalainen alkoholikulttuuri ei

niinkään pittää näistä säännöksistä (Österberg & Mäkelä 2009), eikä alkoholin käyttöä Suomi Meloo -kanoottiviestin kaltaisessa tapahtumassa ole lainkaan helppoa seurata. Suomi Meloo ry:n järjestäjät ja osallistujat eivät suinkaan ole vesilläkään yksikseen, vaan siellä on oletettavasti muitakin liikkujien, joiden tilasta tai aikeista ei aina voida olla täysin varmoja. Tämä saattaisi olla huomioimisen arvoinen asia esimerkiksi isommilla selillä ja etenkin väyliä yli melottaessa. Oletettavasti alkoholin käyttäjä hakee käytöllään itseään miellyttäviä vaikutuksia, mutta näiden lisäksi alkoholi tuo mukanaan myös haittavaikutuksia, jotka heijastuvat turvallisuuteen ja tapaturma-alttiuteen. Tapaturman sattuessa nousee esille vastuukysymys; kuka korvaa? Tapahtujan järjestäjä on toisaalta vastuussa osallistujista, mutta osallistuja rikkoo sääntöjä ja aiheuttaa siten vaaratilanteen. Todennäköisesti järjestäjällä on tässä etu, mutta tapaturman jälkeen alkoholin osuutta voi olla vaikeaa todistaa. Voisikin olla viisainta, että merkittäviin tapaturmiin kutsuttaisiin aina ammattilainen, eli mahdollisesti poliisi selvittämään asiaa. Asia tulee huomioida niin vesillä kuin maissakin, mutta erityisesti tieliikenteessä, jossa alkoholia saa olla veressä selvästi vähemmän kuin vesillä.

Tiedonkulku on Suomi Meloo -kanoottiviestissä tapahtunut vesillä turvaryhmän ja johtomelojien välillä radiopuhelimitse. Johtomelojien ja ryhmän välillä tieto kulkee kovaäänisen kuulutusjärjestelmän kautta. Turvaryhmällä ja johtomelojilla on molemmilla vähintään yksi matkapuhelin varavaihtoehtona, mikäli radiopuhelimien kantama ylittyy tai akku loppuu. (Turvaryhmä 2012; Turvaryhmä 2013.) On ilmeisesti kuitenkin mahdollista, että vesillä oltaessa matkapuhelimat pakataan tiiviisti suojausseihin ja laitetaan piiloon liivin taskuun. Puhelimen soittoaani saattaa peittyä tällaisessa tilanteessa muun melun ja useiden suojakerrosten taakse, jolloin todellisessa tilanteessa puhelimella ei ehkä saakaan tietoa kulkemaan. Turvaryhmän kulkiessa melontajoukon perässä ei kantaman kanssa välttämättä ole ongelmia, mutta entä jos turvaryhmä jää korjaamaan jonkun peräsintä tai vaatettaa kaatunutta melojaa? Silloin on mahdollista, että välimatka pääsee venähtämään pitkäksikin, eikä radiopuhelimella tavoiteta johtomelojia tai toisinpäin. Toisin sanoen tämä saattaa vaatia johtomelojilta herkeämätöntä tarkkailua, jotta melova ryhmä pysyy kasassa.

Opinnäytetyöprosessin aikana turvallisuuden kehittämissuunnitelmaa tukemaan kehitettiin erilaisia lomakepohjia. Lomakepohjat toimivat parhaiten sähköisessä muodossa, mutta niitä on mahdollista käyttää myös paperisena versiona. Näiden lomakepohjien tarkoitus on helpottaa tiedonkeruuta, ja kuten aiemmin mainittiin, antaa tietoa itse tapahtumasta uusille toimijoille organisaatiossa. Lomakepohjat on laadittu siten, että niitä on mahdollisimman helppo ja yksinkertainen käyttää. Lomakepohjiin kuuluvat varusteluettelo (liite 1), onnettomuusraporttipohja (liite 2), lista toimijoista (liite 3), läheltä piti -tilanteen raportointipohja (liite 4) ja kalustoluettelo (liite 5). Varusteluettelo on eri lähteistä koottu lista niistä varusteista, jotka tapahtumassa täytyy vähintään olla mukana. Onnettomuusraporttipohja on tarkoitettu jaettavaksi paperisena kaikille järjestävän osapuolen toimijoille paperisena, jotta tietojen kirjaaminen on mahdollista suorittaa välittömästi onnettomuuden jälkeen. Virallisen onnettomuusraportin laatiminen käy huomattavasti helpommin, mikäli tarvittavat tiedot on jo kirjattu muistiin tapahtumapaikalla. Lista toimijoista on kätevä Excel - pohjainen työkalu, jolla on mahdollista nähdä tiedot toimijoista. Esimerkiksi luettakoon, että tällä työkalulla ja sitä päivittämällä voidaan kätevästi huomata vaikkapa tapahtumassa olleiden turvaryhmäläisten ensiapukoulutuksen taso ja voimassaolo, sekä edellinen osallistumiskerta. Läheltä piti -raporttipohja on onnettomuusraporttipohjan tapaan mukana kulkeva paperi, joka jokaisesta uhkaavasta tilanteesta tulee täyttää. Tämä helpottaa varautumista jatkossa mahdollisesti tapahtuviin samankaltaisiin tilanteisiin, jotka saattavat aiheuttaa vaaraa. Kalustoluettelo on laadittu kaluston kunnon, määrän ja tilanteen seuraamista varten. Tämän luettelon täyttäminen tapahtumalle sopivaksi vaatii inventaarion kalustosta, mutta tämän jälkeen kaluston kulumista ja säilymistä on helpompi seurata. Kaikki edellä mainitut raporttipohjat voidaan liittää turvallisuusasiakirjaan, jolloin asiakirjasta saadaan kattavampi.

Kehityskohteenä työssä olisi ollut työn monipuolistamisen, työn lisäarvon tuomisen ja kirjallisuuden tueksi ulkomaalaisien henkilöiden haastattelut haastateltujen kotimaisten henkilöiden rinnalle. Toisena kehityskohteenä olisi ollut tiiviimmän yhteistyön luominen Suomi Meloo –organisaation kanssa, sekä heidän ammattitaidon tuominen voimakkaammin projektiin mukaan.

Mihin Suomi Meloo -tapahtuma on menossa? Kuten aiemmin mainittiin, ihmiset ikääntyvät ja tapahtuman jatkuvuuden kannalta on merkittävää saada rekrytoitua uusia toimijoita. Tekniikka kehittyy ja käyttöön on mahdollista saada erilaisia turvalaitteita, kuten paikannuslaitteita. Erilaisia materiaaleja tulee käyttöön, osa turvallisia ja osa ei. Ei ole täysin mahdoton ajatus, että jonain päivänä kuullaan äidin kärkevän lastaan: "nyt heti mela pois suusta, siinä on fluoripäällyste!" kun materiaalit ovat kehittyneet. Samalla korostuvat ruuan ja juomaveden laatu sekä ekologiset asiat. Vastuuasiat ovat myös nostamassa päätään meillä Suomessakin. Voi olla, että vahingon sattuessa tulevaisuudessa halutaan syntipukki nimetä yhä tarkemmin ja langettaa korvausvastuu. Tämä saattaisinkin tarkoittaa sitä, että organisaation sisällä pitäisi nimetä vastuuhenkilöitä yhä tarkemmin ja kirjallista puolta olisi hyvä kehittää etenkin turvallisuuden osalta siten, että kaikesta löytyisi todistus. Myös tietoturva voi olla uhattuna, mutta mikä Suomi Meloo -tapahtuman tietoturvassa voisi kiinnostaa muita? Mahdollisesti tiedot osallistujista, tai sitten virukset ja ilkivalta alkavat tehdä hallaa kaappaamalla sähköpostitilejä tai lähettämällä roskapostia Suomi Meloo -tapahtuman nimissä. Tulevaisuuden asioita voi olla hankalaa ennustaa, mutta tulevaisuuden kohtaaminen kuitenkin tapahtuu. Osa muutoksista voi olla hyviä, mutta toisaalta osa voidaan nähdä negatiivisina asioina. Näihin varautuminen onnistunee parhaiten olemalla itse mukana kehityksessä ja seuraamalla mitä ympärillä tapahtuu.

Tämän opinnäytetyön hyödyllisyys ilmenee parhaiten askeleena kohti Suomi Meloo -tapahtuman omaa turvallisuusasiakirjaa. Tapahtumaorganisaation turvallisuuspäällikön palautteen mukaan (liite 17) työn tuotosta tullaan hyödyntämään tulevaisuuden tapahtumissa, mutta tarkemmin hyödyntämistä tullaan päättämään organisaation kevätkokouksessa. Mielenkiintoisimpana tuotoksena turvallisuuspäällikkö Matti Rahko näkee työkalut, jotka ovat konkreettinen kehityssaskel turvallisuuden kehittämiseksi. Erityisesti kiinnostusta herättivät varusteluettelo (liite 1), onnettomuusraporttipohja (liite 2) ja läheltä piti -tilanteen raportointipohja (liite 4), joita organisaatio saattaa käyttää jo vuoden 2014 tapahtumassa. Ensilukemisen perusteella ja ennen organisaation kokousta Rahko arvioi työn olevan hyvin hyödyllinen ja myös työn antavan lisäarvoa tapahtuman turvallisuustoimialalle.

Lähteet

Adams, J. 2013. PK-RH Risk Management. Luettavissa: <http://www.pk-rh.com/>.
Luettu: 30.12.2013.

Ahlström, S. 2003. Alkoholi – maailman valtapäihde. Teoksessa Salaspuro, M. Kiianmaa, K. & Seppä, K. (toim.). Päihdelääketiede. Duodecim. Helsinki.

Ahti, R. & Pietilä, A. 1994. Sinunkaupat raamatun kanssa. Kirjayhtymä Oy. Jyväskylä.

Alenis, P. 2011. Merialueilla vaihteleva kesä. Luettavissa:
<http://ilmatieteenlaitos.fi/tiedote/420323>. Luettu: 26.1.2014.

Antti-Poika I. 1993. Alkoholi ja tapaturmat. Teoksessa Kiianmaa, K. & Salaspuro, M. (toim.). Alkoholi biolääketieteellinen käsikirja. Otava. Helsinki.

Aura, S., Horelli, L. & Korpela, K. 1997. Ympäristöpsykologian perusteet. WSOY. Porvoo.

Barlow, F. 1989. Wild Water Canoeing. Cicerone Press. Milnthorpe.

Barton, B. 2007. Safety, Risk and Adventure in Outdoor Activities. SAGE Publications Ltd. Lontoo.

Dahl, P. & Hirschovits, T. 2007. Tästä on kyse – tietoa päihteistä. 4. Uudistettu painos. YAD Youth Against Drugs ry. Helsinki.

Dillon, S. & Oyen, J. 2008. Canoeing Outdoor Adventures. Human kinetics. Champaign.

Dobelli, R. 2011. Selkeän ajattelun taito. 2. Painos. HS kirjat. Helsinki.

Edita Publishing Oy 2012. Vesiliikenteen säädökset. Bookwell Oy. Jyväskylä.

Eischer, P. Hirvonen, P. Mäntyniemi, J & Rantala, K. 1984. Koskimelonn
turvallisuusopas. Heiku ky. Helsinki.

EYVL 2012. Elintarvikkeiden määritelmä. Luettavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:031:0001:0024:FI:PDF>.
Luettu: 20.2.2014.

EYVL 2004. Yleiset hygieniavaatimukset. Luettavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:226:0003:0021:FI:PDF>.
Luettu 20.2.2014.

Finlex. 2013. Pelastuslaki. Luettavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>. Luettu: 28.12.2013.

Forsius, M. 2011. Ecosystem services and the changing climate. Teoksessa Bergström, I., Mattsson, T., Niemelä, E., Vuorenmaa, J. & Forsius, M. (toim.). Ecosystem services and livelihoods – vulnerability and adaptation to a changing climate. Finnish Environment Institute. Helsinki.

Hartonen, S. 2008. Sää ympäri vuoden. Kirjapaja. Helsinki.

Heikkinen, P. 2014. Luettavissa: <http://www.suomimeloo.fi/esittely/aloittelijan-info/>.
Luettu 7.2.2014.

Heilimo, J. 11.5.2013. Melontakouluttaja. NIL Finland. Tutkintotilaisuus. Virolahti.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2003. Tutki ja kirjoita. 6.-9. Painos. Tammi. Helsinki.

- Huotari, J. 2009. Projektin dokumentointi. Luettavissa:
http://homes.jamk.fi/~huojo/opetus/IIZT4010/IIZT4010_4.pdf. Luettu: 8.4.2014.
- Hutchinson, D. 1997. The Complete Book of Seakayaking. 4. Uudistettu painos. A & C Black. Lontoo.
- Ilmatieteenlaitos. 2014. Luettavissa: <http://ilmatieteenlaitos.fi/pakkasen-purevuus-taulukko>. Luettu: 27.1.2014.
- Ilmatieteenlaitos. 2014. Luettavissa: <http://ilmatieteenlaitos.fi/syoksyvirtaukset>.
Luettu: 2.3.2014.
- Isaac, E. & Johnson, D. 2012. Wilderness and rescue medicine. Jones & Bartlett Publishers.
- Isaac, J. 2008. The Outward Bound Wilderness first-aid handbook. Globe Pequot. Montana.
- Järvilehto, T. 1994. Ihminen ja ihmisen ympäristö. Pohjoinen. Oulu.
- Kahri, K. 2012. Suomen Laki I. Talentum Media Oy. Helsinki.
- Kahri, K. 2011. Suomen Laki II. Talentum Media Oy. Helsinki.
- Kansallinen liikuntatutkimus. 2010. Lajien harrastajamääriä 19-65 -vuotiaiden keskuudessa. Luettavissa:
http://www.sport.fi/system/resources/W1siZiIsIjIwMTMvMTAvMjQvMTRfMTdfNDdfMTcwX0xpaWt1bnRhdHV0a2ltdXNfyWlrdWlzbGlpa3VudGFfMjAwOV8yMDEwLnBkZiJdXQ/Liikuntatutkimus_aikuisliikunta_2009-2010.pdf. Luettu: 11.3.2014.

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva 2010. Korvausrajoitukset. Luettavissa:
<http://www.turva.fi/NR/rdonlyres/56104AE2-CEAA-4E2E-9AEA-35EA93187527/0/VA6.pdf>. Luettu 1.1.2014.

Kivekäs, L. 1990. Veneenohjaajan käsikirja. 11. Uudistettu painos. Karisto Oy. Hämeenlinna.

Koivukoski, J. 2007. Pelastustoimi ja väestönsuojelu. Teoksessa Parmes, R. (toim.). Varautumisen käsikirja, s. 175-176. Tietosanoma Oy. Helsinki.

Kuha, P. 1999. Melonnan historia. Luettavissa:
<http://www.melontajasoutuliitto.fi/lajit/yleista-lajitietoa/melonnan-historia/>. Luettu: 7.4.2014.

Kukkula, H. 1994. Retkimelonnin A-B-C. Oy X-act Ab. Kirkkonummi.

Kuluttajavirasto. 2003. Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Julkaisusarja 9/2003. Helsinki.

Kuokkanen, T. & Parkkari, J. 2004. Kansainväliset ympäristösopimukset. Edita. Helsinki.

Kurtio, T. & Kurki, O. 1999. 2. Uudistettu painos. Työväen sivistysliitto. Helsinki.

Laukkanen, T. 2005. Ympäristötietous. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Mikkeli.

Lind, A. L., Saarto, A. & Soikkeli, M. 2012. Vesille kajakilla. Tammi. Latvia.

Lindkvist, M. 2010. Odottamaton hyökkää. Luettavissa:
http://www.if.fi/web/fi/SiteCollectionDocuments/About%20if/Vuosikertomukset/I11_Riskier_fi.pdf. Luettu 25.1.2014.

Lindqvist, K. 12.4.2013. Harrastekoordinaattori. Suomen melonta- ja soutuliitto. Sähköposti.

Lindqvist, K. 7.4.2014. Harrastekoordinaattori. Suomen melonta- ja soutuliitto. Puhelinhaastattelu.

Lull, J. 2008. Sea Kayaking Safety and Rescue. 2. Uudistettu painos. Wilderness Press. Berkeley.

Magnusson, T. 2010. Kehitystä niin hyvässä kuin pahassa. Luettavissa: http://www.if.fi/web/fi/SiteCollectionDocuments/About%20if/Vuosikertomukset/I11_Riskier_fi.pdf. Luettu 25.1.2014.

Mattos, B. 2002. The practical guide to kayaking & canoeing. Lorenz Books. New York.

Melanvilauttajat 2013. Melontataitojen kehittäminen ja yhteinen harrastaminen. Luettavissa: http://www.melanvilauttajat.fi/Melojan_Opas.pdf. Luettu: 2.1.2014.

Melontaturvallisuuden neuvottelukunta 2012. Melonnan turvallisuusohje. Luettavissa: <http://www.melontajasoutuliitto.fi/@Bin/317655/Melonnan+turvallisuusohje+091112.pdf>. Luettu: 7.4.2014.

Melonta- ja soutuliitto. 2014. Melontatekniikka. Luettavissa: <http://www.melontajasoutuliitto.fi/lajit/yleista-lajitietoa/melonnan-tekniikka/>. Luettu: 11.3.2014.

Melonta- ja soutuliitto. 2014. Yleistä lajitietoutta. Luettavissa: <http://www.melontajasoutuliitto.fi/lajit/yleista-lajitietoa/>. Luettu: 11.3.2014.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio. 2004. Arvokkaiden elinympäristöjen turvaaminen. Tapio. Helsinki.

Morton, K. 2007. Planning a Wilderness Trip in Canada and Alaska. Rocky Mountain Books. Calgary.

Mustalampi, S. Pellinen, E. Peltonen, H. Turkama, A. Ulmanen, K. & Valkonen, V. 1996. Tietopaketti huumeista. Irti huumeista ry. Helsinki.

Naish, J. Revest, P. & Court, D. 2009. Medical Sciences. Elsevier. Lontoo.

National Weather Service. 2014. Luettavissa:

<http://www.nws.noaa.gov/om/windchill/>. Luettu: 27.1.2014.

Niemivuori, M. 2008. Lain kirjain. Edita. Helsinki.

Nienstedt, W. Hänninen, O. Arstila, A. & Björkqvist, S-E. 2006. Ihmisen fysiologia ja anatomia. WSOY. Helsinki.

Nilsson, L-G. 2011. Merisää. Kustanneosakeyhtiö Nemo. Helsinki.

Paakkinen, E. 2008. Koskenlasku ja melonta. Extreme Adventure Finland. Kuhmoinen.

Paakkinen, E. 2002. Koskenlasku ja melonta. Extreme Adventure Finland. Lahti.

Paakkinen, E. 1999. Melo turvallisesti. Kustannusosakeyhtiö Ajatus. Helsinki.

Palin, P. 2003. Kodin pieni lääkärikirja. Tammi. Hämeenlinna.

Parkkari, J. Kannus, P. & Fogelholm, M. 2004. Liikuntavammat – suurin tapaturmaluokka Suomessa. Suomen Lääkärilehti. 59. 41/2004. 3890.

- Partinen, M. 2012. Vireys, väsymys ja suorituskyky. Luettavissa:
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01007. Luettu:
1.2.2014.
- Peterson, L., Renström, P. & Koistinen, J. 2002. Kehon eri osien urheiluvammat.
Teoksessa Koistinen, J. (toim.). Urheiluvammat, s. 195-455. Gummerus Kirjapaino Oy.
Jyväskylä.
- Piipari, M. 2012. Ulkomyyntin olosuhdevaatimukset. Luettavissa:
http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/lomakkeet_ja_ohjeet/elintarvikkeet/ulkomyynti/ulkomyyntiohje_2012.pdf. Luettu: 21.2.2014.
- Poikolainen, K. 2003. Päihteet ja kansanterveys. Teoksessa Salaspuro, M. Kiianmaa, K. & Seppä, K. (toim.). Päihdelääketiede. Duodecim. Helsinki.
- Portin, A., 2008. Kaikesta jää jälki. Teoksessa Portin, A. (toim.). Kaikesta jää jälki, s.7-11. Anja Portin. Keuruu.
- Powell, C. 2009. Injuries and medical condition among kayakers paddling in the sea environment. Luettavissa: [http://www.wemjournal.org/article/S1080-6032\(09\)70411-9/fulltext](http://www.wemjournal.org/article/S1080-6032(09)70411-9/fulltext). Luettu: 31.12.2013.
- Reason, J. 1990. Human Error. Cambridge University Press. Cambridge.
- Riskienhallintayhdistys 2013a. Henkilöstöriskit. Luettavissa: <http://www.pk-rh.fi/index.php?page=henkiloriskit>. Luettu: 5.4.2014.
- Riskienhallintayhdistys 2013b. Mistä riskienhallinnassa on kysymys. Luettavissa:
<http://www.pk-rh.fi/index.php?page=riskienhallinta>. Luettu: 5.4.2014.
- Ristikko, P. 2009. Vapaaehtoistyön vastuuvakuuttaminen. Luettavissa:
[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\$APPL=utpkk&\\$BASE=](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?$APPL=utpkk&$BASE=)

faktautpkk&\${THWIDS}=0.26/1388601446_522255&\${TRIPPIFE}=PDF.pdf.

Luettu 1.1.2014.

Robinson, N & Richardson, A. 2007. Sea kayaking. The Crowood Press Ltd. Ramsbury.

Rundgén, E. 2003. Melontaseikkailu. Edita Prima Oy. Helsinki

Rundgrén, E. 2008. Retkimelonta. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Salo-Gunst, L. & Vilkkö-Riihelä, A. 1998. Psykologian opas. 8. Uudistettu painos. Werner Söderström osakeyhtiö. Helsinki.

Savolainen, M. 2003. Alkoholien vaikutukset nestetasapainoon. Teoksessa Salaspuro, M. Kiiänmaa, K. & Seppä, K. (toim.). Päihdelääketiede. Duodecim. Helsinki.

Schoen, G. & Stano, J. 2000. Year 2000 whitewater injury survey. Luettavissa: [http://www.wemjournal.org/article/S1080-6032\(02\)70607-8/fulltext](http://www.wemjournal.org/article/S1080-6032(02)70607-8/fulltext). Luettu: 31.12.2013.

Seidman, D. 2001. Sea Kayaker. 2. Uudistettu painos. Ragged Mountain Press. Camden.

Seppä, K. 2010. Ajokyky ja alkoholi. Teoksessa Seppä, K. Alho, H. & Kiiänmaa, K. (toim.). Duodecim. Helsinki.

Rutherford Silvers, J. 2008. Risk management for meetings and events. Elsevier. Oxford.

Sisäministeriö 2014. Pelastustoiminta. Luettavissa:

<http://www.intermin.fi/fi/turvallisuus/pelastustoiminta>. Luettu: 19.1.2014.

Soikkeli, M. 1994. Retkimelonta. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Sprenger, R.A. 2007. Elintarvikehygienian käsikirja. Anticimex Oy. Helsinki.

Suomen Vesiliikuntainstituutti 2013. Luontouinti. Luettavissa:

<http://vesiliikunta.sirrot.neutech.fi/index.php?page=59>. Luettu: 7.4.2014.

Suomi Meloo 1999. Suomi Meloo –kanoottiviestin 15-vuotishistoriaa, vuodet 1985-1999. Teoksessa Karhu, S., Seppänen, M. & Honkala, J. (toim.). Suomi Meloo kanoottiviestin 15-vuotis juhla kirja 1985-1999, s.12-13. Suomi Meloo Ry. Lahti.

Suomi Meloo 2013a. SuomiMeloo- tapahtuman esittely. Luettavissa:

<http://www.suomimeloo.fi/esittely/>. Luettu: 2.1.2014.

Suomi Meloo- Turvaryhmä. 22.1.2014. Turvaryhmä. Suomi Meloo- organisaatio. Puhelinhaastattelu.

Sutinen, P. 11.4.2013. Kouluttaja. Suomen Kanoottiliitto. Sähköposti.

Sutinen, P. 30.7.2012. Kouluttaja. Suomen Kanoottiliitto. Koulutus tilaisuus. Nordcapp.

Sutinen, P. 10.4.2014. Kouluttaja. Suomen Kanoottiliitto. Haastattelu.

Suurten yleisötilaisuuksien turvallisuusopas 2007. Tammer-Paino Oy. Helsinki.

Taloushallintaliitto 2009. Dokumentointi. Luettavissa:

<http://www.taloushallintoliitto.fi/taloushallintoliitto/tal-laatu/taloushallintoliiton-toimialasta/tal-sta2-toimeksiannon-hoitamine/>. Luettu: 5.4.2014.

Tampereen Yliopisto 2012. Organisaatioympäristö. Luettavissa:

http://www.sis.uta.fi/iti/kurssit/tahap/m1/toiminnot_ja_tehtavat.html. Luettu 14.3.2014.

Tapiola 2010. Vastuuvakuutuksen korvausrajoitukset. Luettavissa:
http://www.lahitapiola.fi/NR/rdonlyres/F664898F-E13C-4D9B-9E00-7563802C7D0F/0/Kustantajan_vastuuvakuutusVA40.pdf. Luettu: 1.1.2014.

Tarlow, P. 2002. Event Risk Management and Safety. John Wiley & Sons, inc. New York.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Alkoholijuomien kulutus 2012. Luettavissa:
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104445/Alkoholijuomien%20kulutus%202012.pdf?sequence=4>. Luettu: 2.1.2012.

Tukes 2011. Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta. Luettavissa:
<http://plus.edilex.fi/tukes/fi/lainsaadanto/20110407>. Luettu: 28.12.2013.

Tukes 2013. Palveluntarjoajan velvollisuudet. Luettavissa:
<http://www.tukes.fi/fi/Toimialat/Kuluttajaturvallisuus/vaatimuksia-palveluntarjoajalle/>. Luettu: 19.1.2014.

Turva 2010. Kustantajan vastuuvakuutus. Luettavissa:
<http://www.turva.fi/NR/rdonlyres/3F972C5D-31CA-41F1-A0AA-3802234F7833/0/VA40.pdf>. Luettu: 1.1.2014.

Tuunanen, P., Tarasti, N. & Rautiainen, A. 2012a. Keskeiset käsitteet. Teoksessa Rautiainen, A. (toim.). Jokamiehen oikeudet ja toimiminen toisen alueella, s. 9-10. Ympäristöministeriö. Helsinki.

Tuunanen, P., Tarasti, N. & Rautiainen, A. 2012b. Jokamiehen oikeuden pääpiirteet. Teoksessa Rautiainen, A. (toim.). Jokamiehen oikeudet ja toimiminen toisen alueella, s. 11-13. Ympäristöministeriö. Helsinki.

Tuunanen, P., Tarasti, N. & Rautiainen, A. 2012c. Luonnonvarojen hyödyntäminen. Teoksessa Rautiainen, A. (toim.). Jokamiehen oikeudet ja toimiminen toisen alueella, s. 83-95. Ympäristöministeriö. Helsinki.

Tuunanen, P., Tarasti, N. & Rautiainen, A. 2012d. Jokamiehen oikeuksien käyttöön vaikuttaminen. Teoksessa Rautiainen, A. (toim.). Jokamiehen oikeudet ja toimiminen toisen alueella, s. 118-122. Ympäristöministeriö. Helsinki.

Tuunanen, P., Tarasti, N. & Rautiainen, A. 2012e. Koti- ja julkirauhan suojaamat alueet. Teoksessa Rautiainen, A. (toim.). Jokamiehen oikeudet ja toimiminen toisen alueella, s. 20-25. Ympäristöministeriö. Helsinki.

Tyllilä, P. 2005a. Muut melojan turvaohjeessa luetellut varusteet. Luettavissa: <http://melonta.wasalab.com/kirja.php?tyyli=huvi>. Luettu: 25.1.2014.

Tyllilä, P. 2005b. Varusteet ja niiden pakkaaminen. Luettavissa: <http://melonta.wasalab.com/kirja.php?tyyli=huvi>. Luettu: 26.1.2014.

Vakuutuslautakunta 2007. Vakuutuslautakunnan ratkaisusuositus. Luettavissa: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=135>. Luettu: 1.2.2014.

Valtiovarainministeriö. 2009. Jatkuvuuden ja erityistilanteiden hallinta. Luettavissa: <https://www.vahtiohje.fi/web/guest/jatkuvuuden-ja-erityistilanteiden-hallinta>. Luettu: 30.3.2014.

Vuoripuro, J. 2007. Suurten yleisötilaisuuksien turvallisuusopas. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Helsinki.

Vuorisalo, T. 2005. Väestönkasvu. Teoksessa Gustafson, J. (toim.). Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat, s. 11-35. Turun yliopiston täydennyskouluskeskus. Turku.

Välilikylä, T. 2008. Hygienia opas. 10. Painos. Elintarvike ja Terveys-lehti. Pori.

Whiting, K. & Varette, K. 2004. Whitewater kayaking: the ultimate guide. The Heliconia Press. Beachburg.

Wiberg, M. 2009. Vammalan Kirjapaino Oy. Sastamala.

Woodhouse, P. 2013. Sea Kayaking. Balboa Press. Bloomington.

World report of disability. 2004. Luettavissa:

http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf?ua=1. Luettu: 6.2.2014.

Zeller, J. 2009. Canoeing and Kayaking for People With Disabilities. Human Kinetics. Champaign.

Österberg, E. & Mäkelä, P. 2009. Alkoholien käyttö Suomessa. Luettavissa:

<http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/111-alkoholinkaytto-suomessa>. Luettu 2.1.2014.

29. Suomi Meloo 2013. Suomi Meloo E-kirja. Luettavissa:

<http://www.suomimeloo.fi/kasikirja-tabletille/>. Luettu 2.1.2014.

Liitteet

Liite 1. Varusteluettelo

VARUSTEET JA VÄLINEET	Melojan varusteet	Ohjaajan varusteet	Turvaryhmän varusteet	Osallistujan varusteet
Henkilökohtainen varustus				
kypärä (koskissa)	x	x	x	(x)
sään mukainen vaatetus	x	x	x	x
kelluntaliivi	x	x	x	x
aukkopeite	x	x		x
taskuevästä	x	x	x	x
aurinkovoide				
hyttysmyrkky				
hattu	x	x	x	x
aurinkolasit	x	x	x	
sopivat jalkineet	x	x		
melontakäsineet	x	x		
kuivapusseja	x	x	x	x
tulentekovälineet	x	x		
rahaa	x			
Kanootti ja sen varusteet				
Kanootti	x	x		x
Mela	x	x		x
tyhjennysväline	x	x	x	x
melaparkki	x	x		
Turvavarusteet				
varamela			x	
pilli	x	x	x	
hätäraketti		x	x	
navigointilaite		x	x	
satelliittipuhelin		x	x	
matkapuhelin	x	x	x	
radiopuhelin		x	x	
Valo	x	x	x	
korjausvälineet (pika)	x	x	x	
korjausvälineet (laaja)			x	
Rannesuojat/melaruukkaset				(x)
vaihtovaatteet	x	x	x	x
radio	x	x		
Pelastusvälineet				

melakelluke	x	x		
ea-pakkaus	x	x	x	
avaruushuopa	x	x	x	
hypotermiapussi		x	x	
heittoliina		x	x	
hinausköysi	x	x	x	
ensiapuohjekirja	x	x		
elvytysmaski	x	x		
suojakäsineet	x	x		
Suunnistusvälineet				
kartta	x	x	x	
kompassi	x	x	x	
gps		x	x	
Yhteinen varustus				
ruuantekovälineet	x	x		
vedenpuhdistustabletteja	x	x		
taskulamppu	x	x		
ruokaa	x	x	x	
suoja (telta tms.)	x	x		

Liite 2. Onnettomuusraporttipohja

Onnettomuusraportti täytetään aina onnettomuuden sattuessa. Onnettomuusraportti helpottaa samankaltaisten onnettomuuksien ennakointia vastaisuudessa ja raporttien pohjalta kyetään myös tilastoimaan melonnassa sattuneita tapaturmia.

Taustatiedot

Raportin laatimisen päivämäärä:	Onnettomuuden sattumisen päivämäärä:
Missä tapaturma sattui?	
Kuka oli turvallisuudesta vastaava henkilö kyseisellä hetkellä?	
Mitä onnettomuudessa tapahtui? Tapahtumien kulku?	
Onnettomuuden kohteena olleiden nimet	
Onnettomuuden muut osapuolet yhteystietoineen	
Onnettomuuden vakavuus/laatu	

Olosuhteet tapahtumahetkellä Sää: Näkyvyys: Ilman lämpötila: Veden lämpötila: Tuulen nopeus:
Melottu matka ennen tapaturmaa (tai rasitus)
Onnettomuuteen johtaneet syyt
Enteilikö jokin asia onnettomuutta enne varsinaista tapaturmaa?
Olivatko ohjaajan antamat ohjeet puutteelliset, tai oliko tilanteeseen annette erikseen ohjeita?
Oliko käytössä ollut kalusto tilanteeseen sopiva?

Oliko onnettomuuteen joutuneiden varustus oikeanlainen tilanteeseen nähden?

Onnettomuustilanteen hallinta ja hoito

Oliko pelastustoimilla joku selkeä johtaja? Kuka?

Ketkä olivat pelastus- ja ensiaputoimissa?

Tiedotettiinkö onnettomuudesta? Kenelle? Kuka tiedotti?

Mitä turvallisuusvälineitä käytettiin? Oliko puutteita?

Käytettiinkö tilanteessa evakuointia? Kuinka se hoidettiin ja kenen toimesta?

Evakuointipaikan sijainti (osoite, koordinaatit)

Ilmenikö lisäonnettomuuksia? Kuinka ehkäistiin?
Oliko käytössä ulkopuolista apua?
Vastasivatko osallistujien tiedot ja taidot oletettuja tietoja vai oliko niissä eroavaisuuksia?
Minkälaista ennakkotietoa osallistujat olivat saaneet ja oliko ennakkotiedoissa puutteita?

Raportin laatijan allekirjoitus,
nimenselvennys ja päivämäärä:

Tämän raportin tarkastaneen
turvapäällikön allekirjoitus ja
päivämäärä:

Suomi Meloo toimijat

Nro.	Nimi	Koulutus/pätevyys	Suoritusvuosi	Ensiapakoulutus	Voimassa	Muut koulutukset	Puhelinnumero	Viimeksi mukana
	Johtomeloijat							
1	Joel Johtomeloja	Skal melonnanohjaaja	2012	Spr EA2	2012			2013
2	Erik Esimerkki	Nil Guide	2013	WMA WFR	2016			2013
	Turvaryhmä							
1	Mikko Meloja	Turvaryhmän perheyritys	2013					2013
2	Heikki Huopaja	Turvaryhmän perheyritys	2013					2013

Liite 3. Suomi Meloo toimijat

Liite 4. Läheltä piti -tilanteen raportointipohja

Tämän raportointipohjan tarkoituksena on kehittää Suomi Meloo kanoottiviestin turvallisuutta. Täyttämällä raportin osallistut turvallisuuden kehittämiseen ja autat organisaatiota keräämään tietoa vahinkotilastoihin.

Raportin laatimisen päivämäärä:	Läheltä piti tilanteen sattumisen päivämäärä:
Mistä kuult tilanteesta? (rastita) ☐ Olin mukana tilanteessa ☐ Näin tilanteen ☐ Kuulin tapahtuneesta ☐ Muutoin, miten?	
Tapahtuma sattui ☐ Järvellä ☐ Joella ☐ Koskessa, koskiluokka: ☐ Merellä ☐ Maissa ☐ Tieliikenteessä	
Tilanteen seuraukset olisivat voineet olla ☐ Erittäin vakavat ☐ Vakavat ☐ Eivät erityisen vakavat	
Oliko kyseessä ☐ Kajakki, yksikkö ☐ Kajakki, kaksikko ☐ Avokanootti ☐ Muu, mikä?	
Vaarassa olleiden henkilöiden lukumäärä oli	
Henkilöt olivat iältään noin _____ vuotiaita	
Arvioin melojien taitotason olleen ☐ Ohjaajatasoa ☐ Kokeneita melojia	

- ___ Jonkin verran meloneita
- ___ Vähäisen kokemuksen omaavia
- ___ Ensikertalaisia

Mitkä olivat vallitsevat sääolosuhteet? (esim. Yö, sumu, kova tuuli jne.)

Etäisyys rannasta oli noin _____ kilometriä

Veden syvyys oli noin _____ metriä

Tilanteessa veden varaan joutui _____ henkilöä

Pelastus- ja ensiaputoimenpiteet

Kuvaile tapahtumia

Minkälaisiin toimenpiteisiin tilanne johti?

Hälytettiinkö ulkopuolista apua? Mitä ja miten?

Kuinka pelastus- ja ensiaputoimenpiteet sujuivat?

Aiheutuiko tilanteesta vammoja, sairauksia tms.?

Toivoessasi yhteydenottoa Suomi Meloo -kanoottiviestin organisaatiolta, jätä yhteystietosi tähän

Toimita tämä lomake täytettynä Suomi Meloo -kanoottiviestin järjestäjille tai sähköisesti osoitteeseen

Nro.	Väline	Merkki	Malli	Sijainti	Käyttö	Materiaali	Väri (kanssi/pohja)	Käypä arvo	Arvo utena	Hankinta- vuosi	Lisäedot 13.10.2012
1	Kumivene	Zodiac	II	Padasj.	Turvaryhmä	Kumi	Vhtr/must	300	1000	1990	Pohjassa reikä
2	Varamela	Robson		Padasj.	Turvaryhmä	Muovi	Oranssi	20	40	2005	
3	Kelluntaiivi	Hiko	Saltydog	Padasj.	Johdottomeloijat		Keltainen	40	60	2011	

Liite 5. Kalustoluettelo

Liite 6. Avun hälyttäminen

Suomi Meloo

OHJE
2.3.2014

Avun hälyttäminen

1. Soita hätänumeroon 112
2. Vastaa kysymyksiin ja toimi ohjeiden mukaisesti
3. Lopeta puhelu vasta kun saat luvan

Onnettomuudesta tiedottaminen sovitun järjestyksen mukaan

Kuka tiedottaa onnettomuuspaikalla?

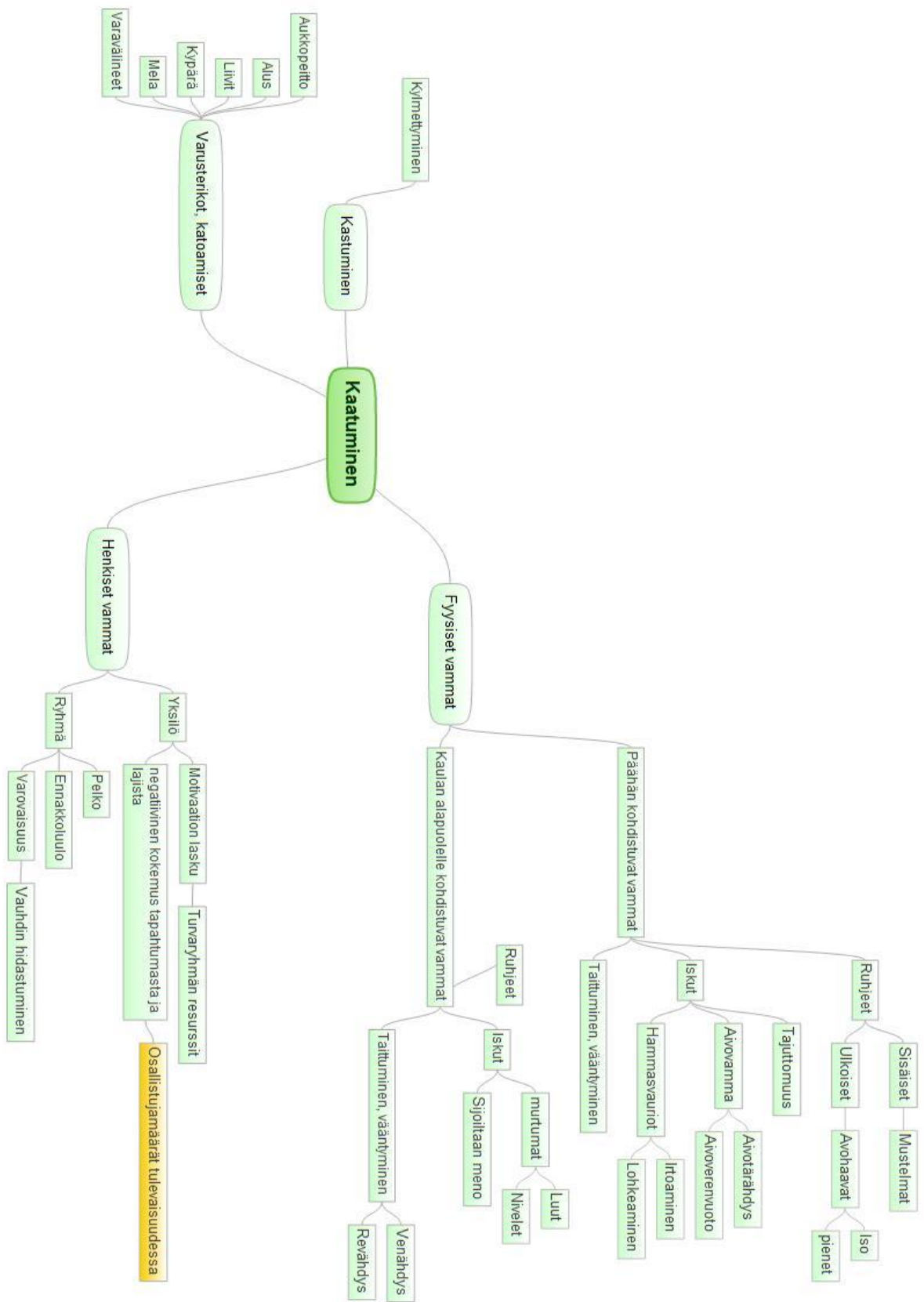
Kuka laatii onnettomuusraportin?

Kuka tiedottaa medialle?

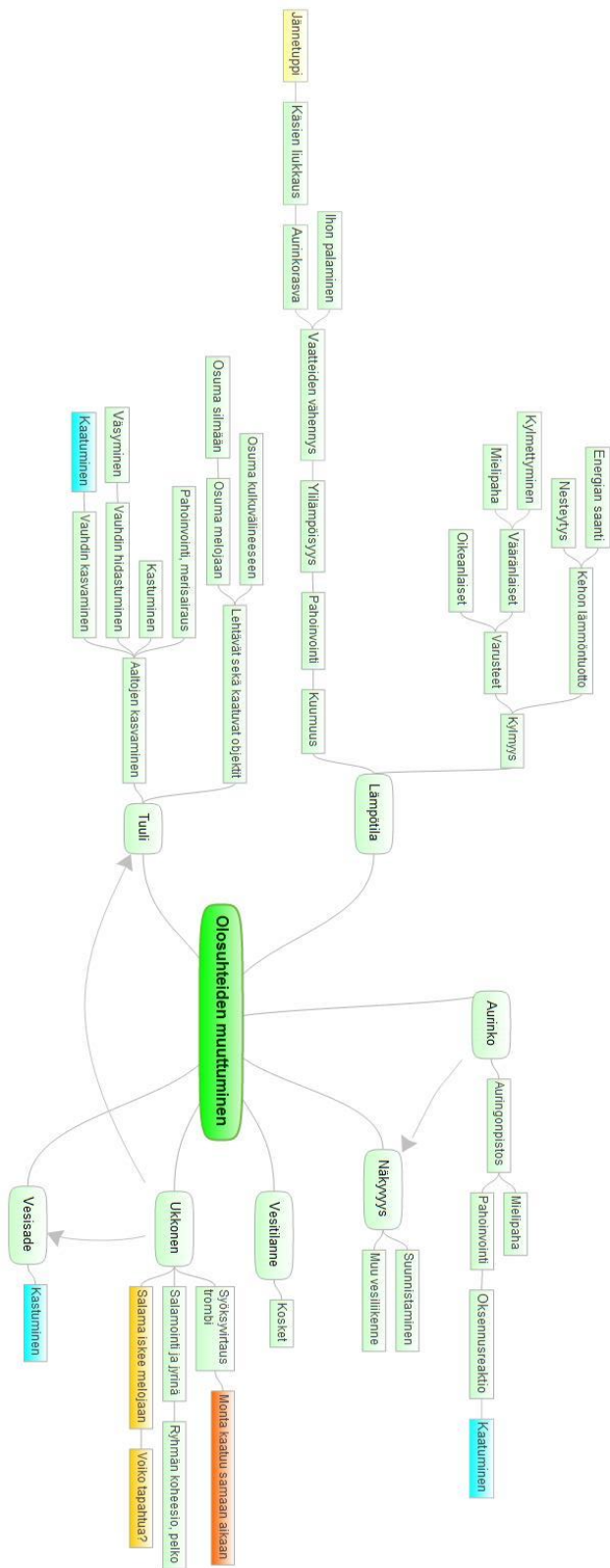
Kuka tiedottaa viranomaisille?

Mikä on tiedottamisjärjestys?

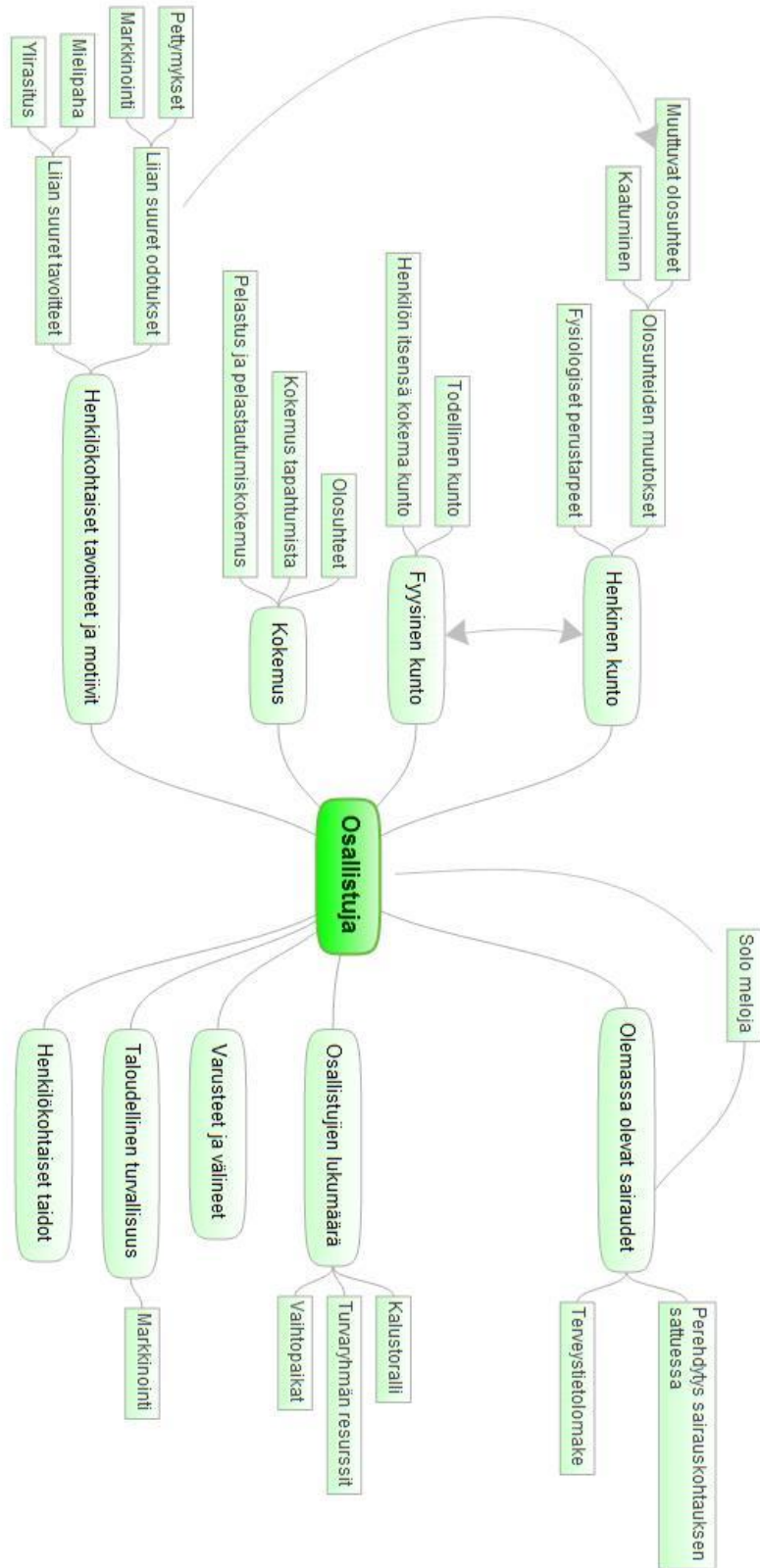
Liite 7. Kaatumisen riskit

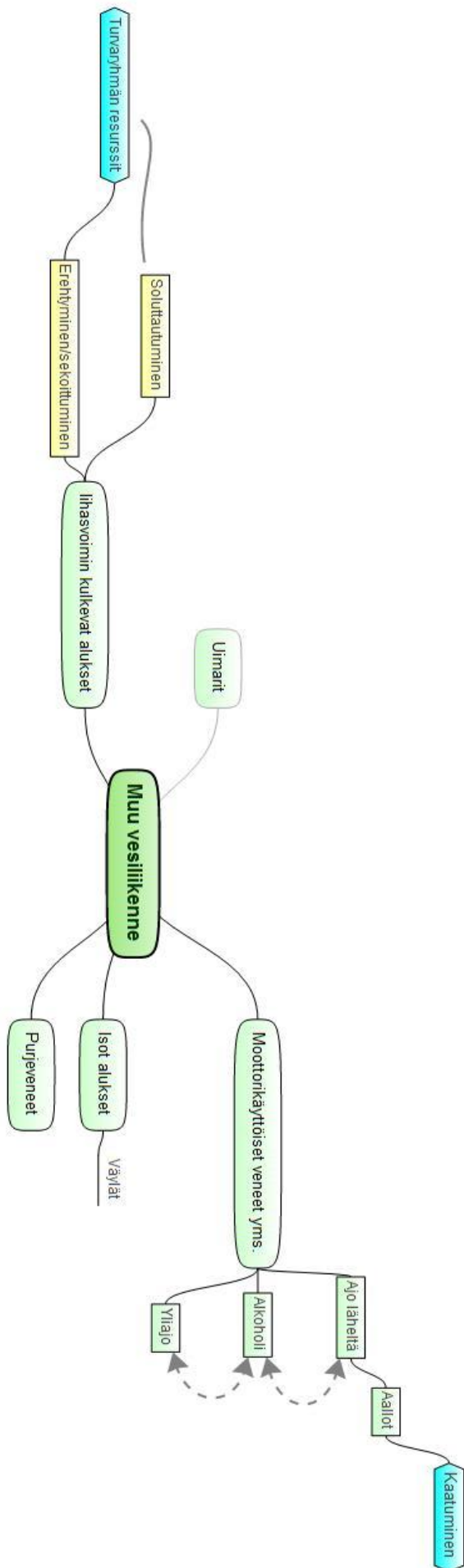
Liite 8. Olosuhteiden muuttumisen tuomat riskit

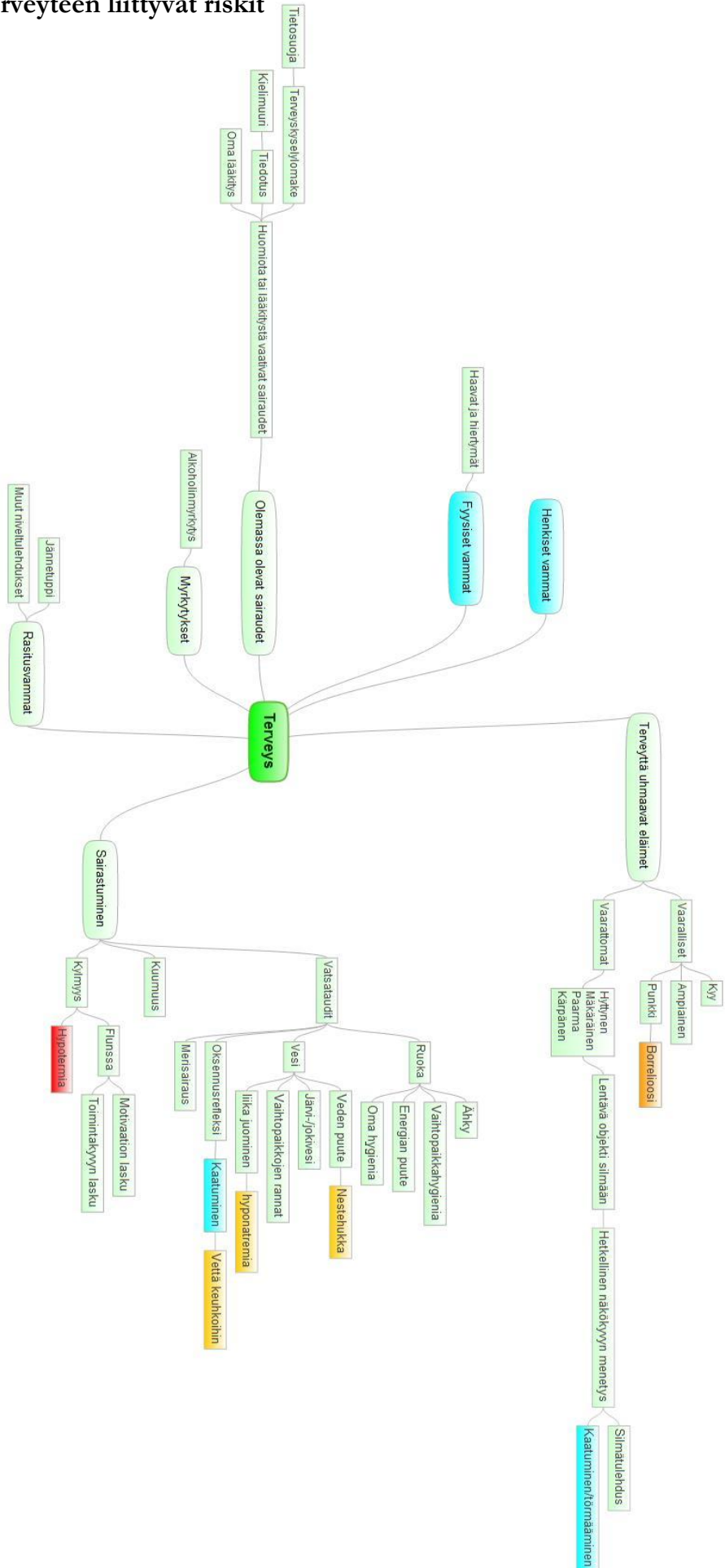
Liite 9. Osallistuja ja riskit

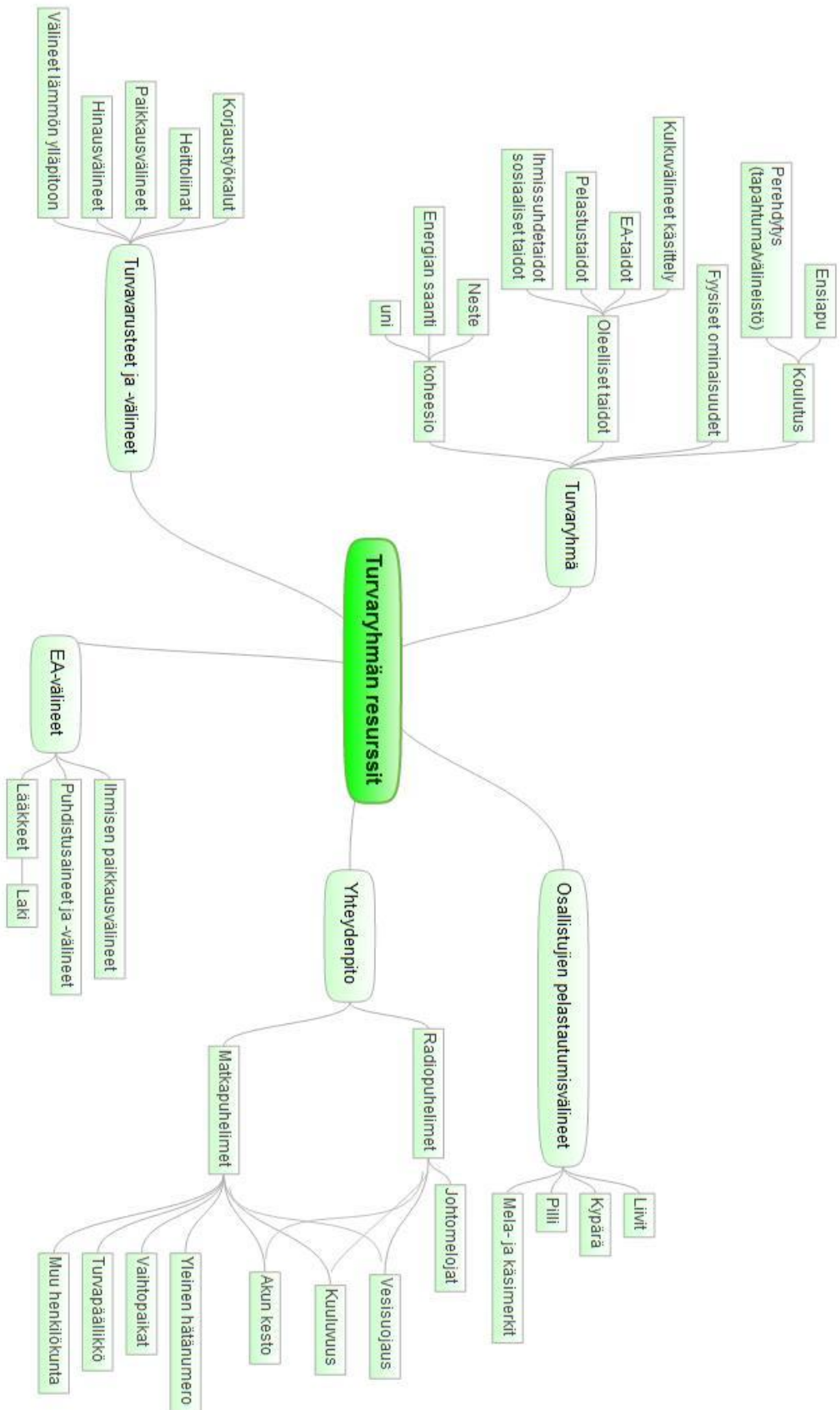
Liite 10. Muun vesiliikenteen riskit

Liite 11. Terveysten liittyvät riskit

Liite 12. Turvaryhmän resurssit

Liite 13. Pilkottu riskianalyysi

Vaara	Väitön syy Vaaran aiheuttajat	Toden- näköisyys	Pahimmat keskiarvo- seuraukset	Vakavuus	Riski X =TxV	Toimenpiteet	Milloin	Kuka	Valmis
VESILÄ:									
Kaatuminen	tuuli / aallokko / väsymys /		2/hypotermia kastuminen	2	4	Rantaan, kuivaa vaatetta, syytästä ja juustaa			
Jännätuopin tulehdus	Vaara melontateknikka		2/melontakäyttäjä	2	4	Tekniikan korjaaminen, Hinaaminen.			
Törmäminen toiseen melojin	Huolimattomuus, suffailu		2/Muskelmat	1	2	Suffailanteissa ohjeistaminen, ei liian lähellekin koskeen			
Törmäminen isoon aalokseen	Huolimattomuus		1/luokkaan	3	3	Tarkkaavaisuus erityisesti väyviä ylitettäessä, ei kuljeta väyviä pitkin meloen			
Oksentaminen	Alkoholi/sairaus		1/kaatuminen/vetä keuhk	2	2	Nolajaja melontatapaohjeissa vesillä, alkoholin käytön tarkkaileminen			
Kahon kuumuminen	Kuinapuku heiteä		2/Hypotermia	2	4	Puueutumisen sään mukaan, jos syytä olettaa kahon kuumenemista, voidaan puhtaita veteen jäähtymään			
Turvaymman kalustonkoko	Moottori, terävät kivet		2/Hiljastunut pelastusväin	2	4	Välinehuolto, tarkastukset, varakalusto, kummiheiden pätkäkausallineet			
Johdon & tuvar	Yhteyssä Akun loppuminen radiop		2/Kommunikaatiohätkös	1	2	Varaväyly/dempiväline, turvaymman ajoittainen kirkkunen kärkeen ja keskustelu johtoon. Kanssa			
Johdon	Kovaäänisen rikki		2/Kommunikaation vätkä	1	2	Tärkeimpien ohjeiden antaminen riittävästi etukäteen mm. ei johtokanootin edelle			
Välineikko/hukkaaminen	Puutteellinen huolto ja tarkas		2/Viestin myöhästyminen	1	2	Turvaymman korjauksiaidat ja -välineet, kannustaminen itseensäiin välineiden tarkastuksiin			
MAISSA:									
Kaatuminen	Luikkaat kalliot / kivet /		2/lievät vammat / ruhjeet	1	2	Parhaat mahdolliset rambutumispaikat, useampi kantaa painavia tavaroita, kuten kajakkeja			
Ruokamyrkytys	Pilaantunut ruoka		2/Sairastelu	2	4	Ensisapu, avin hälyttäminen, eväkuonti			
Vuoluhava	Puikon käsittely huolittamaton		2/Sairastelu	1	2	Hygienia, käsienpesupaikat, ruuan säilytys			
Liikenneonnettomuus	Väsymys		2/Loukkaantuminen	1	2	Ensisapu, ensiapupisteet maissa			
Makkarain loppuminen	Huono varautuminen		1/Makkaiset osallistujät	2	4	Levon merkityksen korostaminen, liikennesääntöjen tunteminen, kuka vastaa liikenteen turvallisuudesta?			
Lämpöpuupuu	Liian pitkät saunavuoro		2/Huonovointisuus	2	4	Tiedottaminen järjestäjien kesken, alivaroitukset, varautuminen, osallistujamäärän tiedostaminen			
SÄÄ:									
Äkilliset säätilan muutokset	Tuuli / sade / sumu / ukkonen		2/Eksyminen / kaatuminen / ryhmien hajotminen / ryhmien hajotminen	2	4	Katso säätiedot, huolellinen suunnistus, ei turhia riskejä, GPS, reitin suunnittelu ja valinta.			
Eritys	Vuorokauden ajankahja		3/Eksyminen	1	3	Ennaltaehkäisy, turvaymää takana, johtomelotit edessä. Tarvittaessa etsimät ja ilmoitus hätäkeskukseen			
Sade, kylmyys, tuuli	Kastuminen		2/Kyyneltyminen	1	2	Oikea varustus, varanaatetus			
Puustittainen tuuli	Lähestyvä ukkonen		2/Kaatumiset	2	4	Katso säätiedot etukäteen, lue säätä väestön edessä			
Salaman iskeminen melojin	Yllätetty ukkonen		1/Kova järkytys, hukkuminen	3	3	Ei tietävästi tapahtunut aikaisemmin melojalle, mutta silti varottava. Säätiedot ja reagoiminen ajoissa			
Harvinaiset ilmiöt	Sydänsyväus, trombi		1/Isomman joukon kaatuminen	2	2	Ennaltaehkäisyä henkilökuuman pelastustekniikoiden kertaaminen, ilmiöiden lukeminen ennalla			
TULI:									
Tulen leviäminen	Reittikeittiö / nuotio / huolimaion tulenkäsittely		2/lievät palovammat	1	2	Tulenkestävyyden ohjeistus, Tulen sammuttaminen.			
Palovamma	Vakava huolimattomuus		1/Suurat menetykset	3	3	Ensisapu, eväkuonti sairaalaan tai avun hälyttäminen jos palovamma merkittävä tai suurempi kuin kämmen			
Suurpalo	Vakava huolimattomuus		1/Vakava loukkaantuminen	3	3	Pienimpienkin palojen sammuttaminen, toiminta palovaroituksen aikana			
Kaasupalo	Vakava huolimattomuus		1/Vakava loukkaantuminen	3	3	Huolellisuus paikolla, jossa kaasua käytetään esimerkiksi ruuan valmistukseen			

Liite 14. Kirje melonnan ammattilaisille riskianalyysin kokoamiseen.

Terve!

Olemme keräämässä tietoa ja olemme lähettäneet sähköpostia aiheeseen liittyen usealle ammattilaiselle. Olisiko aikaa kirjoittaa ajatuksia yleisesti koskimelonnan riskeihin liittyen?

Suoritamme Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa liikunnanohjaajan tutkintoa. Opintomme ovat nyt siinä vaiheessa että jäljellä on enää opinnäytetyö. Teemme työn Suomi Meloo- tapahtuman turvallisuuteen liittyen, eli riskianalyysi on tärkeä osa kokonaisuutta. Tarvisimme tähän osuuteen ammattilaisen näkemystä koskimelonnan riskeistä. Onko mahdollista avata meille näin sähköpostilla koskimelonnan kannalta oleellisimpia riskejä?

Työn ensimmäinen osuus on tiedon kerääminen riskianalyysiin ja toivomme vastausta toukokuun alkuun mennessä, mikäli tämä sopii omaan aikatauluunne.

Jos mieleenne juolahtaa hyviä ideoita tai ajatuksia työhön liittyen otamme nämä mielellämme vastaan.

Vastaaamme mielellämme opinnäytetyöhön liittyviin kysymyksiin.

Yhteistyöterveisin,

Heikki Pirhonen
hppirhonen@gmail.com
040-7518996

Mikko Sipilä
mikkosipila@outlook.com
044-5007810

Liite 15. Turvaryhmän päällikölle laadittu haastattelu

Kysymyksiä Turvapäällikölle liittyen Suomi Meloo -tapahtumaan:

Kerro itsestäsi ja suhteestasi Suomi Meloo -tapahtumaan, eli kuinka kauan olet ollut mukana ja mikä on ollut toimenkuvasi?

Oletko käynyt turvallisuuteen/ turvallisuusalaan liittyviä kursseja tai koulutuksia?

Mitä mieltä olet turvallisuuskoulutuksista? Ovatko tarpeellisia/välttämättömiä turvapäällikkönä toimimiseen?

Mitä turvallisuuskoulutuksia turvapäällikön olisi suotavaa käydä ennen tehtävään ryhtymistä?

Mitä kuuluu turvallisuuspäällikön toimenkuvaan? Miten muut järjestäjät osallistuvat turvallisuusasioihin?

Järjestäjien joukosta löytyy ainakin yksi turvallisuusalan ammattilainen, mikä hänen roolinsa on ollut turvallisuusasioissa? Kuinka toimitte ennen kuin hän tuli mukaan järjestäjäksi?

Melontatapahtumassa on ollut haastavissa koskissa paikallisia koskimeluoja avustamassa. Miten heidät on rekrytoitu/perehdytetty tehtävään? Onko heiltä kerätty tietoa toimintapaikkojen mahdollisista turvallisuuteen liittyvistä tapahtumista?

Miten Suomi Meloo -tapahtuman turvallisuusasiat ovat muuttuneet vuosien saatossa?

Miten /millä perusteella turvaryhmä on aiemmin valittu ennen opiskelijoiden mukaantuloa? Miten keksitte rekrytoida opiskelijoita mukaan?

Miten turvaryhmäläiset on perehdytetty työtehtäviinsä?

Luettele yleisimpiä riskejä tapahtumassa? Mitkä ovat pahimpia? Ovatko jotkut riskit käyneet toteen, eli onko jotain sattunut?

Liite 16. Arvioinnin kysely melonnan ammattilaisilta

Tervehdys!

Olemme tehneet Suomi Meloo -tapahtumalle opinnäytetyötä tapahtuman turvallisuuden kehittämiseksi. Työmme alkaa olla loppusuoralla ja olisimme kiitollisia, jos saisimme työstä palautetta melonnan ja turvallisuuden ammattilaisilta, jotta voisimme kehittää työtä vielä paremmaksi.

Liitteenä on tämänhetkinen versio opinnäytetyöstä. Työ on melko pitkä luettavaksi, näin ollen meille riittää myös palaute pienemmästä aihealueesta.

Kiitos vastauksesta ja palautteesta!

Terveisin Heikki ja Mikko